

บทที่ 5

พื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมืองขอนแก่น

การศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมืองขอนแก่นนี้ แบ่งการศึกษาและวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนแรก เป็นการจำแนกส่วนของเมืองโดยการแบ่งเขตเมือง ซึ่งแบ่งได้จากการรู้จักพัฒนาการของเมืองในอดีต จากการศึกษาพัฒนาการของเมืองขอนแก่นในยุคต่าง ๆ แบ่งส่วนเมืองออกได้เป็น 4 ส่วน คือ ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนโบราณ, บริเวณชุมชนดั้งเดิม, บริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง และบริเวณศูนย์ราชการ โดยจะอธิบายถึงลักษณะของชุมชนย่อยที่อยู่ในแต่ละส่วน ส่วนที่สอง เป็นการจำแนกพื้นที่ว่างตามระดับจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ว่าง ได้แก่ พื้นที่ว่างที่เป็นพื้นที่ริมน้ำ, สวนสาธารณะ, สนามกีฬา, บริเวณสถานที่ราชการ และบริเวณสถานที่ของเอกชน ซึ่งจัดแบ่งลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ว่างเป็นลาน, สนาม, ถนน และทางเท้า ส่วนที่สาม เป็นการศึกษาประเภทต่าง ๆ ของพื้นที่ว่างสาธารณะในระดับเมือง, ส่วนเมือง, ชุมชนย่าน ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการศึกษามีทั้งหมด 5 ประเด็น ประกอบด้วย ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System), ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System), ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System), ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System), บรรยากาศ (Atmosphere) และประเมินศักยภาพ ข้อจำกัด ในเรื่องความสัมพันธ์ของคนกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมต่อไป ส่วนที่สี่ เป็นบทสรุปที่ได้จากการศึกษาระบบพื้นที่ว่าง ทั้งเมือง ซึ่งจำแนกออกเป็น ระดับเมือง ส่วนเมือง ย่านชุมชน ซึ่งจะทำให้เห็นภาพของพื้นที่ว่างเมืองขอนแก่นที่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษากับระบบต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 การจำแนกส่วนของเมือง

ในการจำแนกส่วนของเมืองขอนแก่น เกิดจากกระบวนการศึกษาพัฒนาการของเมืองในยุคโบราณถึงยุคปัจจุบัน โดยในเมืองขอนแก่นยุคโบราณในราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 นั้น ปัจจัยที่ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนเกิดจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เกื้อหนุนให้เกิดการตั้งหลักแหล่ง กล่าวคือ มีลำน้ำพองไหลผ่านทางด้านทิศเหนือ และลำน้ำชีไหลผ่านทางด้านทิศใต้ แต่พัฒนาการก็ขาดช่วงไปโดยไม่ทราบสาเหตุ จนมาถึงยุคตั้งเมืองในปี 2340 ในช่วงที่มีการตั้งเมืองขอนแก่นไปถึงยุคก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก่อนปี 2504 ซึ่งขณะนั้นประชากรในเทศบาลเมืองขอนแก่นมีจำนวน 18,495 คน ซึ่งต่างจากปัจจุบันที่มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 10 เท่าตัว โครงสร้างของเมืองในช่วงนี้ จะมีศูนย์กลางเมืองอยู่บริเวณศาลากลางจังหวัดบริเวณถนนกลางเมือง (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล) สถานีตำรวจ ตลาดสด โรงภาพยนตร์ โรงแรม ย่านการค้าจะอยู่บริเวณศูนย์กลางริมถนนใหญ่ คือ ถนนหน้าเมือง ถนนศรีจันทร์ และถนนกลางเมือง ก็จะกระจุกตัวอยู่ในละแวกเดียวกัน ที่พักอาศัยจะกระจุกตัวอยู่อย่างหนาแน่นบริเวณเมืองเก่าริมฝั่งพอง (ปัจจุบันคือ บึงแก่นนคร) ก็จะอยู่กลางเมืองบริเวณตลาด ส่วนย่านอุตสาหกรรม ได้แก่ ฉางเก็บข้าวรวมและเมล็ดพืช โกดังเก็บข้าวมัน โกดังเก็บสินค้ารถไฟ จะอยู่ห่างออกมาจากจุดศูนย์กลางทางด้านทิศตะวันตกประมาณ 2

กิโลเมตร ติดกับสถานีรถไฟขอนแก่น ซึ่งเป็นลักษณะการขยายตัวของเมืองตามทฤษฎีวงแหวนร่วม (Concentric Theory) ที่การใช้ที่ดินแต่ละชนิดของตัวเมืองจะจัดตัวเองเป็นวงแหวนเรียงซ้อนกัน

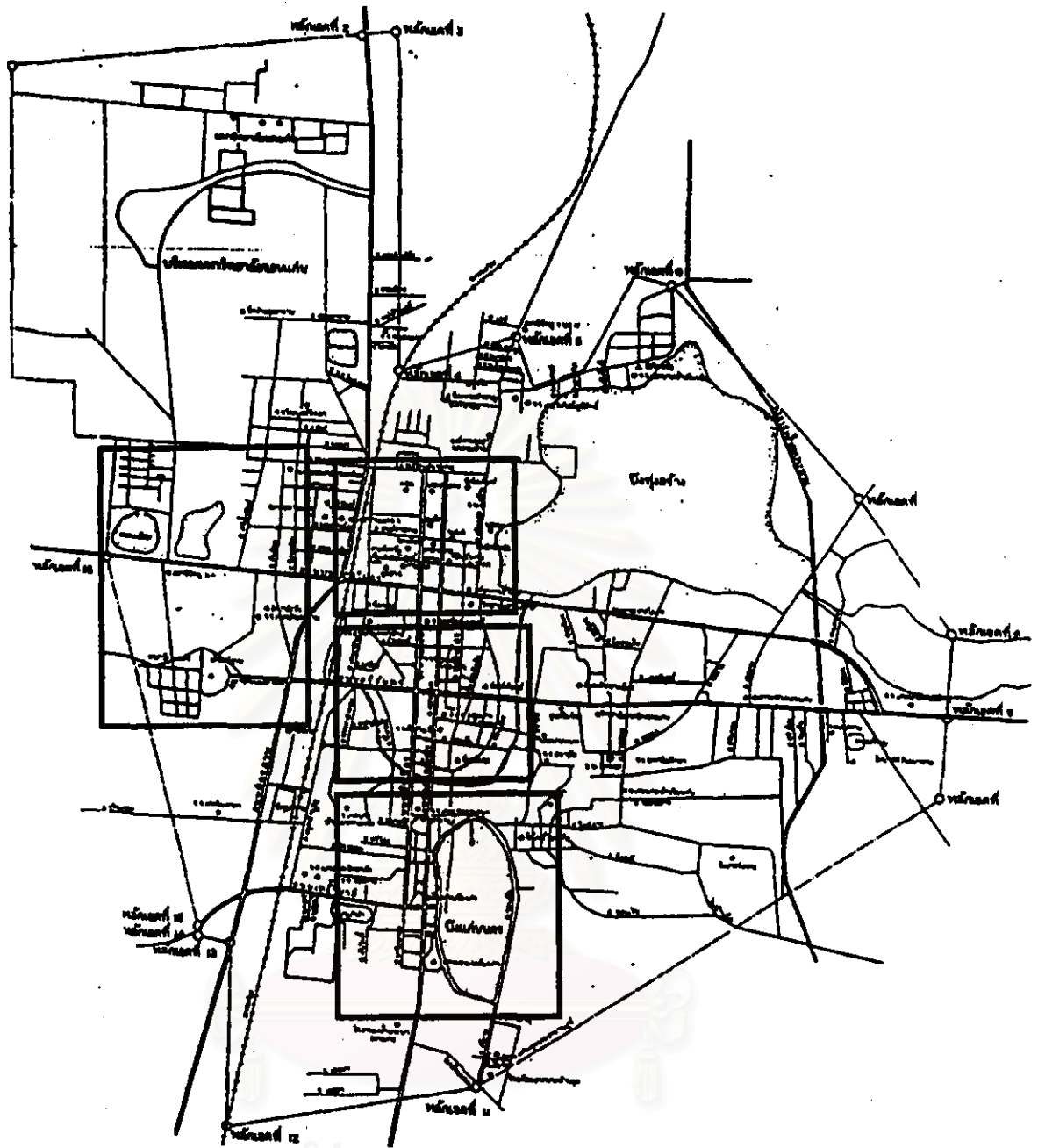
การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเมืองในยุคต่อมา เป็นการเปลี่ยนแปลงของเนื้อเมืองอย่างมาก และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของเมืองขอนแก่น ในยุคพัฒนาเมืองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการวางผังเมืองใหม่โดยใช้ระบบผังเมืองแบบตารางกริด (Gridiron System) โดยคณะกรรมการการจัดวางผังเมืองขอนแก่น ซึ่งมี ม.ล.ชินชัย กัญญา เป็นหัวหน้าคณะวางผังได้กำหนด C.B.D. ของเมืองบริเวณจุดตัดของถนนกลางเมืองตัดกับถนนศรีจันทร์ มีการย้ายศาลากลางจังหวัดขึ้นไปอยู่ทางด้านทิศเหนือของเมืองบริเวณสนามบินเก่า (สนามบินใหม่ย้ายออกไปอยู่นอกเมืองทางด้านทิศตะวันตกห่างจากตัวเมืองประมาณ 8 กิโลเมตร) เพื่อรองรับการขยายตัวของหน่วยงานราชการระดับภาค ตามนโยบายของรัฐบาลที่จะให้เมืองขอนแก่นเป็นศูนย์กลางในการบริหารระดับภาค มีการสร้างสถานีขนส่งติดกับย่านราชการที่เกิดขึ้นใหม่ ทำให้เกิดการเปิดพื้นที่เพื่อการพัฒนาเมืองใหม่อยู่ทางด้านทิศเหนือ ประกอบกับนโยบายการกระจายสถาบันระดับอุดมศึกษาสู่ภูมิภาคในปี 2507 เกิดการสร้างมหาวิทยาลัยขอนแก่นขึ้นทางด้านทิศเหนือของเมือง แต่เมืองก็ยังไม่มีการขยายตัวมากนัก จุดศูนย์กลางเมืองที่ประกอบด้วยย่านธุรกิจการค้า ทั้งสรรพสินค้า โรงแรม โรงพยาบาล ร้านอาหาร ก็ยังเนื่องจากกระจุกตัวอยู่ในบริเวณเดิม แต่ระยะต่อมาก็เริ่มที่จะกระจายตามถนนกลางเมืองซึ่งเป็นถนนที่จะเชื่อมระหว่างศูนย์กลางราชการ และศูนย์กลางเมือง จำนวนประชากรในเขตเทศบาลปี 2507 มี 23,575 คน จนถึงปี 2515 เมื่อมหาวิทยาลัยขอนแก่นเริ่มเปิดรับนักศึกษา และมีนักศึกษาย้ายถิ่นเข้ามาเรียนซึ่งทำให้มีประชากรเพิ่มขึ้นจากเดิมเกือบ 3 เท่าตัว คือปี 2515 มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 61,004 คน ย่านอุตสาหกรรมที่กระจุกตัวอยู่บริเวณสถานีรถไฟ เริ่มขยายตัวออกมาสู่สองข้างถนนมิตรภาพ ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่เชื่อมระหว่างภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับกรุงเทพมหานคร ก่อสร้างเมื่อปี 2509 แต่ก็ยังอยู่ใกล้กับสถานีรถไฟ เพื่อสะดวกในการขนส่งสินค้า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเมืองในยุคนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากนโยบายจากรัฐบาลเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการสร้างถนนมิตรภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น การสร้างสนามบินแห่งใหม่ และการสร้างทางเลียบเมืองเพื่อแยกการสัญจรของรถที่วิ่งระหว่างภาคออกจากเมือง ทำให้ลักษณะการใช้ที่ดินของเมืองเริ่มเป็นการใช้ที่ดินแบบแบ่งส่วนมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการวางผังเมืองใหม่

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นการเกิดขึ้นตามทฤษฎีผังโครงสร้างของเมืองอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นลักษณะของทฤษฎีแบบแบ่งส่วน (Sector Theory) กล่าวคือ เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงเนื้อเมืองที่เกิดจากการวางผังเมืองใหม่แล้ว ในช่วงการพัฒนาประเทศที่เร่งสร้างความเติบโตในภาคธุรกิจทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านที่อยู่อาศัยมากขึ้นโดยที่ ที่อยู่อาศัยของผู้มีฐานะดีจะกระจายออกไปอยู่นอกเมือง ตามเส้นทางคมนาคมที่สะดวก โดยเฉพาะถนนสายมิตรภาพทางด้านทิศเหนือของเมืองมีโครงการหมู่บ้านจัดสรร เช่น หมู่บ้านราชาซิตี้, สายฝน และตามแนวถนนวงแหวนรอบเมืองทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ คือ โครงการแลนด์แวนเฮาส์, โครงการเกษมทรัพย์กรีนวิลเลจ เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามศูนย์กลางเมืองเดิมบริเวณถนนกลางเมือง

ติดกับถนนศรีจันทร์ก็ยังคงมีความสำคัญ เกิดธุรกิจการค้าบริการเพิ่มขึ้นตามแนวถนนสายหลัก เช่น โรงแรมโซฟิเทลราชาออคิต, เจริญธานี, ไชยะ, แก่นอินท์, ขอนแก่นโฮเต็ล และห้างสรรพสินค้าครบวงจร เช่น ไชยะคอมเพล็กซ์, แฟร์ริเพลซ่า, เซนโพรซ่า ซึ่งศูนย์กลางธุรกิจการค้าบริการ และการโรงแรมยังคงกระจุกตัวอยู่ตามแนวถนนสายหลักที่สำคัญ 2 สาย คือ ถนนศรีจันทร์ และถนนกลางเมืองการเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างของเมืองเริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงมีอาคารของการที่จะเกิดศูนย์กลางแห่งใหม่ขึ้นตามถนนสายหลักระดับภาค คือ ถนนมิตรภาพ เกิดย่านขายปลีกและส่งที่สำคัญ ในบริเวณนี้ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้าแม็คโคร, โลตัส, บิ๊กซี ซึ่งสาเหตุเกิดจากราคาที่ดินบริเวณศูนย์กลางเมืองมีราคาแพง และการเข้าถึงจุดศูนย์กลางเป็นไปได้ยาก (Maximum Accessibility) เนื่องจากปัญหาเรื่องถนนแคบรถติดโดยเฉพาะในเวลาเร่งด่วนเช้า-เย็น

สำหรับการจำแนกส่วนของเมืองออกเป็นส่วนต่าง ๆ นั้น แบ่งออกเป็น 4 ส่วน (แผนที่ 5.1 และภาพประกอบที่ 5.1) ส่วนแรก เป็นพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกของเมืองบริเวณชุมชนโบราณสิรินธร ซึ่งเป็นจุดแรกที่มีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนในเมืองขอนแก่นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-16 ส่วนที่สอง บริเวณชุมชนดั้งเดิมเมืองเก่า ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานในยุคแรกอย่างชัดเจน ส่วนที่สาม คือบริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง ซึ่งเป็นย่านธุรกิจการเงินตั้งแต่อดีตและปัจจุบันก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ และส่วนที่สี่คือบริเวณศูนย์ราชการ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดพื้นที่เมืองใหม่ไปทางทิศเหนือของเมือง ซึ่งมีรายละเอียดในการศึกษาของแต่ละส่วนเมืองดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : การจำแนกส่วนของเมืองขอนแก่น

- สัญลักษณ์ :
- ส่วนที่ 1 บริเวณชุมชนโบราณ
  - ส่วนที่ 2 บริเวณชุมชนดั้งเดิม
  - ส่วนที่ 3 บริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง
  - ส่วนที่ 4 บริเวณศูนย์ราชการ

ข้อมูลอ้างอิงจาก : กรมแผนที่ทหาร

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

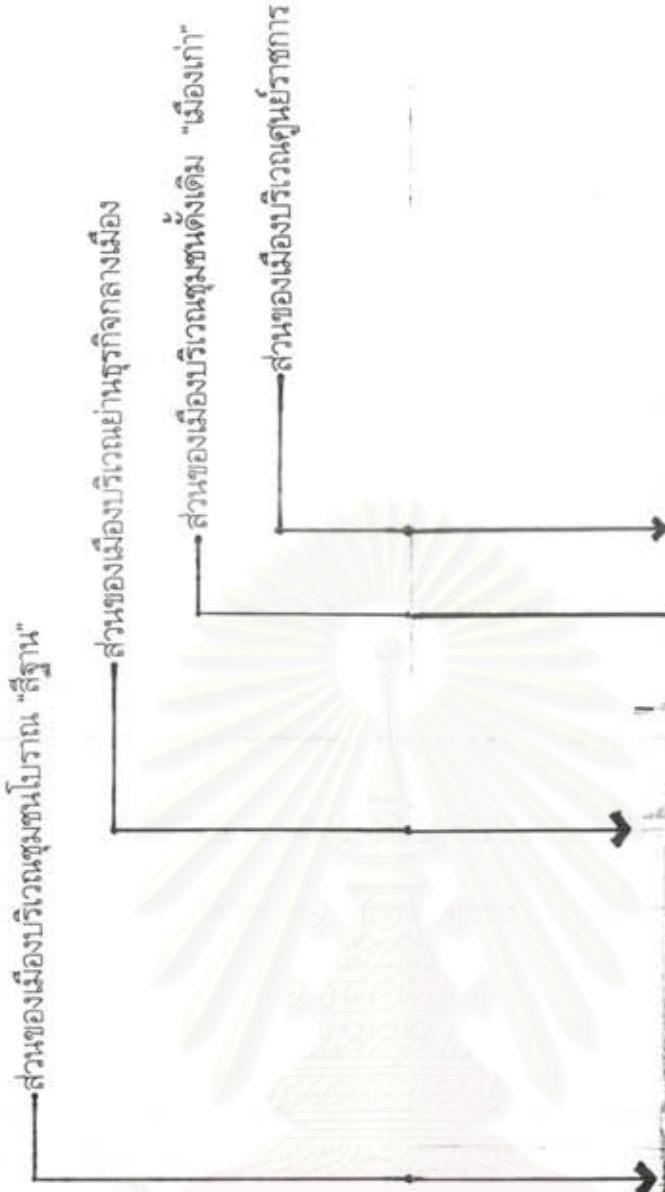
นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.1

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

ภาพประกอบที่ ๕.๑

แสดง : ภาพมุมสูงการแบ่งส่วนของเมืองขอนแก่นโดยอาศัยการรู้จัก

5.1.1 ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนโบราณ

เป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยโบราณ อยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองขอนแก่น ประกอบด้วยชุมชนประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในส่วนของเมืองนี้ 3 ลักษณะ (แผนที่ 5.2) คือ

ก. ชุมชนโบราณ "สิฐาน"

เป็นชุมชนที่มีพัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน มาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศเป็นเนินดิน มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนโบราณสิฐานเป็นชุมชนที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบ 2 ชั้น ซึ่งปัจจุบันได้ถูกทำลายจากการปรับพื้นที่เพื่อทำการเกษตร ต่อจากนั้นพัฒนาการก็ขาดช่วงไป ในปัจจุบันชุมชนสิฐานเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตเกษตรกรรมชานเมือง อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเมืองขอนแก่น ชาวบ้านบางส่วนยังมีอาชีพทำนา และปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งมีหนองยาวเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

ในแนวคิด Urban Mass, Form ของชุมชน จะเห็นว่าชุมชนสิฐานจะมีถนนแนวแกนพาดวางตามแนวแกนตะวันออก-ตะวันตก เชื่อมสู่เมืองบรรจบกับถนนศรีจันทร์ ผ่านศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งเป็นจุดที่อยู่สูงที่สุดของชุมชนด้วย คือ วัดจอมศรี อาคารที่พักอาศัยปลูกสร้างตามแนวถนน ซึ่งพื้นที่ทางทิศตะวันตกของวัดจอมศรี มีการแบ่งเป็นตารางกริด ลักษณะของก้อน Mass เป็น Fine Grain คือ เป็นกลุ่มเดียวกันคือที่พักอาศัยสูง 1-2 ชั้น มีโครงสร้างเป็นไม้ คล้ายกันเกือบทั้งหมด

ข. ชุมชนมหาวิทยาลัย "มหาวิทยาลัยขอนแก่น"

เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นหลังจากมีการตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นที่พักของอาจารย์, ข้าราชการ และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยมีการแบ่งเป็นตารางกริดที่ชัดเจน ลักษณะบ้านพักอาจารย์และข้าราชการ เป็นบ้านเดี่ยว บ้านแฝด และเป็นลักษณะหอพัก (Apartment) ในปัจจุบัน ในบริเวณที่ติดกับบึงสิฐานมีการแบ่งซอยออกเป็น 8 ซอย การสร้างบ้านพักจะกระจายอยู่ตามซอยต่าง ๆ เนื่องจากนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ทำให้ที่พักสำหรับนักศึกษาไม่เพียงพอ จึงเกิด การสร้างหอพักทั้งแบบห้องเช่าราคาถูก คอนโดมิเนียม และตึกแถว เพื่อให้ให้นักศึกษาเช่าเป็นจำนวนมากรอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น เช่น ทางด้านทิศเหนือติดกับ หมู่บ้านโนนม่วง และทิศใต้ติดกับบ้านหนองแวง

ในแนวคิด Urban Mass, Form ของชุมชน จะเห็นว่า มีถนนที่เปิดเชื่อมสู่เมือง 2 เส้นทาง คือ ตามแนวถนนประตูสิฐานทางด้านทิศตะวันตกของมหาวิทยาลัย เชื่อมกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ถนนมะลิวัลย์ และทางด้านทิศตะวันออกแนวถนนประตูมอดินแดง เชื่อมกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ Mass ของชุมชนบริเวณนี้เป็นแบบ Coarse Grain คือมีขนาดและรูปร่างต่างกัน เนื่องจากการเกิดขึ้นของตึกราชการ และอาคารเรียนขนาดใหญ่

ค. ชุมชนเดิม "สามเหลี่ยม"

เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจากการที่มีผู้ป่วยโรคเรื้อน เข้ามารักษาที่ สถานพยาบาลโรคเรื้อนสี
ฐาน ในปี 2483 เมื่อโรคพยาบาลได้ย้ายออกไปคนป่วยบางคนก็หายจากโรคเรื้อนก็ยังคงอยู่ในบริเวณนั้น จึงเกิด
การรวมตัวตั้งถิ่นฐานขึ้นอย่างถาวร

ในแนวคิด Urban Mass, Form ของชุมชน จะเห็นว่าชุมชนจะมี Route Pattern
ลักษณะเป็นตารางกริดที่ไม่สม่ำเสมอ บางแห่งเป็นถนนขอย และถนนปลายตัน ซึ่งเป็นโครงสร้างของระบบ
ถนนเดิม ลักษณะของ Mass จะมีลักษณะที่คล้ายกันเป็นที่พักอาศัย 1-2 ชั้น มีโครงสร้างเป็นไม้ และ
คอนกรีต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการพัฒนาพื้นที่วางสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2519 ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนโบราณศรีฐาน

- สัญลักษณ์ :
- ชุมชนโบราณ "ศรีฐาน"
  - ชุมชนเดิม "สามเหลี่ยม"
  - ชุมชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ข้อมูลอ้างอิงจาก : กรมแผนที่ทหาร

มาตราส่วน 0 0.5 1.0 Km

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทาค่า รหัส 3972374225

แผนที่ 5.2

5.1.2 ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนดั้งเดิม

เป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยตั้งเมือง อยู่ทางทิศตะวันตกของบึงแก่นนคร และชุมชนเริ่มกระจายออกไปรอบบึงแก่นนคร ประกอบด้วยชุมชนประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในส่วนของเมืองนี้ 3 ลักษณะ (แผนที่ 5.3) คือ

ก. ชุมชนดั้งเดิม “เมืองเก่า”

เป็นชุมชนที่มีพัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน มาตั้งแต่ยุคตั้งเมือง ปี 2340 โดยเลือกพื้นที่ริมบึงบอนเป็นที่ตั้ง เนื่องจาก เห็นว่าเป็นที่ตั้งที่ดีมีแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคของเมือง ต่อมาได้มีการขยายตัวออกมาจากริมบึงบอนทางด้านทิศตะวันตก โดยขยายออกมาตามแนวแกนเหนือ-ใต้

ในแนวคิด Urban Mass, Form ของชุมชน จะเห็นว่า ชุมชนเมืองเก่ามีถนนพาดวางตามแนวแกนเหนือ-ใต้ ผ่านชุมชนแต่มีถนนย่อย ถนนซอยในชุมชนมีลักษณะแคบคดเคี้ยว บางแห่งเป็นแบบปลายตัน ความเป็นกลุ่มก้อนของ Mass มีลักษณะ Fine Grain คือ เป็นกลุ่มเดียวกันคือที่พักอาศัยบ้านไม้ 1-2 ชั้น หลังคามุงสังกะสี คล้ายกันเกือบทั้งหมด

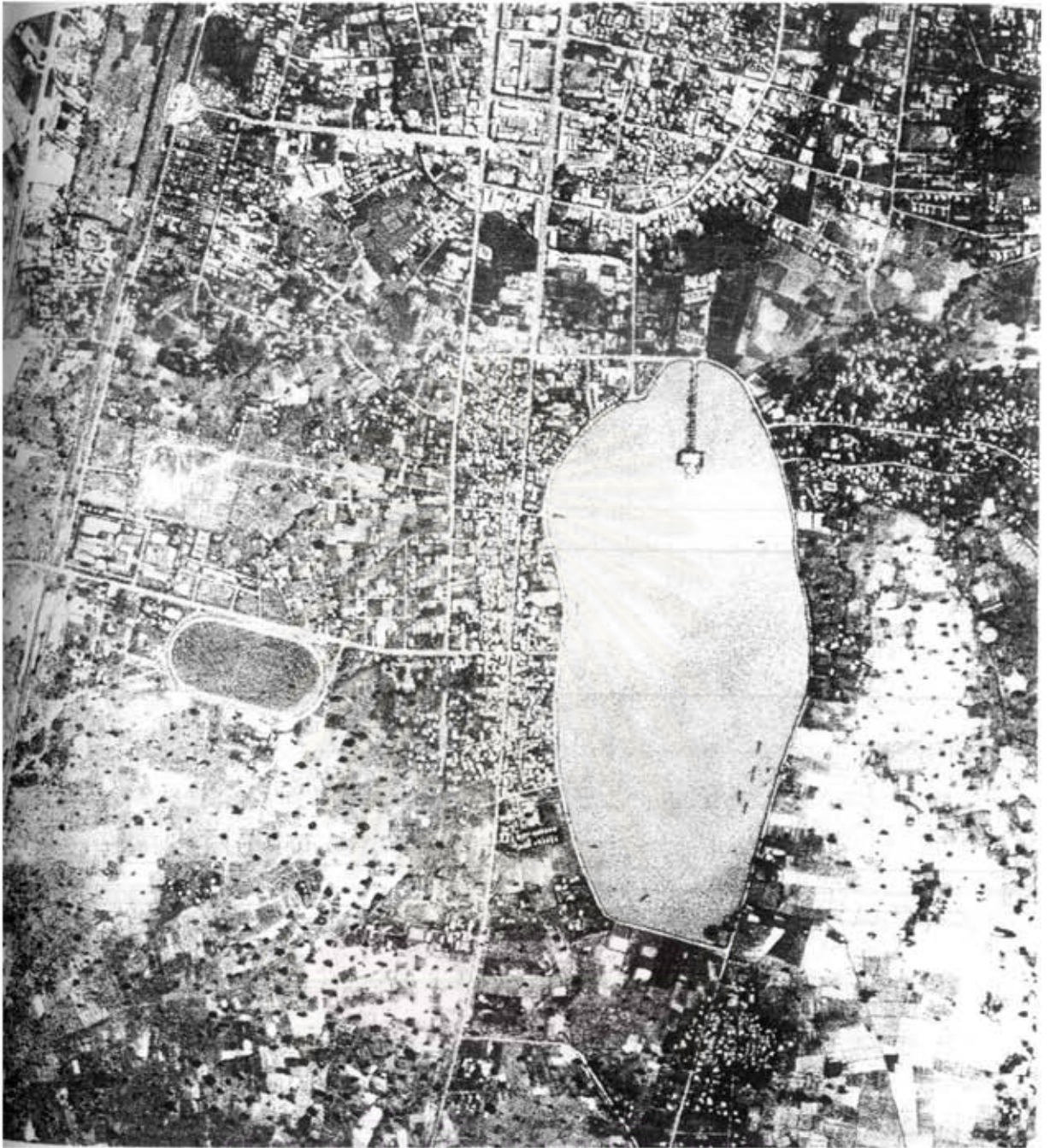
ข. ชุมชนบ้านจัดสรร “พิมานชล”

เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นทางด้านทิศใต้ของบึงแก่นนคร เกิดจากความต้องการที่พักอาศัยที่ต้องการแยกออกจากชุมชนเดิม ซึ่งเป็นการลงทุนของเอกชนและเปิดขายให้กับคนทั่วไปในเมือง ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง เป็นชุมชนของผู้ที่มีฐานะดี ภายในเขตชุมชนมียามรักษาการณ์ มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สโมสร ร้านค้า สระว่ายน้ำ

ในแนวคิด Urban Mass, Form ของชุมชน จะเห็นว่า ชุมชนมีการจัดแบ่งการใช้ที่ดินเพื่อการสร้างที่พักอาศัย เป็นตารางกริดที่ค่อนข้างเท่ากัน รูปแบบของบ้านและขนาดเหมือนกัน แบบ Fine Grain

ค. ชุมชนชานเมือง “บ้านคูม”

เป็นชุมชนดั้งเดิมที่เกิดขึ้นทางตอนใต้ของบึงแก่นนคร อาชีพของประชาชนในพื้นที่ทำการเกษตร ในแนวคิด Urban Mass, Form ของชุมชน จะเห็นว่า Route Pattern มีลักษณะเป็นตารางกริดที่ไม่สม่ำเสมอ บางแห่งเป็นถนนซอย และถนนปลายตัน ซึ่งเป็นโครงสร้างของระบบถนนเดิม ลักษณะของ Mass จะมีลักษณะที่คล้ายกันเป็นที่พักอาศัย 1-2 ชั้น

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2519 ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนดั้งเดิม

สัญลักษณ์ :

- ชุมชนดั้งเดิม "เมืองเก่า"
- ชุมชนบ้านจัดสรร "หิมาลัย"
- ชุมชนชานเมือง "บ้านจตุร"

ข้อมูลอ้างอิงจาก : กรมแผนที่ทหาร

มาตราส่วน 0 0.5 1.0 Km

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทาค่า รหัส 3972374225

แผนที่ 5.3

5.13 ส่วนของเมืองบริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง

เป็นแหล่งทำการค้าขายของเมืองมาตั้งแต่ก่อนมีแผนพัฒนาประเทศ ซึ่งเมื่อมีการย้ายศาลากลางจังหวัดขอนแก่นไปยัง สนามบินเก่าแล้ว บริเวณศูนย์กลางก็หาได้ลดความสำคัญลงไม่ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากหน่วยราชการบางหน่วยไม่ได้ย้ายตามออกไปด้วย เช่น สถานีตำรวจ ธนาคารแห่งประเทศไทยสาขากุดตะวั่นออกเฉียงเหนือ ในส่วนของเมืองบริเวณนี้ ประกอบด้วยชุมชนประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในส่วนของเมืองนี้ 3 ลักษณะ (แผนที่ 5.4) คือ

ก. ชุมชนคอนโดมิเนียม

เป็นชุมชนของคนที่มีฐานะปานกลาง เข้ามารทำงานและบางส่วนเป็นนักศึกษาในเมืองขอนแก่น การก่อรูปของชุมชนจะเป็นการขยายตัวตามแนวตั้ง ใกล้กับถนนสายหลักของเมือง คือถนนหน้าเมือง ถนนกลางเมือง และถนนศรีจันทร์ Mass ของตึกจะมีขนาดใหญ่ รูปร่างคล้ายกันเกือบทั้งหมด

ข. ชุมชนตึกแถว

เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นย่านของคนจีนที่เข้ามาค้าขายในเมืองขอนแก่นในยุคแรก และเริ่มขยายตัวกว้างขวางขึ้นในยุคต่อมา โดยในระยะแรกตึกแถวเพื่อการค้าปลีก-ค้าส่งของเมือง จะตั้งอยู่หลังศาลาที่ว่าการเก่า และเริ่มขยายตัวขึ้นตามถนนหน้าเมือง และกลางเมือง การพักอาศัยของผู้คนในย่านนี้จะใช้ตึกแถวเป็นที่พักอาศัยในชั้นบน และชั้นล่างใช้เป็นที่ประกอบธุรกิจ ความสูงของตึกระยะแรกสูง 1-2 ชั้น สร้างด้วยไม้ ต่อมาได้เพิ่มความสูงขึ้นเป็น 3-4 ชั้นใช้คอนกรีตเป็นวัสดุในการก่อสร้าง

ในแนวคิด Urban Mass, Form ของชุมชน จะเห็นว่า อาคารตึกแถวเป็นอาคารที่ไม่สูงมากนักวางตัวเรียงรายต่อกันขนานไปกับแนวถนน หน้าเมือง กลางเมือง ในซอกมุมเล็ก ๆ มีการใช้พื้นที่เพื่อการค้าขาย และพักผ่อนหย่อนใจบ้าง Mass ของอาคารเป็นรูปเหลี่ยม ติดกับอาคารสูงขนาดใหญ่ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงแรมและคอนโดมิเนียมกลางเมือง ทำให้ความเป็นกลุ่มก้อนของ Mass มีลักษณะเป็น Coarse Grain คือมีขนาดและรูปร่างต่างกัน

ค. ชุมชนเดิม "คุ้มพระลับ"

เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวออกไปของคนในชุมชนเมืองเก่า โดยขยายออกไปทางด้านทิศเหนือของเมือง หลังวัดสีนวล มีถนนหลังเมืองพาดผ่าน แต่ภายในชุมชนมีถนนย่อย ถนนซอยขนาดเล็กเป็นตัวเชื่อม ในความเป็นกลุ่มก้อนของ Mass มีลักษณะเป็น Fine Grain คือกลุ่ม Mass อยู่ในกลุ่มเดียวกันขนาดเท่า ๆ กัน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ภาพถ่ายทางอากาศปี 2519 ส่วนของเมืองบริเวณ ย่านธุรกิจกลางเมือง

- สัญลักษณ์ :
- ชุมชนคอนโดมิเนียม
  - ชุมชนตึกแถว
  - ชุมชนเคม "คุ้มพระลับ"

มาตราส่วน 0 0.5 1.0 Km

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทาค่า รหัส 3972374225

แผนที่ 5.4

ข้อมูลอ้างอิงจาก : กรมแผนที่ทหาร

5.14 ส่วนของเมืองบริเวณศูนย์ราชการ

เป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานหลากหลาย เป็นการเปิดเนื้อเมืองขึ้นมาใหม่ ตั้งแต่มีการพัฒนา โดยการย้ายศูนย์ราชการจากที่อยู่กลางเมืองออกไปรอบนอก ประกอบด้วยชุมชนประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในส่วนของเมืองนี้ 3 ลักษณะ (แผนที่ 5.5) คือ

ก. ชุมชนบ้านพักข้าราชการ

เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นพร้อมกับ การก่อสร้างหน่วยงานราชการ โดยการสร้างที่พักอาศัยสำหรับข้าราชการที่จะมาทำงานในหน่วยงานนั้น ซึ่งเป็นการออกแบบบ้านพักเป็นลักษณะบ้าน 2 ชั้น แบบเดียวกันทั้งหมด จะเห็นว่า Route Pattern มีลักษณะเป็นตารางกริดที่ไม่สม่ำเสมอ เกิดจากการวางระบบผังเมืองใหม่ที่จะให้พื้นที่ในตารางต่าง ๆ เป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ

ข. ชุมชนหลังศูนย์ราชการ

เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นหลังจากมีศูนย์ราชการแล้วโดยคนที่เข้ามาอยู่ จะมีค่อนข้างหลากหลาย แต่ส่วนมากจะเป็นกลุ่มข้าราชการที่เข้ามาจับจองซื้อขายที่ดินไว้ เพื่อที่อยู่อาศัยหรือการเก็งกำไร ในแนวคิด Urban Mass, Form ของชุมชน จะเห็นว่า มีถนนที่เป็นถนนสายหลักคือ ถนนหลังศูนย์ราชการ เป็นถนนที่ตัดขวางในแนวตะวันออก-ตะวันตก เชื่อมต่อกับถนนสายสำคัญของเมืองคือ เชื่อมระหว่างถนนหน้าเมือง ถนนกลางเมือง และถนนหลังเมือง Mass ของชุมชนบริเวณนี้เป็นแบบ Fine Grain คือมีขนาดและรูปร่างคล้ายกัน

ค. ชุมชนแออัดริมทางรถไฟ “เทพารักษ์”

เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจากการที่เมืองทำหน้าที่ในการ เป็นคลังสินค้าและกระจายออกสู่ภูมิภาค ทำให้เกิดการจ้างแรงงานในการขึ้นลงสินค้าเป็นจำนวนมาก แรงงานที่อพยพเข้ามาจากชนบทต้องการทำงานมีรายได้ แต่ไม่มีความสามารถในการเช่าที่พักอาศัยราคาสูงก็เข้ามาอยู่รวมกันในชุมชนแออัด มีการขายกรรมสิทธิ์ในการอยู่ในที่ดินให้กับคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาอยู่ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ยังไม่พร้อม แต่ก็ต้องอาศัยอยู่ ในระยะช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา มีการเรียกร้องสิทธิในการเช่าที่ดินของการรถไฟ และเทศบาลเริ่มจัดระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น

ในแนวคิด Urban Mass, Form ของชุมชน จะเห็นว่า Route Pattern มีลักษณะเป็นการเปิดเชื่อมที่มีเส้นทางไม่แน่นอน Mass ของอาคารที่พักอาศัยมีขนาดเล็ก มีรูปร่าง ขนาดเท่ากัน มีความแออัดสูง

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2519 ส่วนของเมืองบริเวณศูนย์ราชการ

- สัญลักษณ์ :
- ชุมชนบ้านพักข้าราชการ
  - ชุมชนหลังศูนย์ราชการ
  - ชุมชนแออัดริมทางรถไฟ "เทพารักษ์"

มาตราส่วน 0 0.5 1.0 Km

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

ข้อมูลอ้างอิงจาก : กรมแผนที่ทหาร

แผนที่ 5.5

5.2 การจำแนกพื้นที่ว่างตามระดับ

การจำแนกพื้นที่ว่างตามระดับ ประกอบด้วย พื้นที่ว่างในระดับเมือง, ส่วนเมือง และย่าน/ชุมชน ซึ่งพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ว่าง ได้แก่ พื้นที่ริมน้ำ, สวนสาธารณะ, สนามกีฬา, บริเวณสถานที่ราชการ และบริเวณสถานที่ของเอกชน (ตารางที่ 5.1) และได้พิจารณารายละเอียดทางกายภาพซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่ว่างที่เป็น ลาน, สนาม, ถนน และทางเท้า ซึ่งจากการจำแนกพบว่า

5.2.1) พื้นที่ว่างสาธารณะในระดับเมือง

พื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง (ตารางที่ 5.2) พบว่ามีพื้นที่ที่เป็นสวนสาธารณะ 3 แห่ง ได้แก่ ริมฝั่งแก่นนคร, ริมฝั่งทุ่งสร้าง และสวนรัชดานุสรณ์ ซึ่งริมฝั่งแก่นนคร และริมฝั่งทุ่งสร้างเป็นพื้นที่ริมน้ำที่มีการจัดลักษณะทางกายภาพเป็น ลาน และสนามด้วย และเป็นพื้นที่ว่างที่อยู่บริเวณอาคารสาธารณะของเอกชน ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณถนนกลางเมืองตั้งแต่เมืองเก่าจนถึงย่านราชการ มีอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ หน้าห้างเซนโทซ่า, หน้าห้างเพิร์พลาซ่า และหน้าโรงแรมโรมา ซึ่งมีลักษณะเป็นถนน และทางเท้า นอกจากนี้ยังมีสนามกีฬาจังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นสนามกีฬาระดับจังหวัด มีลักษณะเป็นสนามและลานด้วย

5.2.2) พื้นที่ว่างสาธารณะในระดับส่วนเมือง

ในระดับของส่วนเมือง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนเมือง (ตารางที่ 5.3) ได้แก่

ก. ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนโบราณ มีพื้นที่ว่างที่เป็นพื้นที่ริมน้ำ มีลักษณะเป็นสนาม คือ บริเวณริมฝั่งสิฐาน บริเวณสถานที่ราชการ คือ บริเวณหน้าอาคารเอนกประสงค์กาญจนาภิเษก ซึ่งพื้นที่มีทั้งส่วนที่เป็นลานจอดรถ ถนน และทางเท้า และบริเวณหน้าอาคารสาธารณะเอกชน คือบริเวณชุมชนโบราณสิฐาน ซึ่งใช้พื้นที่บนถนน และทางเท้า

ข. ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนดั้งเดิม มีพื้นที่ว่างที่เป็นสนามกีฬา และยังเป็นสถานที่ราชการด้วย คือ บริเวณสนามกีฬาโรงเรียนแก่นนคร ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพเป็นลานและสนาม และพื้นที่ที่เป็นสวนสาธารณะของเมืองบริเวณหน้าสถานีรถไฟขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นลาน สนาม และทางเท้า

ค. ส่วนของเมืองบริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง มีพื้นที่ว่างที่อยู่บริเวณอาคารสาธารณะของเอกชน ซึ่งเป็นถนนและทางเท้ามากที่สุด เนื่องจากว่าเป็นเขตที่อยู่ย่านกลางเมืองและที่ดินราคาสูง ได้แก่ พื้นที่บริเวณถนนได้รุ่งรื่นรมย์, หน้าห้างเพิร์พลาซ่า, หน้าห้างเซนโทซ่า และหน้าโรงแรมโรมา และมีบริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่นที่เป็นสวนสาธารณะของเมืองอยู่ทางทิศตะวันตกใกล้ประตูเมือง มีพื้นที่ว่างที่เป็นทางเท้าและสนาม

ง. ส่วนของเมืองบริเวณศูนย์ราชการ พื้นที่ว่างส่วนมากจะเป็นพื้นที่ในบริเวณสถานที่ราชการ ได้แก่ หน้าพิพิธภัณฑน์, หน้าศาลจังหวัด และหน้าศาลากลางจังหวัด ลักษณะทางกายภาพเป็นลาน และสนาม แต่ก็มีสวนรัศดานุสรณ์ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างในระดับเมืองตั้งอยู่ในบริเวณนั้นด้วย

5.2.3) พื้นที่ว่างสาธารณะในระดับย่าน/ชุมชน

พื้นที่ว่างสาธารณะในระดับย่าน/ชุมชน (ตารางที่ 5.1 และ 5.4) แบ่งได้เป็นชุมชนที่อยู่ในส่วนต่าง ๆ ของเมืองดังนี้

ก. ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนโบราณ ประกอบด้วยชุมชน 3 ลักษณะคือ

- 1) ชุมชนโบราณ "สถูฐาน" อยู่ในชุมชนซึ่งมีลานอยู่ในวัดจอมศรี ซึ่งตั้งอยู่กึ่งกลางของชุมชน และมีถนนและทางเท้าที่เชื่อมระหว่างวัดกับหมู่บ้านเป็นแนวแกนตะวันออก-ตะวันตก
- 2) ชุมชนมหาวิทยาลัย ซึ่งอยู่ในเขตมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีพื้นที่ว่างเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งสนามกีฬา สวนสาธารณะริมน้ำและเป็นสนามหญ้า คือ ริมน้ำสถูฐาน และสระพลาสติก และมีบริเวณที่เป็นลานกว้าง มีถนนและทางเท้าขนาดใหญ่คือบริเวณอาคารกาญจนาภิเษก
- 3) ชุมชนเดิมสามเหลี่ยม ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมมีการตั้งบ้านเรือนอย่างแออัด ทำให้ขาดแคลนพื้นที่ว่างในบริเวณชุมชน

ข. ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนดั้งเดิม ประกอบด้วยชุมชน 3 ลักษณะคือ

- 1) ชุมชนดั้งเดิม "เมืองเก่า" มีพื้นที่ว่างที่เป็นถนนและทางเท้าอยู่บริเวณชุมชนซึ่งทางด้านทิศตะวันออกของชุมชนติดกับพื้นที่ว่างสาธารณะขนาดใหญ่ของเมืองคือ บึงแก่นนคร และทางด้านทิศตะวันตกยังมีสวนสาธารณะบริเวณหน้าสถานีรถไฟขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นถนนและทางเท้า
- 2) ชุมชนบ้านจัดสรร "พิมานชล" มีพื้นที่ว่างที่อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นการใช้พื้นที่บริเวณถนน และทางเท้าของหมู่บ้านทำเป็นที่พักผ่อนของคนในหมู่บ้าน
- 3) ชุมชนชานเมือง "บ้านตุ้ม" เป็นหมู่บ้านชานเมืองที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของบึงแก่นนคร

ค. ส่วนของเมืองบริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง ประกอบด้วยชุมชน 3 ลักษณะคือ

- 1) ชุมชนคอนโดมิเนียม ตั้งอยู่กลางเมืองเป็นที่พักอาศัยประเภทห้องเช่า ของผู้มีฐานะปานกลางที่เข้ามาทำงานในเมืองและกลุ่มนักศึกษาที่มาเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น ในบริเวณนี้จะขาดแคลนพื้นที่ว่าง

- 2) ชุมชนตึกแถว จะมีการใช้พื้นที่ว่างของชุมชนบริเวณนี้ ตามถนนและทางเท้า และลานตลาด ซึ่งมีพื้นที่ว่าง คือ บริเวณชุมชนกลางเมือง และบริเวณตลาดบางลำภู
- 3) ชุมชนเดิม "คุ้มพระลับ" เป็นชุมชนเดิมที่มีการตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่น ขาดแคลนพื้นที่ว่างในชุมชน

ง. ส่วนของเมืองบริเวณศูนย์ราชการ ประกอบด้วยชุมชน 3 ลักษณะคือ

- 1) ชุมชนบ้านพักข้าราชการ และ
- 2) ชุมชนหลังศูนย์ราชการ พื้นที่ว่างส่วนมากจะเป็นพื้นที่ในบริเวณสถานที่ราชการ ได้แก่ หน้าพิพิธภัณฑน์, หน้าศาลจังหวัด และหน้าศาลากลางจังหวัด ลักษณะทางกายภาพเป็นลาน และสนาม ซึ่งคนในชุมชนใช้เพื่อการพักผ่อน และออกกำลังกาย
- 3) ชุมชนแออัดริมทางรถไฟ "เทพารักษ์" มีการใช้พื้นที่ว่างบริเวณถนน และทางเท้าตามชอกชอยของชุมชน ซึ่งมีกิจกรรมเกิดขึ้นเกือบทุกประเภทในบริเวณที่ว่างนี้ เนื่องจากมีพื้นที่เล็กคับแคบ และแออัดมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.1 แสดงระดับ กับประเภทของพื้นที่ว่างในเมืองขอนแก่น

ระดับของพื้นที่ว่าง	บริเวณพื้นที่ว่าง		พื้นที่ริมน้ำ	สวนสาธารณะ	สนามกีฬา	บริเวณสถานีราชการ	บริเวณอาคาร สาธารณะเอกชน
เมือง	1. ซิมป์แกมแคร์* 2. ซิมป์ฟูลส์* 3. สนามกีฬาจังหวัด* 4. สวนรักษาสถรณ์ 5. หน้าห้างแมริทลาซ่า 6. หน้าห้างเซนโซซ่า* 7. หน้าโรงแรมโรด		●●	●●	●		●●
ส่วนเมือง	1. บริเวณชุมชนโบราณ	1. ซิมป์สิฐาน 2. อาคารอนุสาวรีย์ศาลากลางจังหวัด* 3. บริเวณชุมชนโบราณสิฐาน	●	●		●	●
	2. บริเวณชุมชนดั้งเดิม	1. สนามโรงเรียนแก่นนคร 2. หน้าสถานีรถไฟขอนแก่น*		●	●	●	●●●
	3. บริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง	1. ถนนใต้รั้วริมน้ำ 2. หน้าห้างแมริทลาซ่า* 3. หน้าห้างเซนโซซ่า 4. หน้าโรงแรมโรด 5. บริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น*		●			●●●●
	4. บริเวณศูนย์ราชการ	1. หน้าพิพิธภัณฑ์* 2. สวนรักษาสถรณ์* 3. หน้าศาลากลางจังหวัด 4. หน้าศาลจังหวัด		●		●●	
ย่าน/ชุมชน	1. บริเวณชุมชนโบราณ	1. ชุมชนโบราณสิฐาน 2. ชุมชนมหาวิทยาลัย 3. ชุมชนคุ้ม สวมเหลี่ยม	●●	●	●	●●	●
	2. บริเวณชุมชนดั้งเดิม	1. ชุมชนดั้งเดิมเมืองเก่า 2. ชุมชนบ้านจัดสาร 3. ชุมชนบ้านเมืองบ้านชุม	●	●			●●
	3. บริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง	1. ชุมชนคอนโดมิเนียม 2. ชุมชนตึกแถว 3. ชุมชนคุ้มพระลับ					●●
	4. บริเวณศูนย์ราชการ	1. ชุมชนบ้านพักรับราชการ 2. ชุมชนหลังศูนย์ราชการ 3. ชุมชนมอริต				●●	●

หมายเหตุ * หมายถึง พื้นที่ว่างบริเวณที่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษา

ตารางที่ 5.2 แสดงพื้นที่ว่างระดับเมือง กับประเภทและลักษณะทางกายภาพ

พื้นที่ว่างระดับเมือง	พื้นที่ริมน้ำ				สวนสาธารณะ				สนามกีฬา				บริเวณสถานีราชการ				บริเวณสถานีของเอกชน			
	สนาม	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สนาม	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สนาม	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สนาม	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สนาม	สนาม	ถนน	ทางเท้า
1. ริมฝั่งแม่น้ำนคร	●	●			●	●														
2. ริมฝั่งทุ่งสร้าง	●	●			●	●														
3. สนามกีฬาจังหวัด									●	●										
4. สวนรัชดาอนุสรณ์					●		●	●												
5. หน้าห้างแพร่หลาย																				●
6. หน้าห้างเซนโทซ่า																			●	●
7. หน้าโรงแรมโรมา																				●

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.3 แสดงพื้นที่ว่างในแต่ละส่วนเมือง กับประเภทและลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะทางกายภาพ พื้นที่ว่างในแต่ละส่วนเมือง	พื้นที่ริมน้ำ				สวนสาธารณะ				สนามกีฬา				บริเวณสถานีราชการ				บริเวณสถานีของเอกชน				
	สถาน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สถาน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สถาน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สถาน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สถาน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	
บริเวณชุมชนโบราณ 1. ชุมบึงสีฐาน 2. อาคารอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี 3. ชุมชนโบราณสีฐาน		●											●		●	●				●	●
บริเวณชุมชนดั้งเดิม 1. สนามโรงเรียนแก่นนคร 2. หน้าสถานีรถไฟขอนแก่น					●	●		●	●	●											
บริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง 1. ถนนสีสุวรรณ์ 2. หน้าห้างสรรพสินค้า 3. หน้าห้างเซ็นทรัล 4. หน้าโรงแรมโรบิก 5. บริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น																				●	●
บริเวณศูนย์ราชการ 1. หน้าศาลากลาง 2. สวนสัตว์ขอนแก่น 3. หน้าศาลากลาง 4. หน้าศาลจังหวัด					●	●		●					●	●	●						

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.4 แสดงพื้นที่ว่างในระดับย่าน/ชุมชน กับประเภทและลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะทางกายภาพ พื้นที่ว่างย่าน/ชุมชน	พื้นที่ริมน้ำ				สวนสาธารณะ				สนามกีฬา				บริเวณสถานีราชการ				บริเวณสถานีของเอกชน				
	สวน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สวน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สวน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สวน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	สวน	สนาม	ถนน	ทางเท้า	
บริเวณชุมชนโบราณ 1. ซิมิงสิฐาน 2. สนามฟุตบอลในมหาวิทยาลัย 3. สะพานลัดติง 4. บริเวณชุมชนโบราณสิฐาน		●								●										●	●
บริเวณชุมชนดั้งเดิม 1. บริเวณชุมชนเมืองเก่า 2. หน้าสถานีรถไฟขอนแก่น 3. บริเวณหมู่บ้านพิงกันชล 4. ซิมิงแก่นนคร																				●	●
บริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง 1. บริเวณชุมชนกลางเมือง 2. บริเวณตลาดบางลำภู																				●	●
บริเวณศูนย์ราชการ 1. หน้าตึกพาณิชย์ 2. หน้าศาลากลางจังหวัด 3. หน้าศาลจังหวัด 4. บริเวณชุมชนทหารบก													●	●	●					●	●

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3 พื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองกับระบบพื้นที่ว่างในด้านต่าง ๆ

5.3.1 พื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับเมือง"

การศึกษารายละเอียดของพื้นที่ว่างสาธารณะใน "ระดับเมือง" นั้นจะแบ่งการศึกษาวิเคราะห์ในรายละเอียดอยู่ 3 ประเด็น ประเด็นแรก เป็นการศึกษาวิเคราะห์ระบบพื้นที่ว่างในพื้นที่ศึกษา ประเด็นที่สอง เป็นการประเมินศักยภาพ ข้อจำกัด และวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงกับเมือง การใช้สอยประโยชน์ของชาวเมือง และ ประเด็นที่สาม เป็นการเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง ซึ่งเป็นการสรุปจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในชุมชนเมืองขอนแก่น 120 ราย ซึ่งมีลักษณะดังนี้

ตารางที่ 5.5 แสดงความสัมพันธ์ของประชากรกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับเมือง"

จำนวนตัวอย่าง 120 ราย

	ประเด็นการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ	
ข้อมูลทั่วไป	1. เพศ	ชาย	68	56.6
		หญิง	52	43.4
	2. อายุ	1-18 ปี	30	20.5
		19-40 ปี	50	41.6
		41 ปีขึ้นไป	40	33.4
	3. ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	38	31.6
		มัธยมศึกษา	52	43.3
		ปริญญาตรี	20	16.6
		สูงกว่าปริญญาตรี	10	8.3
	4. อาชีพ	นักเรียน, นักศึกษา	40	33.3
		รับราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจ	30	25.0
		ค้าขาย	25	20.8
		รับจ้าง	25	20.8
	5. เงินเดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	42	43.3
		5,000-10,000 บาท	54	45.0
10,000 บาทขึ้นไป		22	18.3	

ที่มา : จากการศึกษา

หมายเหตุ : ใช้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 120 กรณี จากพื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมืองที่ศึกษา พื้นที่ละ 30 กรณี ทั้งหมด 6 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ว่างบริเวณริมฝั่งแก่นนคร, ริมฝั่งทุ่งสร้าง, สนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น, สวนรัชดานุสรณ์, หน้าห้างสรรพสินค้าแพร่พลาซ่า และหน้าห้างเซนโซซ่า

5.3.1.1 พื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง บริเวณ "พื้นที่ริมน้ำ"

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ ซึ่งพื้นที่ว่างสาธารณะในกลุ่มนี้ ได้แก่ บริเวณ

ก. ริมน้ำเก่าแก่นนคร

พื้นที่ว่างริมน้ำเก่าแก่นนคร ตั้งอยู่ติดกับชุมชนเมืองเก่าขอนแก่น เป็นพื้นที่ว่างริมน้ำ ซึ่งขนาดของบึงและพื้นที่ริมน้ำประมาณ 600 ไร่ เป็นพื้นที่ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งเมืองขอนแก่น โดยมีชุมชนเมืองเก่าตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของบึง บึงเก่าแก่นนครเดิมชื่อ "บึงบอน" เนื่องจากมีต้นบอนเกิดขึ้นอยู่ในบึงเป็นจำนวนมาก ต่อมาในยุคของการพัฒนาเมือง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นบึงเก่าแก่นนครให้เป็นสัญลักษณ์ของเมืองขอนแก่น ในการศึกษาจะศึกษาในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) การศึกษาระบบพื้นที่ว่างของ "บึงเก่าแก่นนคร" ประกอบด้วยระบบต่าง ๆ ดังนี้

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง บริเวณบึงเก่าแก่นนคร เนื่องจากเป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ที่ตอบสนองการใช้สอยของทั้งเมือง ซึ่งในอดีตบริเวณแหล่งน้ำสาธารณะ ใช้เพื่อการหาอาหารมาบริโภค ปัจจุบันมีการปรับปรุงพื้นที่บริเวณริมน้ำทำให้เกิดการการใช้ประโยชน์ในพื้นที่หลากหลายประเภทประกอบด้วย

ประเภทแรก ใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งประเภท Passive Recreation ได้แก่ การนั่งชื่นชมกับธรรมชาติและภูมิทัศน์ของเมือง การอ่านหนังสือ การพาครอบครัวมารับประทานอาหารในเวลาเย็น การเดินเล่น นั่งตากปลา และการพักผ่อนประเภท Active Recreation ได้แก่ การวิ่งออกกำลังกาย เตะฟุตบอล การเต้นแอโรบิค การปั่นจักรยานน้ำ ซึ่งเป็นของเอกชนให้เช่าเป็นรายชั่วโมง กิจกรรมการพักผ่อนทั้ง 2 ประเภท จะเกิดขึ้นอย่างหนาแน่นในช่วงเย็น ตั้งแต่เวลา 16.00-18.00 น. โดยกิจกรรมในช่วงเช้า 06.00-08.00 น. จะกิจกรรมการวิ่งออกกำลังกาย ส่วนกิจกรรม การนั่งพักผ่อนชื่นชมกับธรรมชาติจะเกิดขึ้นตลอดทั้งวัน

ประเภทที่ 2 ใช้เพื่อการประกอบกิจกรรมทางการค้าซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การค้าขายในแต่ละวัน จะเป็นการค้าขายอาหารและเครื่องดื่มให้แก่ผู้มาพักผ่อนจะหนาแน่นมากในช่วงเย็น และลักษณะหนึ่งคือ การจัดตลาดนัดขายสินค้าราคาถูกจะเกิดขึ้นบางโอกาส

ประเภทที่ 3 ใช้เพื่อจัดงานประเพณี ได้แก่ ประเพณีไหลเรือไฟในช่วงเวลาออกพรรษา จะมีการประกวดการทำเรือไฟของชุมชนต่างๆ ในเมืองขอนแก่น แล้วมาลอยในบึงเก่าแก่นนครประเพณีลอยกระทงจะจัดงานประกวดเทพีสงกรานต์ มีการออกร้านขายสินค้า สวนสนุกและมีมหรสพ ภาพยนตร์ ดนตรี มาจัดแสดงให้คนเมืองขอนแก่น ที่มาลอยกระทงได้เที่ยวหาความสนุกสนาน

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

ระบบโครงสร้างบริเวณฝั่งแก่นนครส่วนมากจะเกิดจากการสร้างขึ้นใหม่ ได้แก่ การจัดไม้พุ่ม ไม้ประดับรอบบึงมีการตกแต่งและดูแลเป็นอย่างดี ที่นั่งและบริเวณพักผ่อนมีการจัดค้ำเป็นศาลา การจัดวางที่นั่งหินอ่อน และการยกพื้นเล่นระดับเป็นที่ซึ่งคนสามารถนั่งพักผ่อนได้ ในบริเวณพื้นที่ว่างยังประกอบด้วย น้ำตก จัดทำโดยให้น้ำไหลออกมาจากไท่ งานภูมิกรรม จะเน้นความเป็นอีสาน เช่น รูปปั้นคนขี่หลังควายคนนั่งแบ่แคน และส่วนบริการ เช่น ร้านค้า ตู้โทรศัพท์สาธารณะ จะจัดเตรียมไว้บริการคนที่เข้ามาใช้พื้นที่ ลักษณะพื้นที่ว่าง จะอยู่บริเวณริมน้ำ ยาวเป็นวงรีรอบบึง ซึ่งมีพื้นที่รวมพื้นที่น้ำประมาณ 600 ไร่

1.3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาขนาดต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระบายผนัง, ระบายพื้น และระบายเพดาน ดังนี้

ระบายผนัง มีรั้วล้อมรอบพื้นที่ว่าง ทั้ง 4 ด้าน และมีประตูเปิดผ่านเข้าออกได้

ระบายพื้น เป็นลานดินปลูกหญ้า บางส่วนที่เป็นลู่วิ่งเป็นคอนกรีต และบางส่วนยกระดับพื้นขึ้นมากเป็นลานปูด้วยบล็อกซีเมนต์

ระบายเพดาน เปิดโล่ง

1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System)

บริเวณ "ริมบึงแก่นนคร" จะเข้าถึงได้โดย รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และการเดิน โดยมีถนนรอบบึงเป็นถนนสายหลักมีความกว้างประมาณ 8 เมตร 2 ช่องจราจร รถยนต์สามารถสวนกันได้ และในบริเวณริมบึงเข้าถึงได้ด้วยรถมอเตอร์ไซด์ และการเดิน แต่ในบริเวณรอบบึงมีการปิดเปิดให้เข้าถึงภายในได้เฉพาะในช่วงกลางวันและตอนเย็น และจะปิดเมื่อถึงตอนกลางคืน (แผนที่ 5.6)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

บรรยากาศบริเวณฝั่งแก่นนครจะมีความร่มรื่น และรู้สึกเย็นสบายเนื่องจากมีน้ำ และเป็นจุดที่มีความสำคัญ ในยุคตั้งเมืองได้สร้างเมืองใกล้ริมบึงเพื่อต้องการน้ำ ปัจจุบันเป็นจุดที่เชื่อมสายตา (Vista) เมื่อมองทางด้านทิศเหนือจะเห็นอาคารโรงแรมสูงกลางเมืองคือความทันสมัย และมองไปทางทิศตะวันตกเห็นยอดเจดีย์วัดหนองแวงเมืองเก่า และบริเวณอาคารบ้านพักอาศัย คือความดั้งเดิม (ภาพประกอบที่ 5.2)

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "ริมฝั่งแก่นนคร" จะเข้าถึงได้โดย รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และการเดิน โดยมีถนนรอบบึงเป็นถนนสายหลักมีความกว้างประมาณ 8 เมตร 2 ช่องจราจร รถยนต์สามารถสวนกันได้ และในบริเวณริมบึงเข้าถึงได้ด้วยรถมอเตอร์ไซด์ และการเดิน แต่ในบริเวณรอบบึงมีการปิดเปิดให้เข้าถึงภายในได้เฉพาะในช่วงกลางวันและตอนเย็น และจะปิดเมื่อถึงตอกกลางคืน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "ริมฝั่งแก่นนคร"

- สัญลักษณ์ : การสัญจรโดยรถยนต์
 การสัญจรโดยรถมอเตอร์ไซด์ / เท้า

มาตราส่วน 0 50 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.6

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

แนวทางการพัฒนาพื้นที่วางสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

ภาพประกอบที่ 5.2

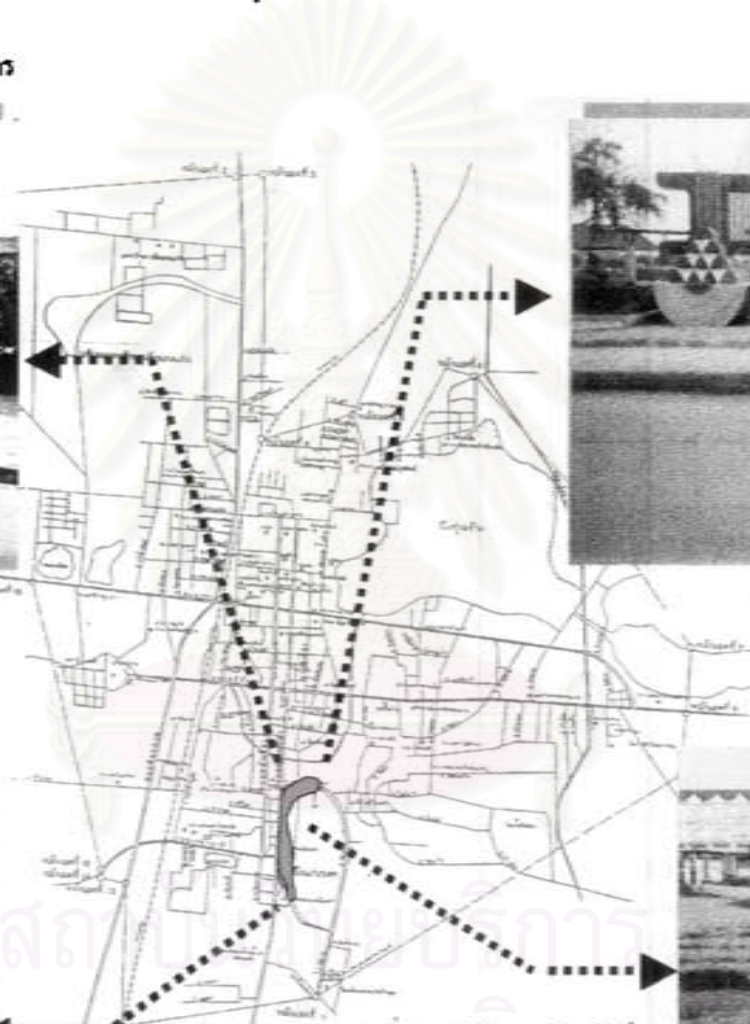
แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณริมฝั่งแม่น้ำนคร

ทัศนียภาพจากริมฝั่งแม่น้ำนคร เห็นเจดีย์วัดทองแดงแวเมืองเก่า ตั้งอยู่อย่างโดดเด่นอยู่เบื้องหน้า

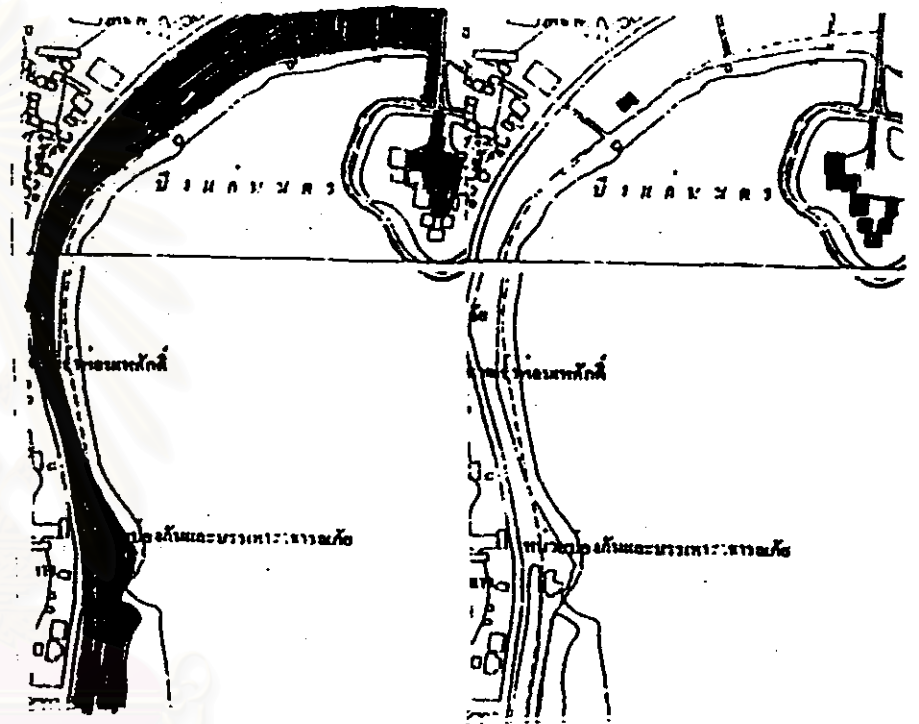
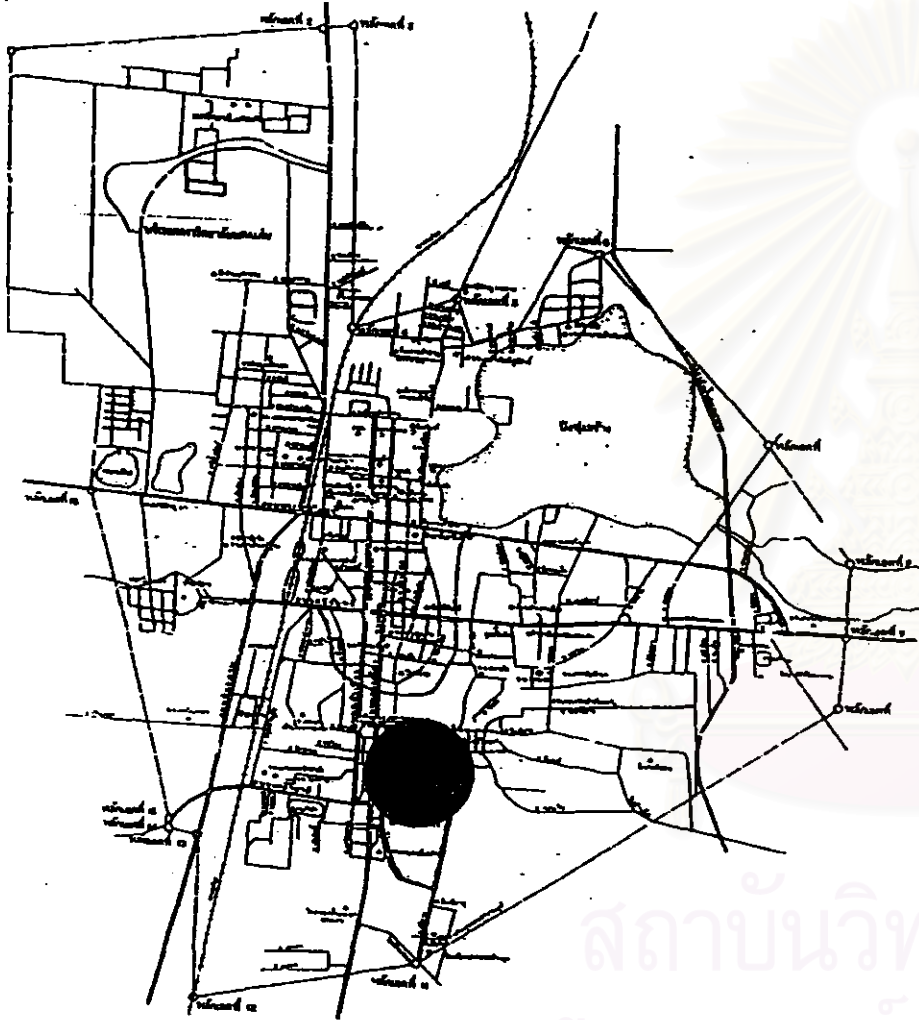

Landmark รูป ปิงทอผ้า และหมอนซิด

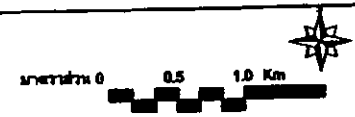
วิ่งออกกำลังกายบริเวณริมฝั่ง
พื้นที่ด้วยบล็อก CPAC อย่างดี
เดินเล่น นั่งทานอาหาร
พักผ่อนกับธรรมชาติ

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แหล่ง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณเมืองเก่านคร ปี 2542

สัญลักษณ์ : ■ FIGURE / GROUND

● บริเวณพื้นที่ศึกษา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิสิทธิ์ ไชยคำ รหัส 3072314225

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

แผนที่ 5.7

ข. ริมฝั่งทุ่งสร้าง

พื้นที่ว่างบริเวณ "ริมฝั่งทุ่งสร้าง" เป็นพื้นที่ว่างที่เพิ่งได้รับการพัฒนา ให้เป็นสถานที่พักผ่อนและออกกำลังกายอีกแห่งของชาวเมืองขอนแก่น ฝั่งทุ่งสร้างเป็นแหล่งกักตุนธรรมชาติ ที่มีมาแต่อดีต ปัจจุบันได้ถูกเอกราชบุกรุกและถมที่เข้าไปบางส่วน ในการศึกษาจะศึกษาในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) การศึกษาระบบพื้นที่ว่างของ "ริมฝั่งทุ่งสร้าง" ประกอบด้วยระบบต่าง ๆ ดังนี้

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System) เนื่องจากพื้นที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาและดูแลเท่าที่ควร การใช้สอยส่วนมากจึงเป็นการใช้สอยเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ประเภท Active คือ การวิ่งออกกำลังกายและเล่นฟุตบอลซึ่งจะเกิดอย่างหนาแน่นในช่วงเย็น ส่วนการพักผ่อนประเภท Passive จะมีบ้าง เช่น การนั่งเล่นหนุ่มสาวมานั่งคุยกันและบางครั้ง อาจมีการค้าขายเกิดขึ้น เช่น มีรถขายไอติม ชมผ่านมากเป็นครั้งคราว

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System) บริเวณนี้มีลักษณะความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้มากโดยรูปร่างจะมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยม มีแอ่งน้ำเว้าเข้ามาทางด้านทิศตะวันออก ส่วนโครงสร้างที่เกิดจากการสร้างขึ้นใหม่ จะมีการโรยหินกรวดและเทคอนกรีตเป็นทางวิ่ง และมีจุดสำหรับการออกกำลังกายตามฐานต่าง ๆ เช่น การออกกำลังกายเน้นการทรงตัว การออกกำลังกายแขน เป็นต้น

1.3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System) การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย

ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีรั้วล้อมรอบพื้นที่ว่าง ทั้ง 4 ด้าน และมีประตูเปิดผ่านเข้าออกได้

ระนาบพื้น เป็นลานดินปลูกหญ้า บางส่วนที่เป็นทางวิ่งเป็นคอนกรีต

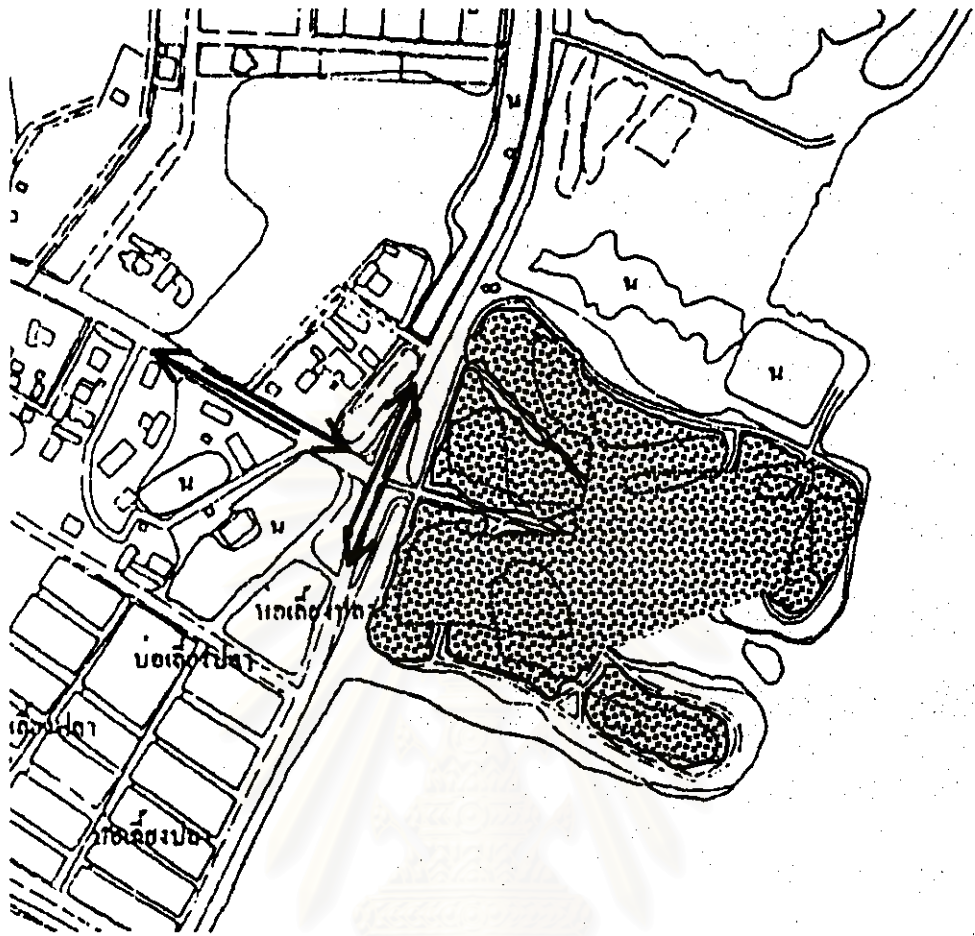
ระนาบเพดาน เปิดโล่ง

1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "ริมฝั่งทุ่งสร้าง" จะเข้าถึงได้โดย รถยนต์ โดยมีถนน จอมพล และถนนริมฝั่ง ความกว้างถนน 2 ช่องจราจร และบริเวณพื้นที่ว่างในบริเวณริมฝั่งเข้าถึงได้โดยการเดินเท่านั้น เนื่องจากมีการปิดล้อมด้วยรั้วคอนกรีตทำมรดกยนต์และรถมอเตอร์ไซด์เข้า (แผนที่ 5.8)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

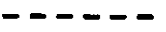
เนื่องจากบริเวณนี้มีพื้นที่ติดน้ำจึงมีบรรยากาศร่มรื่น แต่มีพื้นที่บางส่วนไม่ได้รับการดูแล ทำให้มีหญ้าขึ้นรกมาก ผู้คนที่มาพักผ่อนส่วนมากมีรถยนต์ หรือมอเตอร์ไซด์เป็นพาหนะ (ภาพประกอบที่ 5.3)

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "ริมทุ่งสร้าง" จะเข้าถึงได้โดย รถยนต์ โดยมีถนน จอมพล และถนนริมฝั่ง ความกว้างถนน 2 ช่องจราจร และบริเวณพื้นที่ว่างในบริเวณริมฝั่งเข้าถึงได้โดยการเดินเท่านั้น เนื่องจากมีการปิดล้อมด้วยรั้วคอนกรีตห้ามรถยนต์และรถมอเตอร์ไซด์เข้า

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "ริมทุ่งสร้าง"

สัญลักษณ์ : การสัญจรโดยรถยนต์
 การสัญจรด้วยเท้า

มาตราส่วน 0 20 40 80 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

แผนที่ 5.8

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

ภาพประกอบที่ 5.3

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณริมฝั่งทุ่งสร้าง

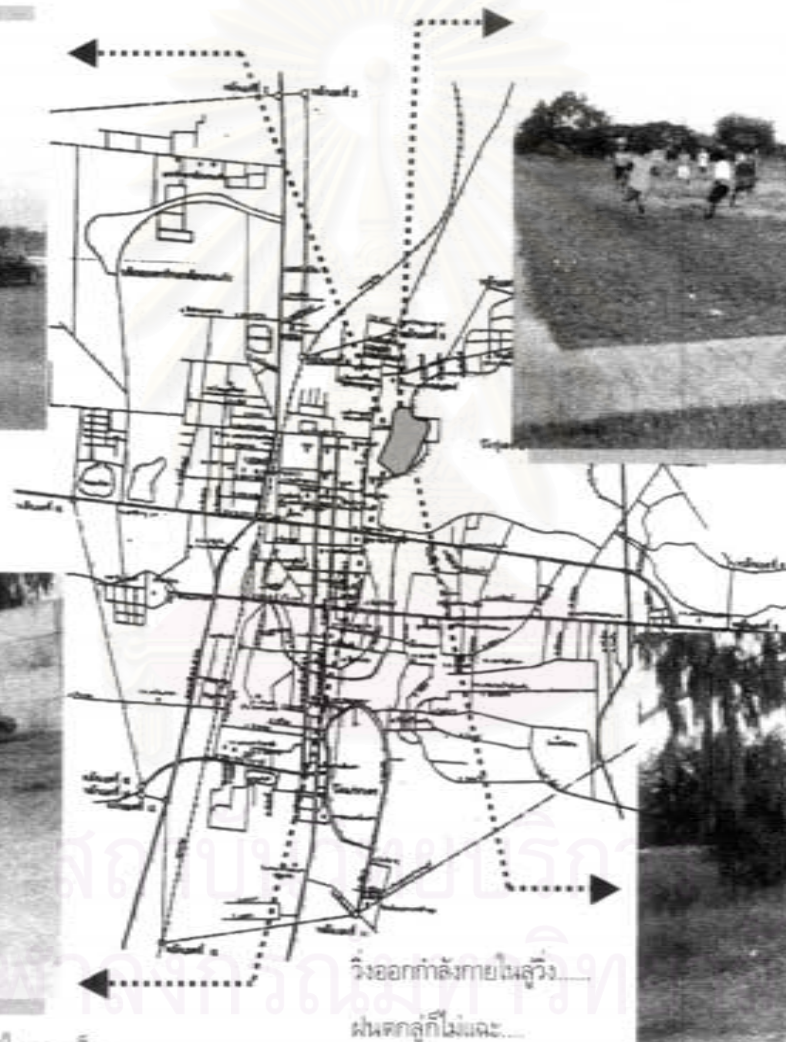
ที่ว่างบริเวณนี้เข้าถึงด้วยรถยนต์...คนฐานปะปนกลาง-วัย
ซบเซาเมกพักผ่อน และวิ่งออกกำลังกาย

เด็กวัยรุ่นชายเล่นฟุตบอล.....ในช่วงเย็น

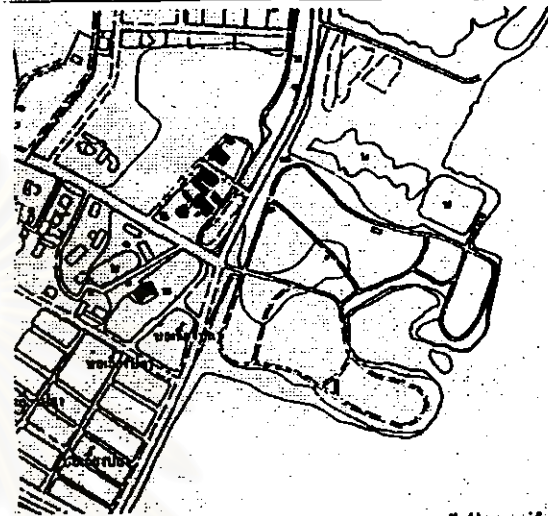
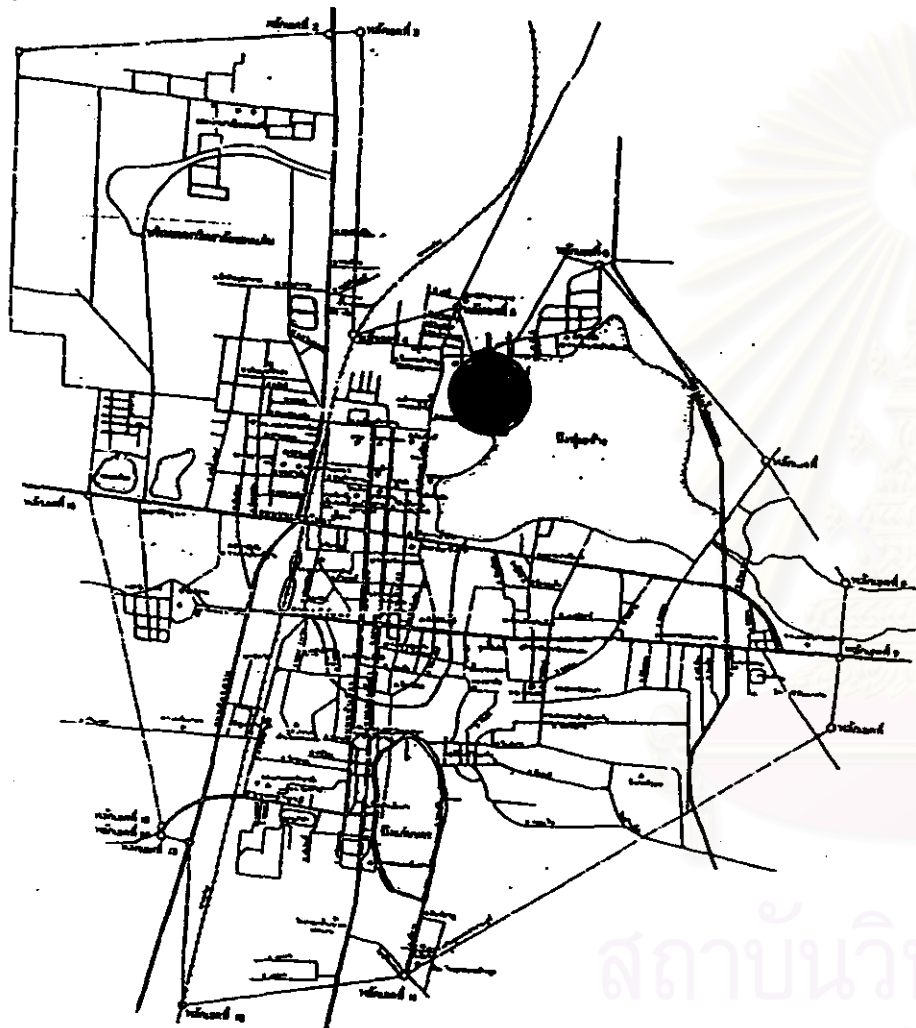

รถขายผลไม้ ปลาหมึก ไอศกรีม และผ่านมาบริการแก่คนทั่วไปในตอนเย็น

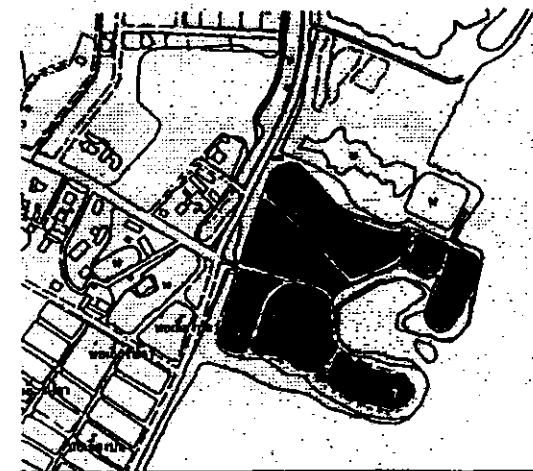
วิ่งออกกำลังกายในลู่วิ่ง.....
ฝนตกลู่วิ่งไม่แฉะ.....

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
เมืองสร้าง

พื้นที่ว่างบริเวณเมืองสร้าง

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณเมืองสร้าง ปี 2542

สัญลักษณ์ : ■ FIGURE / GROUND

● บริเวณพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไพบูลย์ รหัส 3372314225

แผนที่ 5.9

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพ/ข้อจำกัด

ริมบึงแก่นนคร การวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของพื้นที่ว่างริมบึงแก่นนคร มีลักษณะเป็นเส้นโค้ง (Curvilinear) ตามแนวตลิ่งริมบึง (แผนที่ 5.7) การสัญจรเข้าถึงพื้นที่ว่างเข้าถึงโดยสะดวกโดยรถยนต์ แต่การสัญจรภายในพื้นที่ว่าง บางจุดต้องใช้การเดิน พื้นที่ว่างในบริเวณนี้มีการจัดเตรียมระบบอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างครบถ้วน มีส่วนของการบริการอาหารและเครื่องดื่ม มีคนเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เป็นจำนวนมากตลอดทั้งวันโดยเฉพาะในช่วงเย็น

จุดเด่น/ศักยภาพ คือ เป็นพื้นที่ธรรมชาติ ติดกับริมน้ำ และยังเป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งเมือง มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อสนองต่อกิจกรรมของคนเมืองอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรมคือ ประเพณีไหลเรือไฟ ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง และทางด้านกายภาพเป็นจุดที่เกี่ยวขมทัศนียภาพของเมืองได้อย่างสวยงาม มองเห็นน้ำ ผ่านไปสู่ศูนย์กลางเมืองซึ่งมีตึกโรงแรมโซฟิเทลเป็น Landmark และอีกมุมมองหนึ่ง คือ การมองผ่านไปทางด้านทิศใต้จะเห็น อารามหลวงวัดหนองแวงตั้งอยู่อย่างโดดเด่น

จุดด้อย/ข้อจำกัด มีการปิดล้อมการเข้าถึงในที่ว่างด้วยรั้วเหล็ก ทำให้มีการผ่านเข้าออกได้บางจุดเท่านั้น เป็นการแยกคนออกจากน้ำ และพื้นที่ริมน้ำบางจุดไม่มีการเข้าไปใช้ประโยชน์เป็นที่รัก การใช้ที่ดินริมบึงเป็นสถานเริงรมย์ และห้องอาหารซึ่งจะนำซึ่งความเสื่อมโทรมถ้าขาดการจัดการที่ดี

ความสัมพันธ์กับอดีตและการตั้งเมือง ซึ่งบึงแก่นนครหรือบึงบอน ถือว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการตั้งเมืองที่เจ้าเมืองในสมัยนั้น เห็นว่ามีหนองน้ำใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์ และได้ตั้งบ้านเรือนที่ริมฝั่งน้ำทางด้านทิศตะวันตก และขยายตัวเป็นบ้านเมืองในปัจจุบัน

ริมบึงทุ่งสร้าง จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของพื้นที่ว่างริมบึงทุ่งสร้าง มีลักษณะเป็นเส้นโค้ง (Curvilinear) (แผนที่ 5.9) เกิดจากการสร้างขึ้นใหม่ คือมีการถมดินลงไปใบบึงและปล่อยตรงกลางให้มีน้ำไหลผ่านเข้ามาได้

จุดแข็ง/ศักยภาพ คือ เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ติดริมน้ำ และมีการพัฒนาระบบการเข้าถึงพื้นที่เป็นอย่างดี การปิดล้อมพื้นที่ว่างมีเฉพาะบริเวณด้านหน้าที่ทำเป็นรั้วคอนกรีต ส่วนอีก 3 ด้านสามารถเปิดโล่งออกสู่บึงขนาดใหญ่ ซึ่งมีทัศนียภาพที่สวยงาม จากลักษณะความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ว่างริมบึงทุ่งสร้างสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่ว่างที่มีความสำคัญและการใช้สอยประโยชน์ได้สูงกว่าที่เป็นอยู่

จุดอ่อน/ข้อจำกัด คือ ขาดการพัฒนาปรับปรุงให้มีความสวยงาม ให้มีสภาพที่น่าเข้าไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นการใช้ประโยชน์จึงเกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในย่านใกล้เคียง เช่น ชุมชนบริเวณบ้านโนนชัย หมู่บ้านบริเวณคุ้มจอมพล เป็นต้น

การใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่ว่าง มีกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจประเภท Active เป็นหลัก ส่วนประเภท Passive และการค้าขาย ประเภท รถเข็น และสามล้อเครื่องเกิดขึ้นบ้าง แต่ไม่หนาแน่น

ความเชื่อมโยงของพื้นที่ว่างจากอดีตสู่ปัจจุบัน พื้นที่ริมบึงทุ่งสร้างในอดีตเคยใช้เป็นจุดชมการแข่งเรือ ในสมัยตั้งเมืองเรื่อยมาจนถึงยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 มีการพัฒนาทำนบเพื่อเก็บกักน้ำทำการเกษตร ปัจจุบันริมบึงทุ่งสร้างได้จัดสร้างเป็นสวนสาธารณะ และบึงทุ่งสร้างใช้เป็นที่รับน้ำเสียของเมือง

ตารางที่ 5.8 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง บริเวณ "พื้นที่ร่มไม้"

จำนวนตัวอย่าง 60 ราย

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ระยะทางจากบ้านถึงพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ย.....5.7.....กิโลเมตร		
2. กิจกรรมที่ทำในพื้นที่ว่าง		
นั่งเล่น เพลิดเพลินกับวิวทัศน์	25	42.0
ออกกำลังกาย	27	45.0
พาลูกหลานมาเดินเล่น วิ่งเล่น	5	8.0
อื่น ๆ	3	5.0
3. ความเป็นประจำของการมาใช้ประโยชน์		
มาเป็นประจำ เกือบทุกวัน	10	16.5
สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	40	67
เดือนละ 1-2 ครั้ง	10	16.5
4 ช่วงเวลาที่มาใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ว่าง		
เช้า (06.00-08.00 น.)	15	25
สาย (08.01-11.00 น.)	4	6.7
เที่ยง (11.01-13.00 น.)	1	1.6
บ่าย (13.01-16.00 น.)	2	3.3
เย็น (16.01-18.00 น.)	38	63.4
5. ท่านใช้เวลาอยู่ในบริเวณนี้นานเท่าใด		
น้อยกว่าครึ่งชั่วโมง	3	5
ครึ่งชั่วโมง- 1 ชั่วโมง	10	16.5
1-2 ชั่วโมง	40	67
3-4 ชั่วโมง	7	11.5
6. การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ว่าง		
เดิน	8	13.3
ขับรถมอเตอร์ไซด์	24	40.0
รถยนต์ส่วนบุคคล	26	43.4
รถโดยสารประจำทาง	2	3.3
7. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการเดินทาง		
น้อยกว่า 5 นาที	5	8.3
6-10 นาที	28	46.6
10-20 นาที	20	33.4
20-30 นาที	3	5.0
30 นาที - 1 ชั่วโมง	2	3.3
8. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์ต่อครั้ง		
ไม่เสียเลย	5	8.3
21-50 บาท	5	8.3
51-100 บาท	38	63.4
มากกว่า 100 บาท	12	20
9. ท่านคิดการในบริเวณนี้ ท่านได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง		
ผ่อนคลายความเครียด	48	80
เสริมสร้างสุขภาพอนามัย	15	25
ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3	5

ที่มา: จากการศึกษา

หมายเหตุ: ใช้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 60 กรณี จากพื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณพื้นที่ร่มไม้ 2 แห่ง แห่งละ 30 กรณี ได้แก่ พื้นที่ว่างบริเวณ ริมฝั่งแม่น้ำนคร และริมฝั่งประตูสร้าง

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถามคนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งระยะทางจากบ้านถึงพื้นที่ว่าง ประมาณ 5.7 กิโลเมตร มาใช้มากที่สุดสัปดาห์ละ 1-2 ครั้งส่วนมากจะเป็นช่วงเสาร์-อาทิตย์ และช่วงเวลาที่มาใช้ส่วนมากจะเป็นเวลาเย็นตั้งแต่ 16.00-18.00 น. โดยจะใช้เวลาในการอยู่ในพื้นที่ประมาณ 1-2 ชั่วโมง การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ว่าง ส่วนมากใช้รถมอเตอร์ไซด์ และรถยนต์ส่วนตัว 10-20 นาที เสียค่าใช้จ่ายประมาณ 50-100บาท และมาพื้นที่ว่างส่วนมากได้ประโยชน์คือการผ่อนคลายความเครียดและแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง สรุปได้ว่า

บริเวณริมฝั่งแก่นนคร การปรับปรุงพื้นที่: ควรมีการปรับปรุง คือ

- ควรปรับปรุงเส้นทางเข้าออกให้มากขึ้นเพื่อที่จะเข้าออกได้สะดวก ไม่ปิดกั้นระหว่างคนเมืองกับน้ำ
- ควรมียามรักษาการณ์ เพื่อป้องกันเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นในบริเวณนี้
- ควรเพิ่มเติมไฟส่องสว่างให้มากขึ้น เพื่อความปลอดภัยของคนเมือง เนื่องจากในบริเวณนี้เป็นที่เปลี่ยว และห่างไกลจากศูนย์กลางเมือง
- ควรมีจุดบริการขายอาหาร และเครื่องดื่ม ให้เพียงพอกับผู้มาใช้บริการ และควรจัดให้เป็นสัดส่วนสวยงาม
- ควรจัดให้เป็นแหล่งกีฬาทางน้ำของเมือง เพื่อสร้างจุดเด่นให้แก่เมือง
- การรักษาสภาพแวดล้อม เนื่องจากในบริเวณนี้เริ่มเสื่อมโทรมบางแห่งขาดการดูแล มีหญ้ารก

การใช้ประโยชน์พื้นที่: ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- การส่งเสริมสุขภาพอนามัย เช่น การพักผ่อนหย่อนใจในลักษณะ Passive และ Active ของเมือง
- ความสนุกสนาน เพื่อการพักผ่อน
- ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นลักษณะประเพณี วัฒนธรรมของคนขอนแก่น เนื่องจาก ฝั่งแก่นนคร หรือฝั่งบอน เป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งเมือง

บริเวณริมฝั่งทุ่งสร้าง การปรับปรุงพื้นที่: ควรมีการปรับปรุง คือ

- ควรมีการปลูกต้นไม้ได้เร็วเพื่อเป็นร่มเงาในพื้นที่
- ควรปรับปรุงพื้นที่บางส่วนสำหรับการออกกำลังกาย เช่น ทำเป็นสนาม

การใช้ประโยชน์พื้นที่: ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรจัดกิจกรรมการออกกำลังกายในลักษณะที่มีผู้นำออกกำลังกาย เช่น การเต้นแอโรบิค
- ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายประเภทปั่นจักรยาน เพราะมีสถานที่กว้างขวาง ใกล้แหล่งน้ำบรรยากาศดี

5.3.1.2 พื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมืองบริเวณ “สนามกีฬา”

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ

พื้นที่ว่างระดับเมืองในกลุ่มนี้ มีอยู่แห่งเดียว คือ

สนามกีฬากลางจังหวัดขอนแก่น

พื้นที่ว่างบริเวณ สนามกีฬาจังหวัดตั้งอยู่บริเวณ ถนนเทศบาลดี ในอดีตสนามแห่งนี้ เคยเป็นสนามม้า และได้ย้ายออกไปชานเมือง เป็นพื้นที่ว่างที่มีการจัดกิจกรรมอย่างอื่นนอกจากใช้เป็นสนามกีฬา เช่น การจัดงานใหม่ แต่คนไปงานน้อยเนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก และอยู่ไกล ในการศึกษาจะศึกษาส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) การศึกษาระบบพื้นที่ว่างของ “สนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น” ประกอบด้วย

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System) บริเวณสนามกีฬาจังหวัด

เนื่องจากเป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ระดับเมือง จึงมีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่หลากหลายประเภทเกิดขึ้น อาทิ

ประเภทแรก การใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนทั้งประเภท Passive และ Active เช่น การเล่นฟุตบอล การวิ่ง วายน้ำ ดิเทนนิส และมีการพาเด็ก ๆ มาเดินเล่น นั่งเล่นในช่วงเย็น

ประเภทที่ 2 การใช้พื้นที่เพื่อประกอบอาชีพ และการค้า ซึ่งมีลักษณะเป็น Informal Sector ได้แก่ ค้าขายเครื่องดื่ม และของขบเคี้ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งจัดเป็นจุ่ม และรถเข็น และในบางโอกาสจะจัดงานขายสินค้าราคาถูก และงานเปิดตัวสินค้า

ประเภทที่ 3 การใช้พื้นที่เพื่อการจัดงานประเพณี ซึ่งเคยจัดงานประเพณีผูกเสี่ยว หรืองานใหม่ ของเมืองขอนแก่น แต่จัดได้เพียงครั้งเดียวคนไปเที่ยวมาน้อย จึงเลิกจัดและกลับจัดจัดงานบริเวณสวนรัชดานุสรณ์ที่เดิม

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณนี้ จะมีการจัดแบ่งออกเป็นสวน ประกอบด้วย สนามฟุตบอล สนามเทนนิส สระว่ายน้ำ อัฒจันทร์ ลานจอดรถ และลักษณะภูมิทัศน์ในบริเวณ มีการปลูกหญ้าจัดเป็นสวนหย่อม มีน้ำพุ และปลูกต้นไม้ใหญ่ เช่น ต้นคูณ บริเวณรั้วและประตูทางเข้า

1.3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีรั้วเหล็กล้อมรอบพื้นที่ว่าง 4 ด้าน แต่จะมีประตูผ่านเข้าออกจะเปิดให้บริการในช่วงกลางวัน

ระนาบพื้นเป็นสนามหญ้า และสนามดิน บางส่วนยกระดับพื้นขึ้นมากเป็นทางเดินเท้า
ระนาบเพดาน เปิดโล่ง แต่บริเวณอัฒจันทร์ทางด้านทิศตะวันตกมีหลังคาคลุม

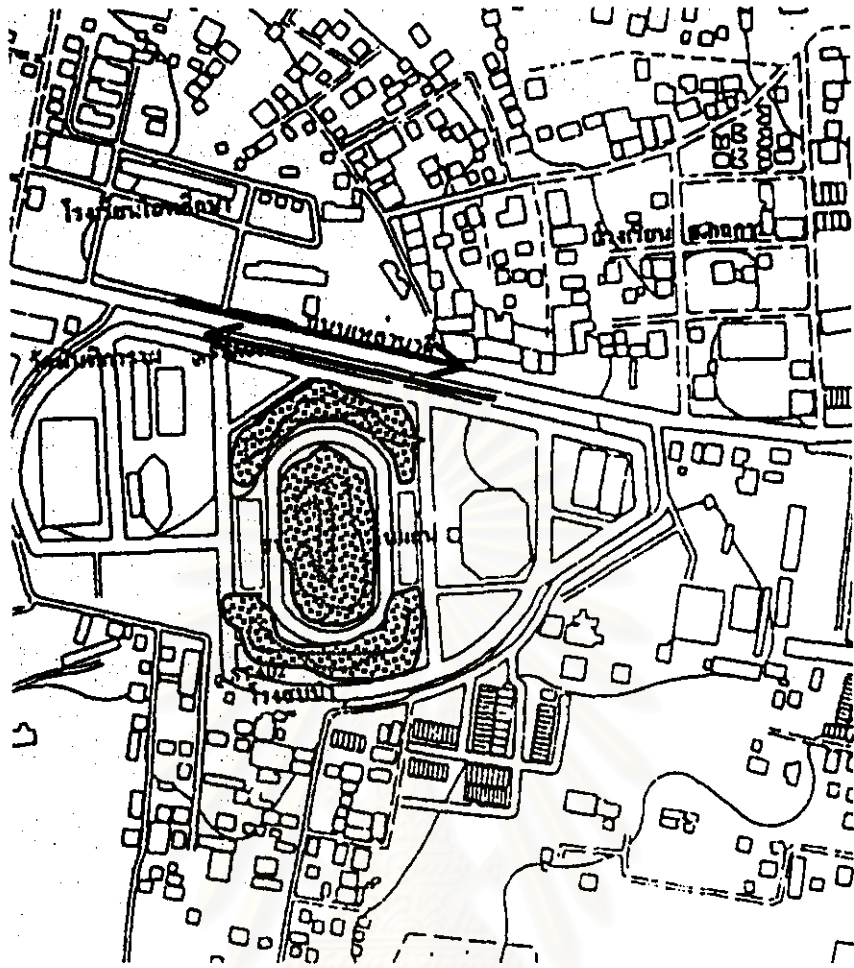
1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System)

การสัญจรบริเวณ สนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ซึ่งมีถนนสายสำคัญตัดผ่าน คือ ถนนเหล่าญาติ ซึ่งเป็นถนน 2 ช่องจราจร รถสามารถสวนกันได้ การเข้าถึงบริเวณนี้ จะใช้ความเร็วสูงได้ แต่ไม่มากนักเพราะในเป็นย่านที่พักอาศัย และเขตโรงเรียนคือ โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง และโรงเรียนแก่นนคร ส่วนการเข้าถึงพื้นที่ในพื้นที่ว่าง เข้าถึงได้สะดวกด้วยการเดิน เนื่องจากมีการทำรั้วไม่ให้รถเข้าไปในสนาม และด้านนอกมีการปลูกหญ้า รถยนต์จะเข้าไปข้างในได้แต่ต้องจอดในที่จอดรถหรือจอดบนถนน (แผนที่ 5.10)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

จะมีความคึกคักในตอนเย็น เนื่องจากจะมีคนเมืองเข้ามาเล่นกีฬา โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอล และในโอกาสพิเศษจะมีการจัดงานที่นี่ เช่น งานมหกรรมดนตรี งานแสดงสินค้า (ภาพประกอบที่ 5.4)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

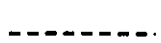

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "สนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ซึ่งมีถนนสายสำคัญตัดผ่าน คือ ถนนเทศบาล ซึ่งเป็นถนน 2 ช่องจราจร รถสามารถสวนกันได้ การเข้าถึงบริเวณนี้จะใช้ความเร็วสูงได้ แต่ไม่มากนักเพราะในเป็นย่านที่พักอาศัย และเขตโรงเรียนคือ โรงเรียนเทศบาลรัตนกลาง และโรงเรียนแก่นนคร ส่วนการเข้าถึงพื้นที่ในพื้นที่ย่าง เข้าถึงได้สะดวกด้วยการเดิน เนื่องจากมีการทำรั้วไม้ให้รถเข้าไปในสนาม และด้านนอกมีการปลูกหญ้า รถยนต์จะเข้าไปข้างในได้แต่ต้องจอดในที่จอดรถ หรือจอดบนถนน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "สนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น"

สัญลักษณ์ :

- การสัญจรโดยรถยนต์
- การสัญจรด้วยเท้า

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไร่ทาค่า รหัส 3972374226

แผนที่ 5.10

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

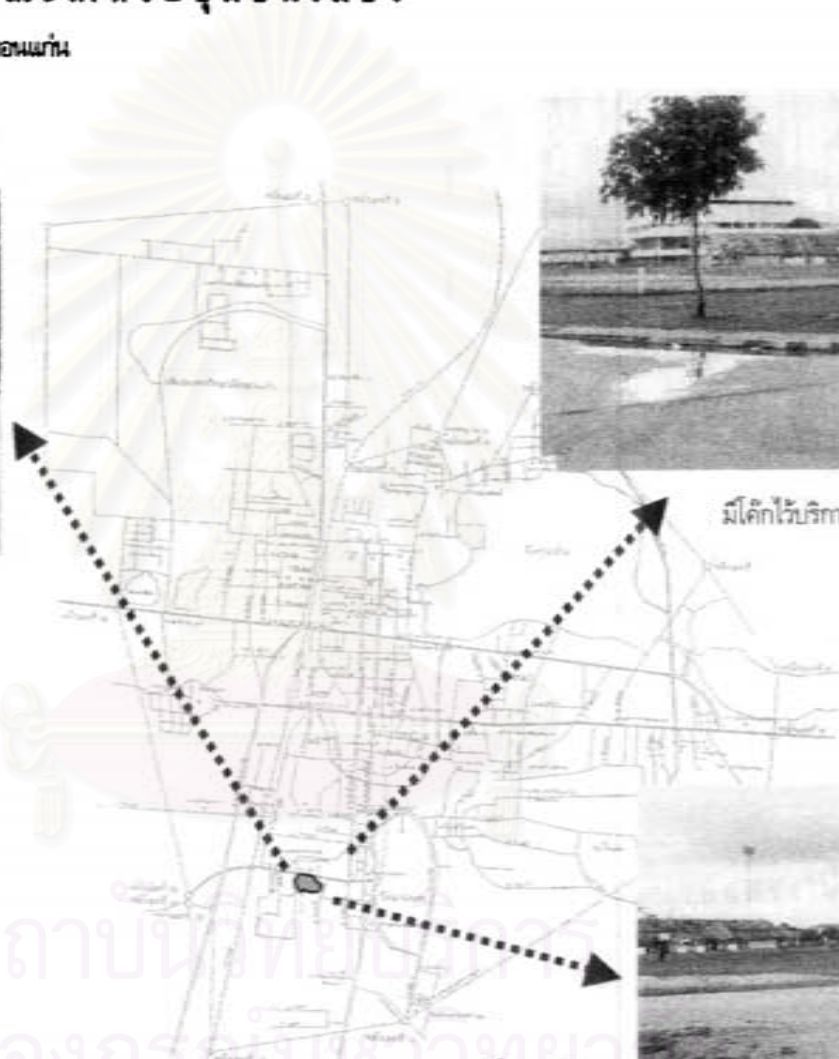
แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณสนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น

ภาพประกอบที่ 5.4

สนามกีฬาบอกความยิ่งใหญ่.....
อดีตเป็นสนามเก่า...ขอนแก่น ย้ายออกไปเมื่อ 2519

สนามกีฬาจังหวัดตั้งอยู่บริเวณถนนเทศบาล
อยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองเก่า.....
การใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เพื่อการเล่นกีฬา
และบางครั้งใช้จัดงานแสดงดนตรี.....ที่จังหวัดจตุรัส

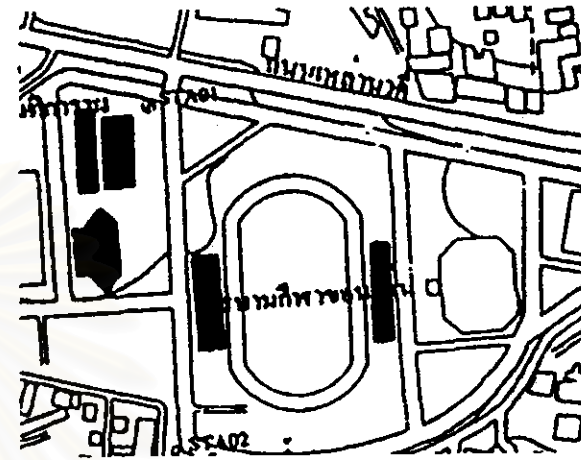
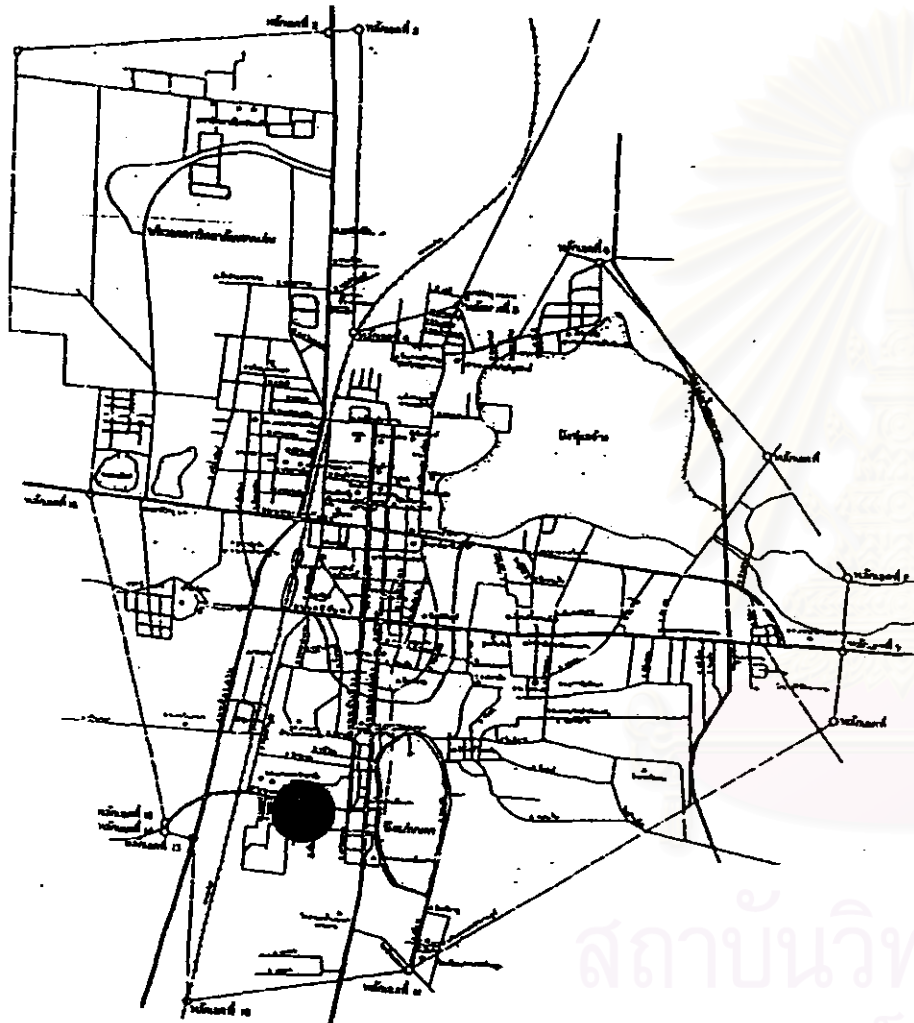
มีเด็กใช้บริการเมื่อกระหาย...จากเล่นกีฬา

คนเมืองขอนแก่นเล่นฟุตบอลในช่วงเย็น

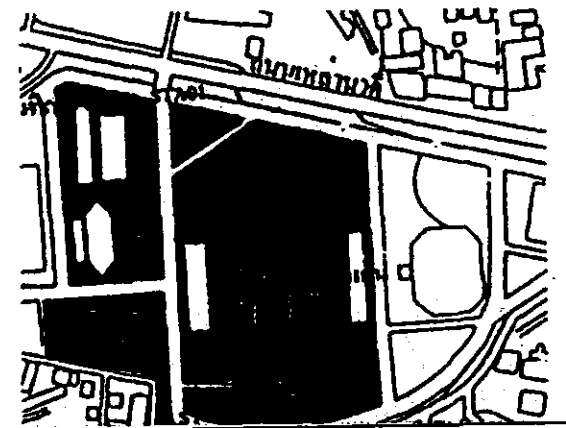
อย่างสนุกสนาน.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
สนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น

ที่ตั้งวงบริเวณสนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น

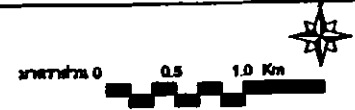

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณสนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น ปี 2542

- สัญลักษณ์ :
- FIGURE / GROUND
  - บริเวณพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิสิทธิ์ ไชยคำ รหัส 3872374225

แผนที่ 5.11

ตารางที่ 5.7 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง บริเวณ "สนามกีฬา"

จำนวนตัวอย่าง 30 ราย

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างสาธารณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ระยะทางจากบ้านถึงพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ย.....4.....กิโลเมตร		
2. กิจกรรมที่ทำในพื้นที่ว่าง		
มาพบปะพูดคุยกับญาติมิตร เพื่อนฝูง คนรัก	2	6.7
มาออกกำลังกาย	25	83.3
พาลูกหลานมาเดินเล่น วิ่งเล่น	3	10.0
3. ความเป็นประจำของการมาใช้ประโยชน์		
มาเป็นประจำ เกือบทุกวัน	25	83.3
สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	3	10.0
เดือนละ 1-2 ครั้ง	2	6.7
4 ช่วงเวลาที่มาใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ว่าง		
เช้า (06.00-08.00 น.)	2	6.7
สาย (08.01-11:00 น.)	5	16.7
เย็น (16.01-18.00 น.)	23	76.7
5. ท่านใช้เวลาอยู่ในบริเวณนี้นานเท่าใด		
ครึ่งชั่วโมง- 1 ชั่วโมง	5	16.7
1-2 ชั่วโมง	20	66.7
3-4 ชั่วโมง	5	16.7
6. การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ว่าง		
เดิน	5	16.7
ปั่นจักรยาน	2	6.7
ขับรถมอเตอร์ไซด์	18	60.0
รถยนต์ส่วนตัว	5	16.7
7. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการเดินทาง		
6-10 นาที	5	16.7
20-30 นาที	23	76.7
30 นาที - 1 ชั่วโมง	2	6.7
8. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์ต่อครั้ง		
ไม่เสียเลย	23	76.7
21-50 บาท	5	16.7
51-100 บาท	2	6.7
9. ท่านคิดการในบริเวณนี้ ท่านได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง		
ผ่อนคลายความตึงเครียด	10	33.3
ได้รับความสนุกสนาน	7	23.3
เสริมสร้างสุขภาพอนามัย	8	26.7
ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	5	16.7

ที่มา: จากการศึกษา

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพ/ข้อจำกัด

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของพื้นที่ว่างสนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น (แผนที่ 5.11) มีลักษณะเป็นกลุ่ม (Organic) โดยมีการแยกเป็นกลุ่มที่เป็นสนามฟุตบอล สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส และระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างเข้าถึงได้สะดวกเนื่องจากมีการวางระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการไว้เป็นอย่างดี โดยมีถนนเหล่านี้เป็นตัวเชื่อมในการเข้าถึงและสามารถเปิดออกไปสู่ถนนมิตรภาพ ซึ่งเป็นถนนรองรับการคมนาคมระดับภูมิภาคได้ ส่วนการปิดล้อมพื้นที่ว่าง สนามกีฬาจังหวัดขอนแก่นจะมีการปิดล้อมทุกด้านแต่จะมีประตูเข้าออกได้

จุดแข็ง/ศักยภาพ ของพื้นที่ว่างคือ เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีคนจำนวนมากเข้าร่วมได้ การเข้าถึงสะดวกสบาย

จุดอ่อนข้อจำกัด มีการจำกัดช่วงเวลาในการใช้ประโยชน์เฉพาะในตอนกลางวันเท่านั้น การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างจะเป็นการใช้พื้นที่เพื่อเล่นกีฬาและออกกำลังกายเป็นหลัก ถึงร้อยละ 83 แต่อย่างไรก็ตามคนเมืองก็มีการเข้ามาใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่นด้วย (ตารางที่ 5.7)

ความเชื่อมโยงในการใช้ประโยชน์จากอดีตสู่ปัจจุบัน บริเวณสนามกีฬาจังหวัดขอนแก่นอดีตเคยเป็นป่าช้า และสนามม้า มาก่อน

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถามคนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- ด้านการปรับปรุงสภาพควร ปรับปรุงน้ำพุ สวนสาธารณะขนาดเล็ก ทำถนนภายใน และทาสีรั้วใหม่
- ควรเพิ่มต้นไม้ให้มีความเขียว เพื่อความร่มรื่นมากขึ้น
- ปรับปรุงเรื่องความสะอาดของบริเวณเนื่องจากมีคนเข้ามาใช้พื้นที่ทุกวัน

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรจัดให้มีกิจกรรมประเภทการออกกำลังกายในร่มให้มากขึ้น

5.3.1.3 พื้นที่วางสาธารณะระดับเมืองบริเวณ “หน้าอาคารสาธารณะของเอกชน”

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ

พื้นที่ว่างระดับเมืองในกลุ่มนี้ ใช้ตัวอย่างในการศึกษาเพียงแห่งเดียว คือ บริเวณ หน้าห้างเซนโทซ่า

พื้นที่ว่างบริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าเซนโทซ่า เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็ก และยาวตามเส้นทางเดินเท้าของเมือง มีความสำคัญในระดับเมือง เนื่องจากเป็นที่จอดรถยนต์ ค้าขายสินค้าทั้งขายส่ง และขายปลีก และมีทั้งอาหารสด อาหารแห้ง อาหารสำเร็จรูป พื้นที่บริเวณนี้จึงมีความเป็นสาธารณะสูง การศึกษาจะพิจารณาในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) การศึกษาระบบพื้นที่ว่างของ พื้นที่ว่างบริเวณ “หน้าห้างเซนโทซ่า” ประกอบด้วย

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณนี้ มีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ ที่ชัดเจนคือ เพื่อการค้า และมีบางส่วนที่นำไปเพื่อจอดรถประจำทาง และมาเดินเล่น โดยกิจกรรมการใช้พื้นที่จะเกิดขึ้นตลอดทั้งวันและตอนคืน โดยในช่วง กลางวัน จะเป็นที่ค้าขายของพ่อค้า แม่ค้าโดยเฉพาะในช่วง ห้างฯ เปิดขายสินค้า คือตั้งแต่ 1030 - 20.30 น. จะมีคนเข้ามาใช้พื้นที่มาก และในตอนกลางคืน แม่ค้าจะนำผักผลไม้มาขายส่งโดยจะเริ่มนำเข้ามาขาย ตั้งแต่เวลา 23.00 น.

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณนี้เป็นเป็นทางเท้าสาธารณะ มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรด์ไลท์สาธารณะ ถังขยะ สถานีตำรวจซึ่งอยู่ในฝั่งตรงข้าม สภาพพื้นผิวเป็นทางเท้าคอนกรีต

1.3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีอาคารพาณิชย์ของเอกชนปิดล้อม 1 ด้าน อีก 3 ด้านเปิดโล่งให้เข้าถึงได้

ระนาบพื้น เป็นคอนกรีต บางส่วนยกระดับพื้นเป็นทางเดินเท้า

ระนาบเพดาน เปิดโล่ง และส่วนที่เชื่อมต่อกับอาคารพาณิชย์ของเอกชนจะมีกัน

สาดยื่นออกมาปกคลุม

1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

การสัญจรบริเวณ หน้าห้างสรรพสินค้าเซนโซซ่า จะเข้าถึงได้โดย รถยนต์ โดยมี ถนนศรีจันทร์ และถนนกลางเมืองเป็นถนนสายหลัก ถนนทั้ง 2 สาย เป็นถนนสายหลักของเมือง มีคนสัญจร พลุกพล่านตลอดทั้งวัน แนวแกนตะวันออก-ตะวันตก และเหนือ-ใต้ ซึ่งเป็นถนนที่มีความกว้างถึง 4 ช่องจราจร และบริเวณพื้นที่ว่างด้านหน้าจะเข้าถึงได้โดยการเดินเท่านั้น (แผนที่ 5.12)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

บรรยากาศจะตึกคักตลอดทั้งวัน เนื่องจากเป็นย่านการค้าปลีก และส่งของเมือง และในบริเวณใกล้เคียงมีสถานีตำรวจ และโรงเรียน ทำให้มีคนอยู่หนาแน่นตลอดทั้งวัน (ภาพประกอบที่ 5.5)

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพ/ข้อจำกัด

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างหน้าห้างสรรพสินค้าเซนโซซ่า (แผนที่ 5.13) มีลักษณะเป็นแนวแกน (Axial) ลักษณะพื้นที่ว่างที่เป็นทางเดินเท้าตามแนวถนนกลางเมืองซึ่งเป็นถนนสายสำคัญของเมือง และเป็นจุดศูนย์กลางของเมือง จากการพิจารณาภาพและพื้นที่จะเห็นว่าพื้นที่ว่างในบริเวณนี้จะเป็นแนวแกนเหนือใต้ และมีที่ว่างของสถานีตำรวจอยู่ในฝั่งตรงข้าม

จุดแข็ง/ศักยภาพ ของพื้นที่ว่าง คือ เป็นจุดศูนย์กลางเมืองที่ใกล้กับแหล่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และจุดบริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น สถานีตำรวจ ตลาด โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น โรงเรียน เป็นต้น จึงมีการเข้ามาใช้พื้นที่อย่างหนาแน่นและหลากหลาย โดยเฉพาะการใช้เพื่อการค้า

จุดอ่อน/ข้อจำกัด ขาดการจัดการที่ดีในเรื่องของการเข้าถึงพื้นที่ มีการสัญจรทั้งรถยนต์ มอเตอร์ไซด์และการเดินเท้าปะปนกัน

ความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างกับคนเมือง เพื่อการค้า และขายสินค้าเป็นหลัก (ตารางที่ 5.8)

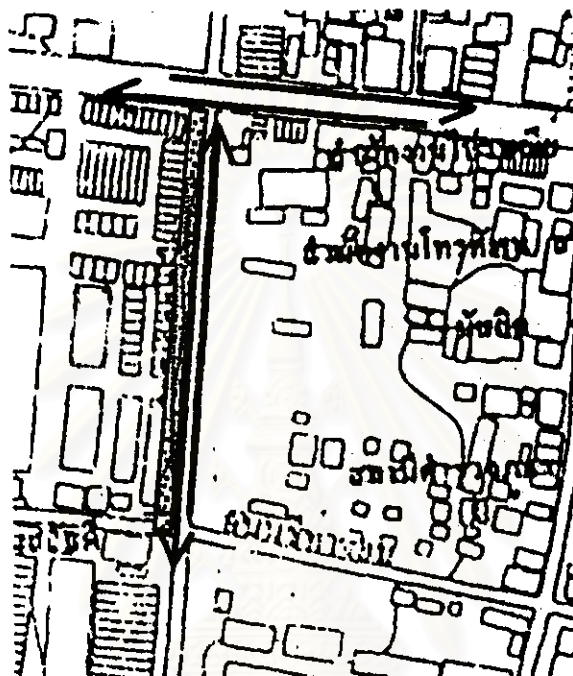
การเชื่อมโยงกับเมืองในอดีตสู่ปัจจุบัน บริเวณนี้ในยุคตั้งเมืองเคยเป็นจุดศูนย์กลางเมือง คือ เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด ต่อมาเมื่อศาลากลางจังหวัดย้ายไปแล้วจึงเปลี่ยนการใช้พื้นที่เป็นศูนย์การค้าขนาดใหญ่ของเมือง

ตารางที่ 5.8 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง บริเวณ "พื้นที่สาธารณะเอกราช"

จำนวนตัวอย่าง 30 ราย

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ระยะทางจากบ้านถึงพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ย.....3.5.....กิโลเมตร		
2. กิจกรรมที่ทำในพื้นที่ว่าง		
รับประทานอาหาร	8	26.7
เดินชมสินค้า	12	40.0
ขายสินค้า	10	33.3
3. ความเป็นประจำของการมาใช้ประโยชน์		
มาเป็นประจำ เกือบทุกวัน	20	66.7
สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	7	23.3
เดือนละ 1-2 ครั้ง	2	6.7
4 ช่วงเวลาที่มาใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ว่าง		
เช้า (06.00-08.00 น.)	5	16.7
สาย (08.01-11.00 น.)	2	6.7
เย็น (16.01-18.00 น.)	23	16.7
5. ท่านใช้เวลาอยู่ในบริเวณนี้นานเท่าใด		
ครึ่งชั่วโมง- 1 ชั่วโมง	8	26.7
1-2 ชั่วโมง	10	33.3
3-4 ชั่วโมง	2	6.7
ทั้งวัน	10	33.3
6. การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ว่าง		
เดิน	2	6.7
ปั่นจักรยาน	2	6.7
ขับรถมอเตอร์ไซด์	12	40.0
รถยนต์ส่วนตัว	2	6.7
รถโดยสารประจำทาง	12	40.0
7. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการเดินทาง		
น้อยกว่า 5 นาที	2	6.7
6-10 นาที	2	6.7
20-30 นาที	14	46.7
30 นาที - 1 ชั่วโมง	12	40.0
8. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์ต่อครั้ง		
ไม่เสียเลย	10	33.3
51-100 บาท	4	13.3
มากกว่า 100 บาท	16	53.3
9. ท่านคิดการในบริเวณนี้ ท่านได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง (เรียงลำดับ 3 อันดับ)		
รับประทานอาหาร	8	26.7
ซื้อสินค้าตามที่ต้องการ	12	40.0
ขายสินค้า	10	33.3

ที่มา : จากการศึกษา

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "หน้าห้างสรรพสินค้าเซนโซ่" จะเข้าถึงได้โดย รถยนต์ โดยมีถนนศรีจันทร์ และถนนกลางเมืองเป็นถนนสายหลัก ถนนทั้ง 2 สาย เป็นถนนสายหลักของเมือง ที่เชื่อมแนวแกนตะวันออก-ตะวันตก และเหนือ-ใต้ ซึ่งเป็นถนนที่มีความกว้างถึง 4 ช่องจราจร และบริเวณพื้นที่ว่างด้านหน้าจะเข้าถึงได้โดยการเดินเท้า

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "หน้าห้างเซนโซ่"

สัญลักษณ์ : การสัญจรโดยรถยนต์
 การสัญจรด้วยเท้า

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทคำ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.12

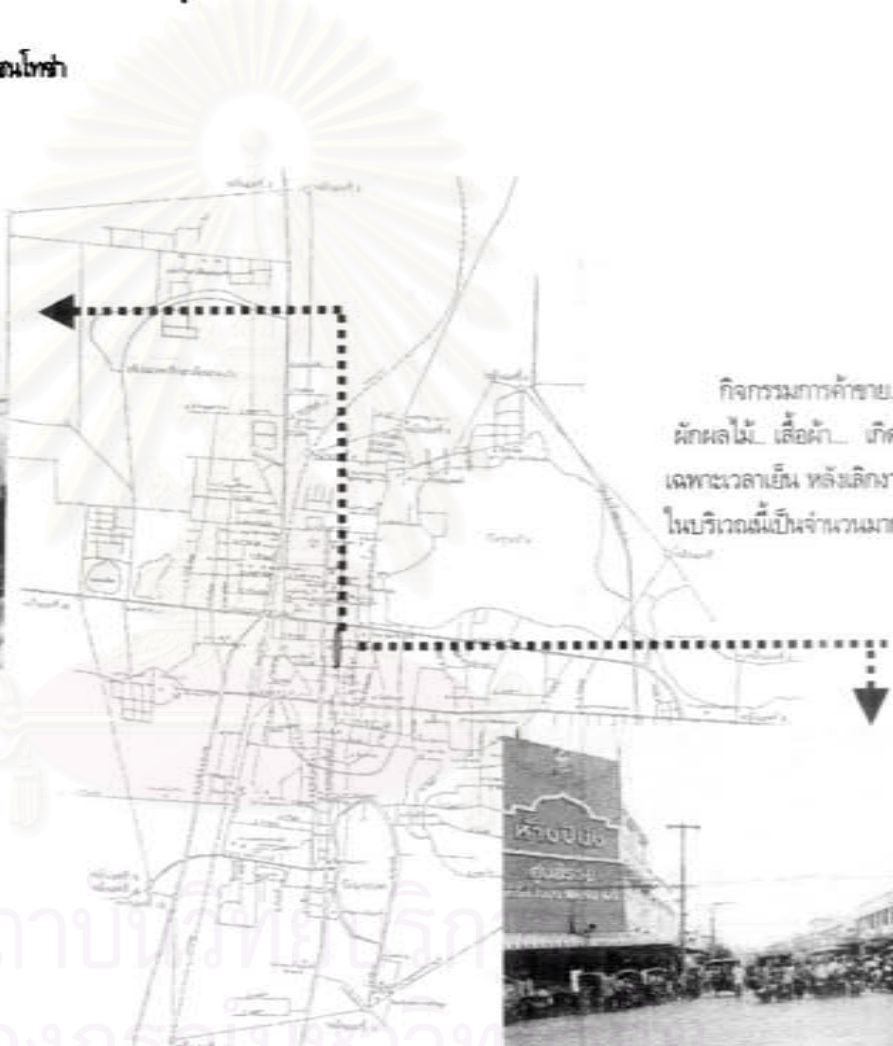
แนวทางการพัฒนาพื้นที่วางสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

ภาพประกอบที่ 5.5

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าเซนทรัล

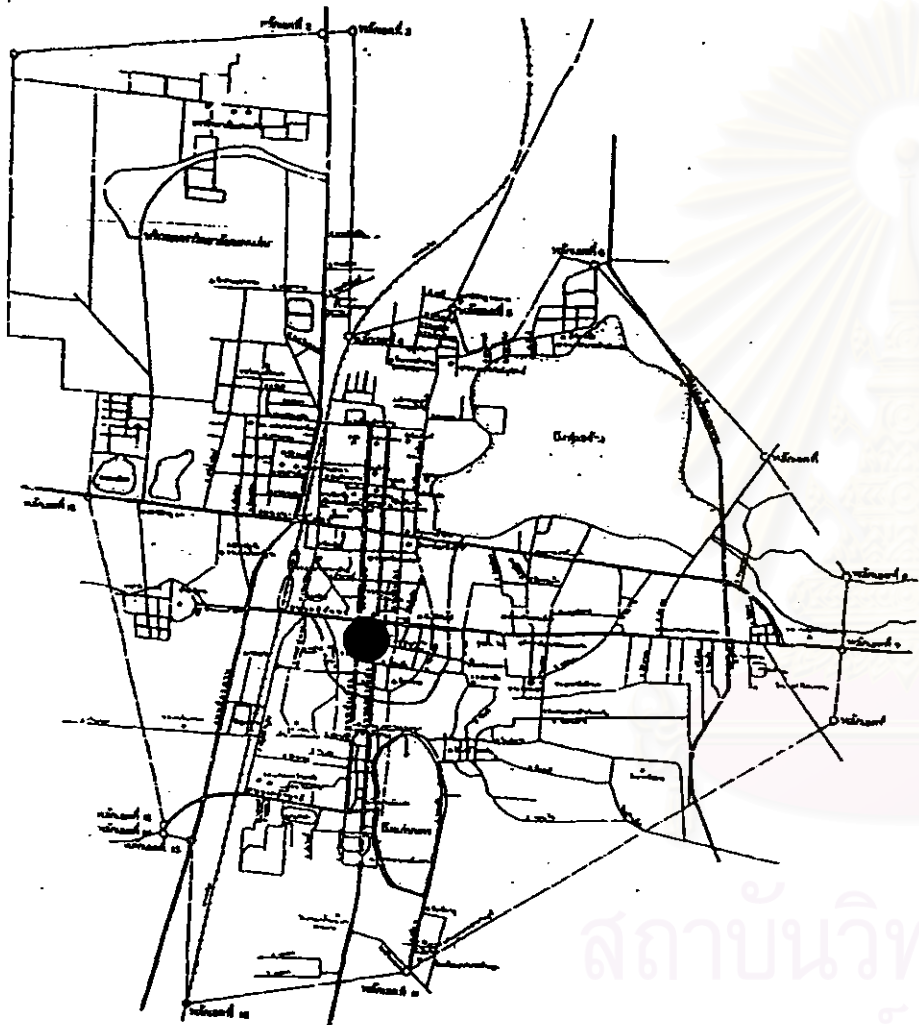
ห้างสรรพสินค้าของเมือง ถนนหน้าห้างใช้เป็นที่จอดรถ
มอเตอร์ไซด์...
บริเวณทางเดินเท้าเป็นที่ค้าขาย...

กิจกรรมการค้าขาย...ทั้งอาหารการกิน...
ผักผลไม้...เสื้อผ้า... เกิดขึ้นตลอดทั้งวัน โดย
เฉพาะเวลาเย็น หลังเลิกงาน จะมีผู้คนเข้ามาใช้พื้นที่
ในบริเวณนี้เป็นจำนวนมากเป็นจำนวนมาก

สถาบันเทคโนโลยี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

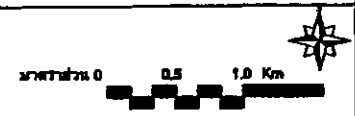

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
ท่าทางสรรพสินค้าขอนแก่น

พื้นที่ว่างบริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าขอนแก่น

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณหน้าห้างขอนแก่น ปี 2542

- สัญลักษณ์ :
- FIGURE / GROUND
  - บริเวณพื้นที่กีฬา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

นายอภิชาติ ไพบูลย์ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.13

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

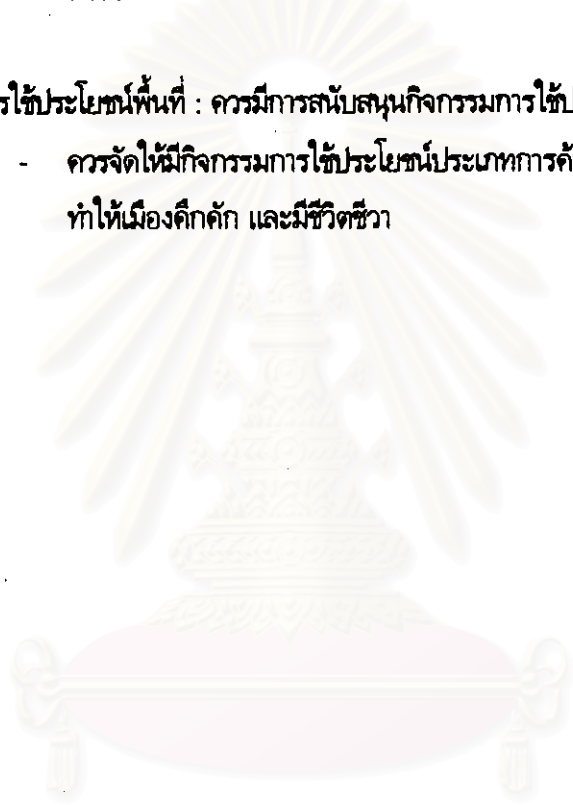
แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถามคนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- ควรจัดสร้างที่บังแดด ฝน ให้กับผู้ใช้สัญจรไปมาในบริเวณทางเท้า
- ควรมีการปรับปรุงเรื่องการระบายน้ำ และปิดฝาท่อให้เรียบร้อย
- ควรจัดระเบียบในการค้าขายในลักษณะการวางขายกับพื้นดินใหม่

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรจัดให้มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ประเภทการค้าขาย ในทุกลักษณะเพื่อทำให้เมืองคึกคัก และมีชีวิตชีวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3.2 พื้นที่ว่างสาธารณะในระดับ "ส่วนเมือง"

การศึกษารายละเอียดของพื้นที่ว่างสาธารณะใน "ระดับส่วนเมือง" นั้นจะแบ่งการศึกษาวิเคราะห์ในรายละเอียดอยู่ 3 ประเด็น แต่ได้แยกย่อยศึกษาวิเคราะห์ในแต่ละส่วนเมือง ซึ่งประเด็นในการศึกษาประกอบด้วย ประเด็นแรก เป็นการศึกษาวิเคราะห์ระบบพื้นที่ว่างในพื้นที่ที่ศึกษา ประเด็นที่สอง เป็นการประเมินศักยภาพ ข้อจำกัด และวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงกับเมือง การใช้สอยประโยชน์ของชาวเมือง และ ประเด็นที่สาม เป็นการเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง ซึ่งเป็นการสรุปจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในชุมชนเมืองขอนแก่น 180 ราย ดังนี้

ตารางที่ 5.9 แสดงความสัมพันธ์ของประชากรกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับส่วนเมือง"

จำนวนตัวอย่าง 180 ราย

ข้อมูลทั่วไป	ประเด็นการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
6. เพศ	ชาย	78	43.3
	หญิง	102	56.4
7. อายุ	1-18 ปี	52	28.9
	19-35 ปี	108	60.1
	40 ปีขึ้นไป	20	11.1
8. ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	50	27.8
	มัธยมศึกษา	58	32.2
	ปริญญาตรี	60	33.3
	สูงกว่าปริญญาตรี	12	6.7
9. อาชีพ	นักเรียน, นักศึกษา	54	30.0
	รับราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจ	96	53.3
	ค้าขาย	20	11.1
	รับจ้าง	10	5.6
10. เงินเดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	68	37.8
	5,000-10,000 บาท	43	23.9
	10,000 บาทขึ้นไป	69	38.3

ที่มา: จากการศึกษา

หมายเหตุ: ใช้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 180 กรณี จากพื้นที่ว่างสาธารณะระดับชุมชนที่ศึกษา พื้นที่ละ 30 กรณี ทั้งหมด 6 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ว่างบริเวณอาคารเอนกประสงค์กาญจนาภิเษก, หน้าสถานีรถไฟขอนแก่น, หน้าห้างแฟรี่พลาซ่า, บริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น, หน้าพิพิธภัณฑน์ และสวนรัชดาอนุสรณ์

5.3.2.1) ส่วนที่ 1 บริเวณชุมชนโบราณ

พื้นที่ว่างในระดับส่วนเมืองที่ 1 มีพื้นที่ว่างที่ศึกษา 1 บริเวณ คือ ใต้ศึกษาพื้นที่ว่างที่อยู่ใน "บริเวณสถานที่ราชการ" คือ หน้าอาคารเอนกประสงค์กาญจนภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ

พื้นที่ว่างบริเวณ หน้าอาคารกาญจนภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นพื้นที่ว่างที่อยู่ในบริเวณสถานที่ราชการในเขตราชการ ตั้งอยู่บริเวณถนนมะลิวัลย์ และมีถนนตัดผ่านเชื่อมเข้าสู่ตัวอาคาร การก่อสร้างอาคารเริ่มขึ้นในปี 2539 เพื่อเป็นสถานที่ประชุมขนาดใหญ่ และเป็นสถานที่รับพระราชทานปริญญาบัตร ในการศึกษาได้ศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) การศึกษาระบบที่ว่าง ของ "อาคารเอนกประสงค์กาญจนภิเษก" ประกอบด้วย

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณหน้าอาคารกาญจนภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ไม่หลากหลายมากนักเพราะเป็นสถานที่ราชการ กลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ก็เป็นคนที่อาศัยอยู่ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

ประเภทแรก การใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนทั้งประเภท Passive และ Active เช่น การมานั่งเล่น การมาชื่นชมกับบรรยากาศซึ่งติดกับบึงสิริฐาน การวิ่งออกกำลังกาย ซึ่งจะเกิดกิจกรรมขึ้นอย่างหนาแน่นในช่วงเย็น

ประเภทที่ 2 การใช้พื้นที่เพื่อประกอบจัดขายสินค้าในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ใช้พื้นที่ว่างดังกล่าว จัดงานเปิดตัวขายของถูก และจัดงานเปิดตัวสินค้าใหม่ เช่น รถยนต์ เป็นต้น

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณนี้ จะมีการจัดแบ่งออกเป็นส่วน ประกอบด้วย ลานจอดรถ และบริเวณสนามหญ้า มีการปลูกต้นไม้ ไม้พุ่ม ไม้ประดับให้ความร่มรื่น มีป้ายบอกชื่อของอาคารอย่างสวยงาม มีโทรศัพท์สาธารณะอยู่ในบริเวณอาคาร

1.3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีรั้วคอนกรีตปิดล้อมชุมชนสามเหลี่ยม 1 ด้าน ตัวอาคาร 1 ด้าน และเปิดโล่ง 2 ด้าน

ระนาบพื้นเป็นสนามหญ้า และลานหิน บางส่วนยกระดับพื้นขึ้นมากเป็นถนนคอนกรีต และทางเดินเท้า

ระนาบเพดาน เปิดโล่ง

1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

เข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์ และมอเตอร์ไซด์ โดยมีถนนมะลิวัลย์เป็นถนนสายหลักเปิดเชื่อมเข้าสู่บริเวณ (แผนที่ 5.14)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

ในช่วงเย็นจะมีการเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อน ซึ่งส่วนมากแล้วจะเป็นคนที่อยู่ในมหาวิทยาลัย และในช่วงอาทิตย์แรกของเดือนจะมีกิจกรรมเปิดท้ายขายของถูก ในบริเวณนี้ด้วย (ภาพประกอบที่ 5.6)

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพ/ข้อจำกัด

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างหน้าอาคารกาญจนภิเษก (แผนที่ 5.15) มีลักษณะเป็นกลุ่ม (Organic) และมีขนาดใหญ่ และบริเวณถนนและทางเท้าเป็นแนวแกน (Axial) เชื่อมออกสู่ถนนมะลิวัลย์

จุดแข็ง/ศักยภาพ ของพื้นที่ว่างในกลุ่มนี้ คือ เป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ อบอุ่น สบายงาม ซึ่งบรรยากาศสวยงามจากสภาพโดยรอบ และตัวอาคารสถานที่ของทางราชการ พร้อมทั้งมีการจัดระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการพร้อม การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างสะดวกรวดเร็ว และมีรถโดยสารประจำทางผ่าน และการปิดล้อมพื้นที่ว่างโดยอาคารสาธารณะอื่นจะน้อย ทำให้มีบรรยากาศที่เปิดโล่งสะดวกสบาย

จุดอ่อน/ข้อจำกัด คือ มีการปิดล้อมการเข้าถึงของชุมชนรอบข้าง กล่าวคือมีการทำรั้วกัน เพื่อแสดงเขตบริเวณของทางราชการ

ความสัมพันธ์ของพื้นที่กับการใช้ประโยชน์ของคนเมือง คนเมืองเริ่มขยายตัวออกจากชุมชนมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในละแวกชุมชนข้างเคียง แต่ส่วนมากแล้วจะเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในมหาวิทยาลัย ขอนแก่นที่เข้ามาใช้ประโยชน์

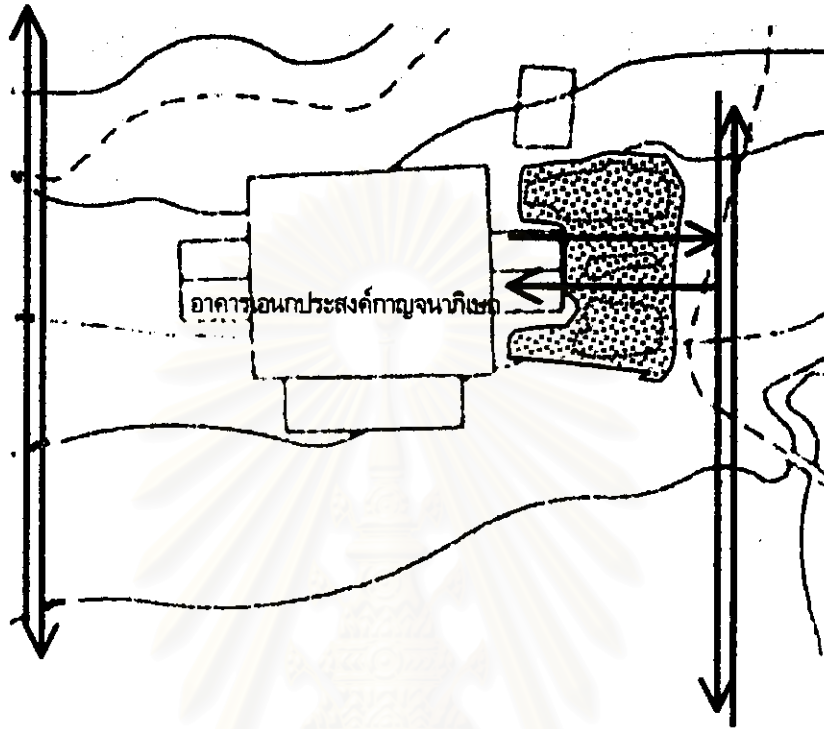
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.10 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ ระดับส่วนเมืองบริเวณ "สถานกีฬาราชการ"
จำนวนตัวอย่าง 60 ราย*

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างสาธารณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ระยะทางจากบ้านถึงพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ย.....3.5.....กิโลเมตร		
2. กิจกรรมที่ทำในพื้นที่ย่าง		
นั่งเล่น เพลิดเพลินกับวิวทัศน์	18	30.0
มาพบปะพูดคุยกับญาติมิตร เพื่อนฝูง คนรัก	5	8.3
มาออกกำลังกาย	26	41.7
พาลูกหลานมาเดินเล่น รังเล่น	10	16.7
อื่น ๆ	8	13.3
3. ความเป็นประจำของการมาใช้ประโยชน์		
มาเป็นประจำ เกือบทุกวัน	20	33.3
สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	38	63.3
เดือนละ 1-2 ครั้ง	2	3.3
4 ช่วงเวลาที่มาใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ว่าง		
เช้า (06.00-08.00 น.)	3	5.0
สาย (08.01-11.00 น.)	3	5.0
เย็น (16.01-18.00 น.)	54	90.0
5. ท่านใช้เวลาอยู่ในบริเวณนี้นานเท่าใด		
ครึ่งชั่วโมง- 1 ชั่วโมง	8	13.3
1-2 ชั่วโมง	22	36.7
3-4 ชั่วโมง	30	50.0
6. การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ว่าง		
เดิน	10	16.7
ขับรถมอเตอร์ไซด์	38	63.3
รถยนต์ส่วนตัว	12	20.0
7. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการเดินทาง		
น้อยกว่า 5 นาที	4	6.7
6-10 นาที	2	3.3
20-30 นาที	38	63.3
30 นาที - 1 ชั่วโมง	16	26.7
8. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์ต่อครั้ง		
ไม่เสียเลย	52	86.7
51-100 บาท	8	13.3
9. ท่านคิดการในบริเวณนี้ ท่านได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง		
ผ่อนคลายความตึงเครียด	12	20.0
ได้รับความสนุกสนาน	41	68.3
เสริมสร้างสุขภาพอนามัย	2	3.3
ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	5	8.3

ที่มา: จากการศึกษา

หมายเหตุ: ใช้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 60 กรณี จากพื้นที่ว่างสาธารณะระดับส่วนเมือง บริเวณสถานกีฬาราชการ พื้นที่
ละ 30 กรณี ทั้งหมด 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ว่างบริเวณอาคารเอนกประสงค์กาญจนาภิเษก, และหน้าพิพิธภัณฑ

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "หน้าอาคารกาญจนภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ทั้งด้านหน้าและด้านหลังซึ่งมีถนนตัดผ่าเข้าถึง 2 สาย เป็นถนนของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ส่วนการเข้าถึงในพื้นที่ว่างเข้าถึงได้ด้วยรถยนต์ แต่บางส่วนมีการจัดเป็นลานโล่ง และปลูกหญ้าเข้าถึงได้ด้วยการเดิน

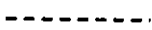
แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "หน้าอาคารกาญจนภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น"

สัญลักษณ์ :

การสัญจรโดยรถยนต์

การสัญจรโดยการเดิน

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนที่ดินและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

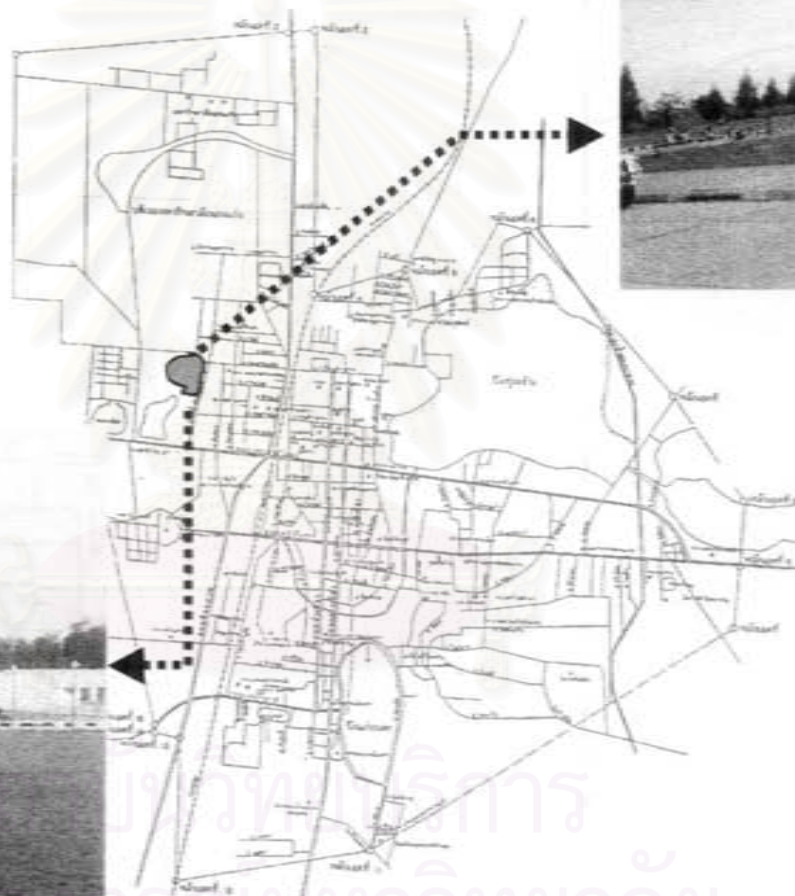
แผนที่ 5.14

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

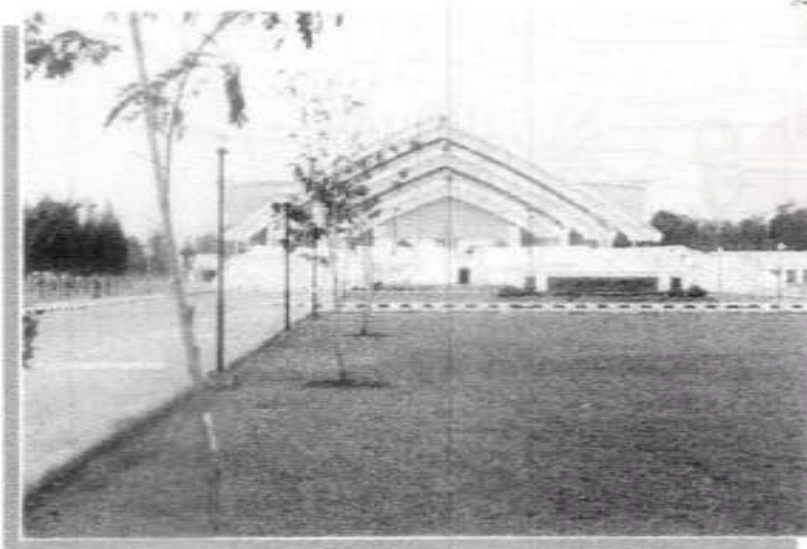
ภาพประกอบที่ 5.6

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหน้าอาคารภายในวัง มหาวิทยาลัยขอนแก่น

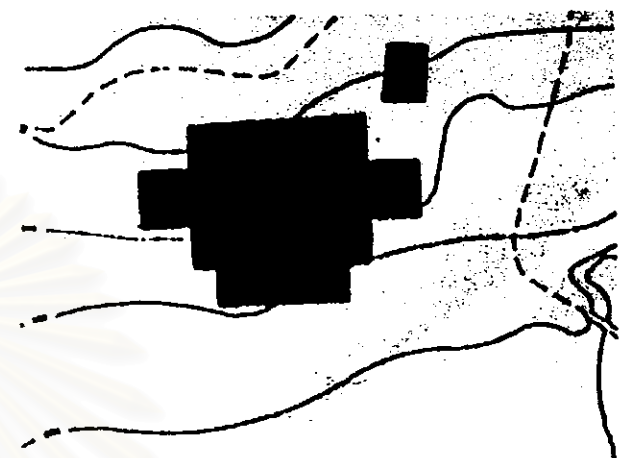
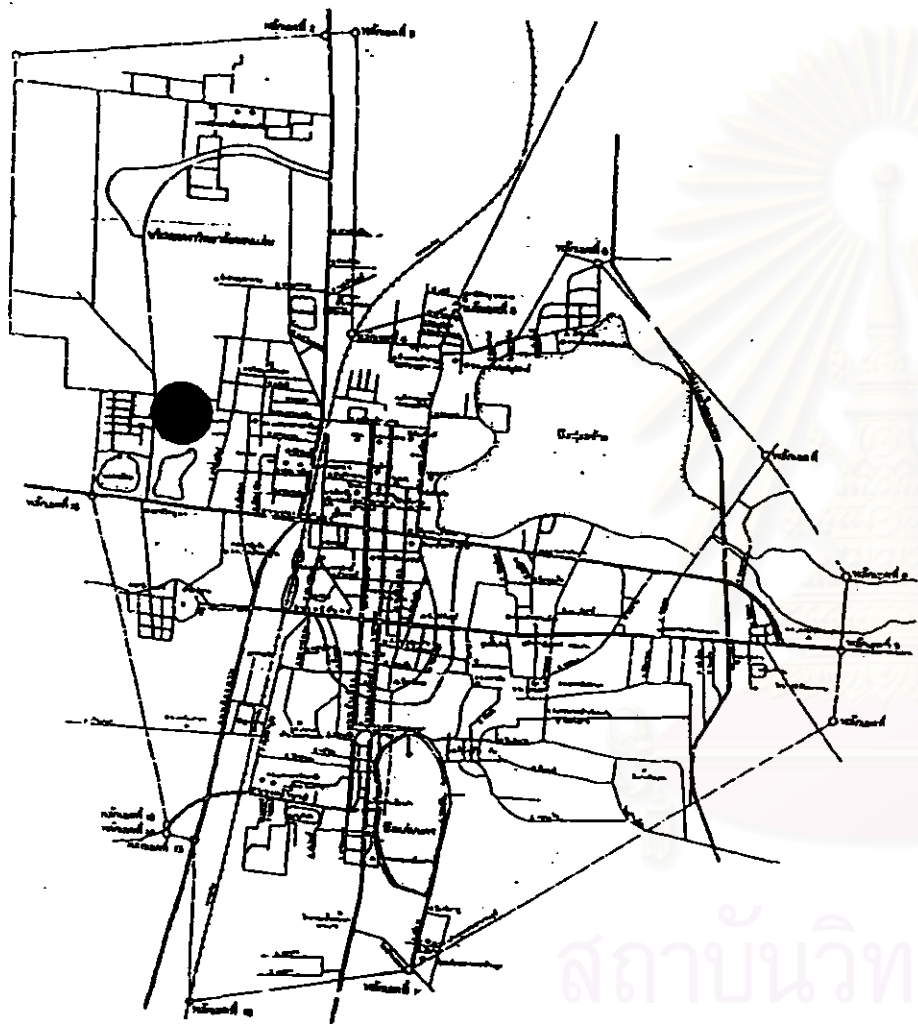
บรรยากาศบริเวณหน้าอาคาร เย็นสบาย ร่มรื่น และดูน่าเกรงขาม กิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างมีหลากหลาย ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการจัดที่ว่างบริเวณนี้เพื่อให้ตัวอาคารโดดเด่น และเพื่อจัดสรร แต่มีการนำพื้นที่ประโยชน์อย่างอื่นด้วย เช่น เพื่อการพักผ่อน ออกกำลังกาย, ขายสินค้าราคาถูก เป็นต้น

มีการใช้พื้นที่ว่างเพื่อ เล่นกีฬา และออกกำลังกาย ในเวลาเย็น

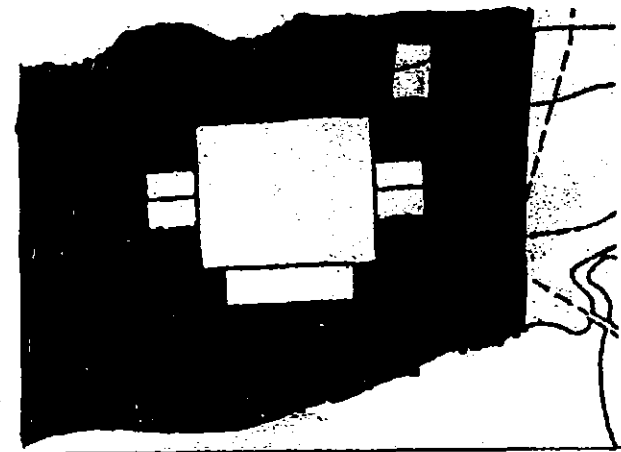

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
บริการ
แก่นมหาวิทยาลัย

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
ศูนย์ประชุมอเนกประสงค์
กาญจนภิเษก

พื้นที่ว่างบริเวณ
ศูนย์ประชุมอเนกประสงค์
กาญจนภิเษก

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

เนื้อหา : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณอาคารอเนกประสงค์กาญจนภิเษก ปี 2542		
สัญลักษณ์ :	■ FIGURE / GROUND ● บริเวณพื้นที่ศึกษา	
ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา		ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายอภิสิทธิ์ ไพศาลฯ รหัส 3972374225 แผนที่ 5.15

สถาบันวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถามคนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- ควรมีการปลูกต้นไม้มากกว่าที่เป็นอยู่ บริเวณสองข้างทางเท้า
- ควรจัดเป็นบริเวณสำหรับการพักผ่อนรอบนอก จัดบริเวณและอุปกรณ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรจัดให้มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ประเภทการค้าขาย เพิ่มชีวิตชีวาให้กับพื้นที่
- ควรพัฒนาให้เป็นพื้นที่พักผ่อนและออกกำลังกายให้กว้างขึ้น โดยให้คนทั้งเมืองมีโอกาสได้ใช้

5.3.2.2) ส่วนที่ 2 บริเวณชุมชนดั้งเดิม

พื้นที่ว่างในระดับส่วนเมืองที่ 2 มีพื้นที่ว่างที่ศึกษา 1 บริเวณ คือ ได้ศึกษาพื้นที่ว่างที่อยู่ใน "บริเวณสถานีราชการ" และเป็น "สวนสาธารณะ" ของเมือง คือ **หน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น** ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ

พื้นที่ว่างบริเวณ หน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่บริเวณถนนรื่นรมย์ ติดกับถนนรถไฟ ในบริเวณนี้ว่างเวียน โดยตรงกลางมีxonไม้สลักคำว่า "ขอนแก่น" อยู่ตรงกลางวงเวียน พื้นที่ว่างเกิดขึ้นในช่วงของการพัฒนารถไฟออกมาถึงจังหวัดขอนแก่น และปัจจุบันมีการปรับปรุงปลูกต้นไม้ตามแนวถนนรถไฟ และในบริเวณนี้มีบ้านพักของพนักงานการรถไฟอยู่ด้วย การศึกษาจะศึกษาในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) การศึกษาระบบพื้นที่ว่างบริเวณ "หน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น"

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณนี้ มีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ไม่หลากหลาย และเด่นชัดมากนัก กลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ก็เป็นคนที่อาศัยอยู่ในย่านบ้านพักการรถไฟ กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

ประเภทแรก การใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนทั้งประเภท Active คือ การเล่นฟุตบอลในช่วงเย็น และกิจกรรมประเภท Passive จะมีเข้ามาใช้เฉพาะกลุ่ม คือ กลุ่มสามล้อถีบ และรถรับจ้าง เข้ามานั่งพักผ่อน

ประเภทที่ 2 การใช้พื้นที่เพื่อค้าขาย ซึ่งเป็นแม่ค้าที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นค้ามาขาย
สินค้า ไม้ยาง ไม้สักกับกลุ่มสามล้อ และคนที่มารับจ้างในบริเวณนั้น

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณนี้ จะมีการจัดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่เป็น
เป็นลานดิน ซึ่งเด็กใช้เป็นสนามฟุตบอล และบริเวณข้างนามรวมทั้งถนนทางเข้าบ้านพักพนักงานการรถไฟ จะ
เป็นที่ค้าขาย มีการปลูกต้นไม้ ไม้พุ่ม ไม้ประดับให้ความร่มรื่น มีขอนไม้เป็น Landmark ของจังหวัด
ขอนแก่น มีโทรศัพท์สาธารณะอยู่ในบริเวณข้างเคียง

1.3) ระบบสวนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่
ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีรั้วขนาดเล็กปิดล้อม 4 ด้าน แต่สามารถก้าวข้ามไปได้

ระนาบพื้นเป็นลานดิน บางส่วนยกระดับพื้นขึ้นมาเป็นถนนลาดยาง และทางเดิน
เท้า บริเวณวงเวียนมีการปลูกหญ้าตกแต่งด้วยไม้พุ่ม

ระนาบเพดาน เปิดโล่ง

1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

เข้าถึงโดยสะดวกด้วยรถยนต์ มีถนนรื่นรมย์ และถนนรถไฟ เพื่อเข้าถึง และด้านหน้า
สถานีมีระบบวงเวียนในการเดินทาง (แผนที่ 5.16)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

บรรยากาศเงียบสงบ ยกเว้นในช่วงที่มีขบวนรถไฟเข้า และมีผู้โดยสารลง จะมีกลุ่ม
สามล้อถีบจับกลุ่มคุยกันรอรับผู้โดยสาร ในช่วงเช้าและเย็นมีกลุ่มเด็กมาเตะฟุตบอล (ภาพประกอบที่ 5.7)

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพ/ข้อจำกัด

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างหน้าสถานี
รถไฟจังหวัดขอนแก่น (แผนที่ 5.17) มีลักษณะเป็นกลุ่ม (Organic) มีการจัดสวนเพื่อแสดงถึง Landmark
ของเมืองขอนแก่น

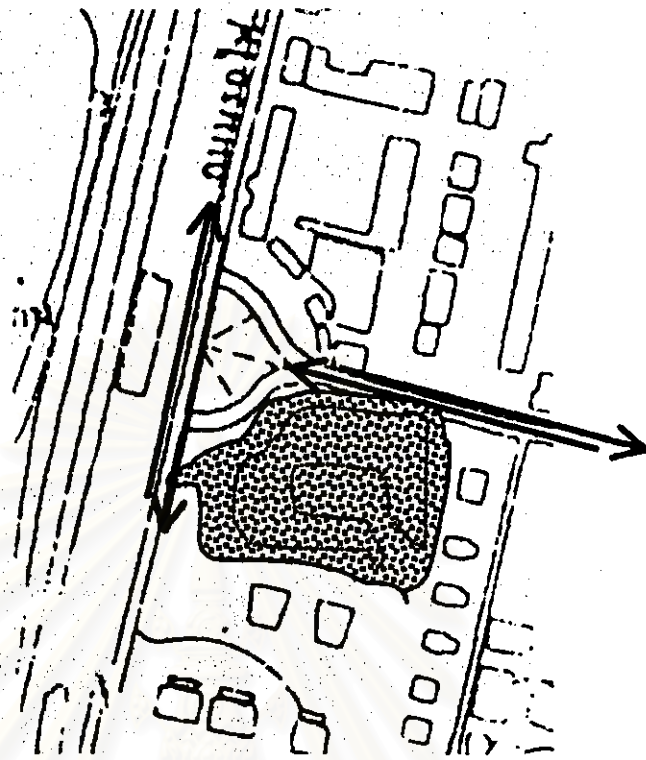
จุดแข็ง/ศักยภาพ คือ เป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ มีแนวต้นไม้ร่มที่ปลูกตั้งแต่ครั้งเมื่อครั้ง
ที่สร้างสถานีเป็นแนวสวยงาม มีการจัดระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการพร้อม การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง
สะดวกรวดเร็ว และมีรถโดยสารประจำทางผ่าน

จุดอ่อน คือ ขาดการดูแลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการเข้ามาใช้โดยคนเร่ร่อนไม่มี
บ้านพักอาศัย โดยการสร้างเพิงพักชั่วคราวขึ้นในบริเวณที่ว่าง

ความสัมพันธ์ของพื้นที่กับการใช้ประโยชน์ของคนเมือง คนเมืองเริ่มขยายตัวออกจากชุมชนมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในละแวกชุมชนข้างเคียง ส่วนความเชื่อมโยงของพื้นที่ว่างในกลุ่มนี้กับพัฒนาการของเมือง พื้นที่บริเวณหน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น มีพัฒนาการพร้อมกับการพัฒนารถไฟสู่เมืองขอนแก่น ซึ่งในช่วงของการขยายตัวของเมืองในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีการพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้เป็นสวนสาธารณะของเมือง แต่ไม่ได้รับการดูแลและจัดการที่ดีจึงไม่ค่อยมีการเข้าไปใช้ประโยชน์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

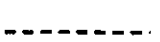

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "หน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ซึ่งมีถนนสายสำคัญ 2 สาย ตัดผ่าน คือ ถนนศรีนครมัย เป็นถนนในแนวตะวันออก-ตะวันตก และถนนรถไฟ เป็นถนนในแนวเหนือ-ใต้ ถนนทั้งสองสายเป็นถนน 2 ช่องจราจร รถสามารถสวนกันได้ และมีวงเวียนซึ่งมีต้นไม้ เป็นต้นไม้ตะเคียนทอง สลักชื่อว่า "ขอนแก่น" อยู่ตรงกลางวงเวียน การเข้าถึงบริเวณนี้จะได้ความเร็วได้พอสมควร ส่วนการเข้าถึงในพื้นที่ว่าง ซึ่งเป็นสนามโล่ง เข้าถึงได้โดยการเดิน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "หน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น"

สัญลักษณ์ :

- การสัญจรโดยรถยนต์
- การสัญจรโดยการเดิน

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผทคำ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.16

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

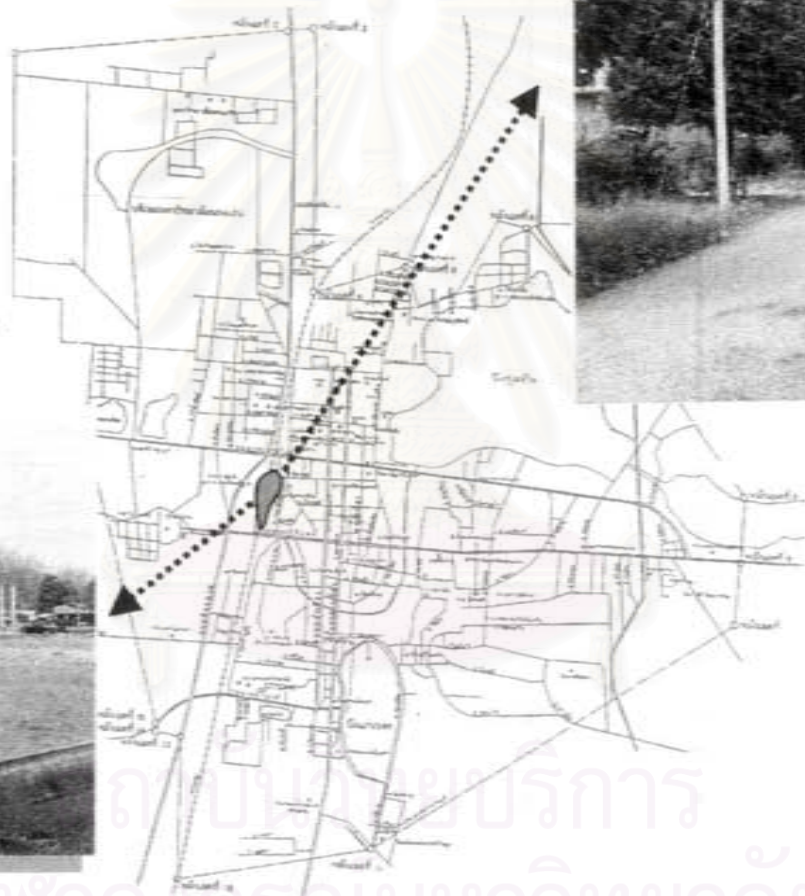
ภาพประกอบที่ 5.7

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น

สนามกว้างหน้าสถานี.....

เด็กมาเล่นฟุตบอลในช่วงเย็น.....

และเริ่มมีการบุกรุกของคมน้ำมันเข้ามาสร้างเพิงพักชั่วคราว

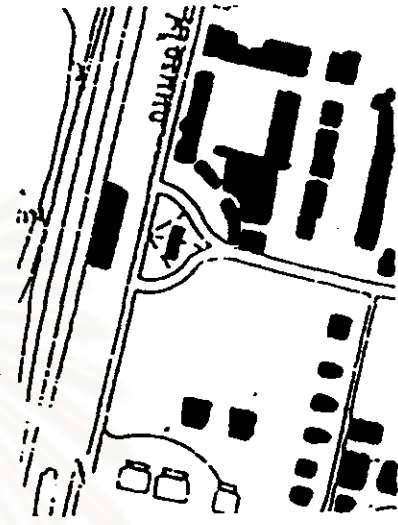
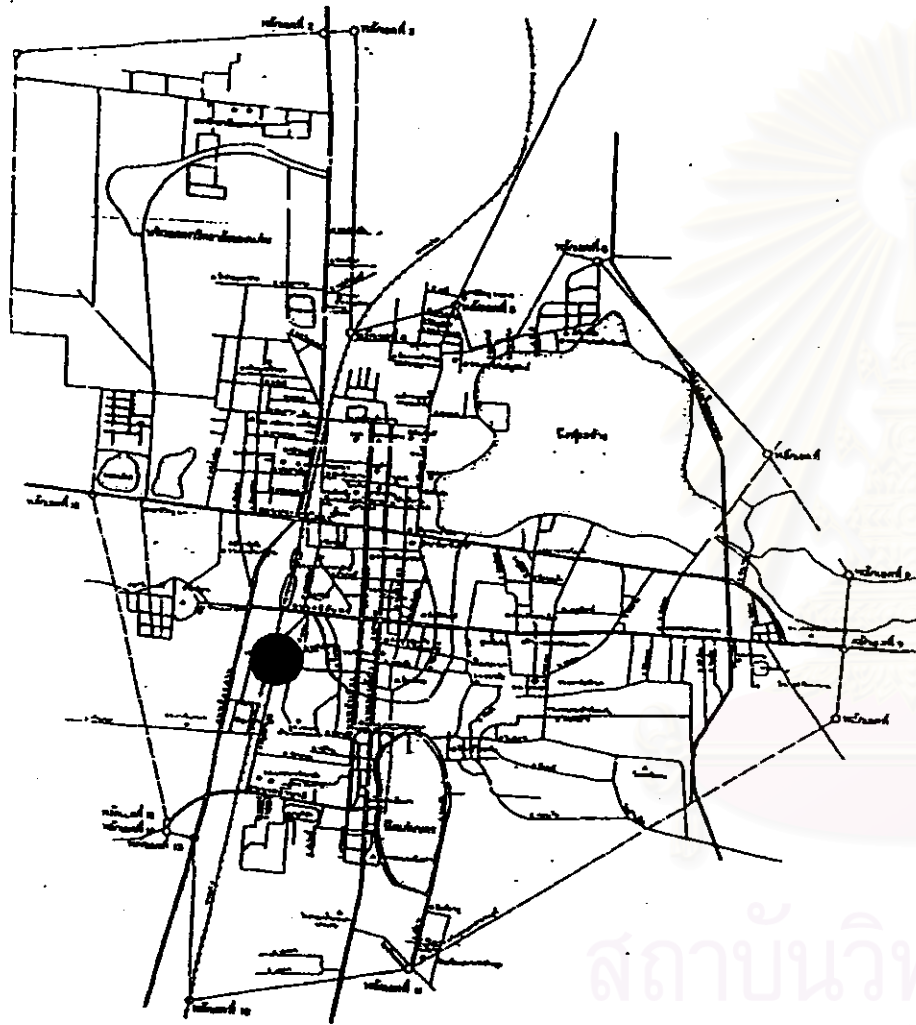

สามล้อถีบเข้ามาวางแผงพักนอน.....

มีเพิงขายอาหารขนาดเล็ก.....

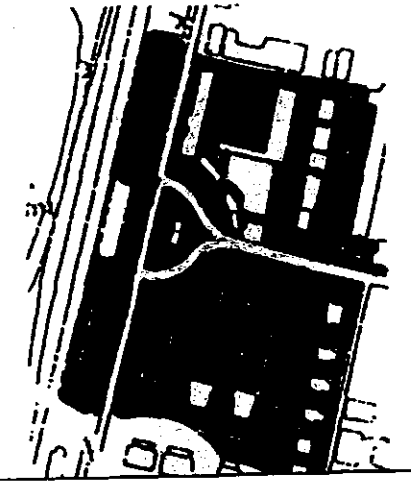
แนวถนนซึ่งได้ปลูกขึ้นตั้งแต่มีการสร้างสถานี

สถาบันนโยบายบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พื้นที่ว่างบริเวณสถานีนครไฟฟ้าขอนแก่น

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
สถานีนครไฟฟ้าขอนแก่น

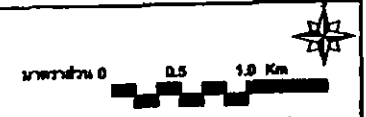

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณสถานีนครไฟฟ้าขอนแก่น ปี 2542

- สัญลักษณ์ :
- FIGURE / GROUND
  - บริเวณพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นายอภิศักดิ์ ไผ่ท่า รหัส 3972374225
แผนที่ 5.17

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

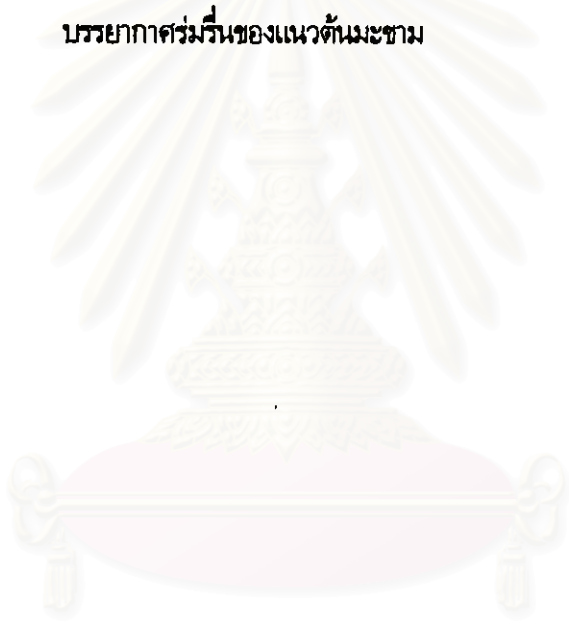
แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถามคนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- ควรปรับปรุงพื้นผิวจราจรอย่างเร่งด่วน เพราะชำรุด และมีฝุ่นมาก และในฤดูฝนเกิดน้ำท่วมขัง
- ควรมีการจัดสวน และปลูกหญ้าให้เกิดความสวยงาม

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรจัดพื้นที่ให้มีกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น ปรับเป็นสนามฟุตบอล
- ควรปรับปรุงพื้นที่ตามแนวถนนรถไฟเป็นที่เดินชมเมือง เนื่องจากบริเวณดังกล่าว มีอาคารบ้านพักของเจ้าหน้าที่การรถไฟ ซึ่งมีความเก่าแก่ และมีบรรยากาศร่มรื่นของแนวต้นมะขาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3.2.3) ส่วนที่ 3 บริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง

พื้นที่ว่างในระดับส่วนเมืองที่ 3 มีพื้นที่ว่างที่ศึกษา 2 บริเวณ คือได้ศึกษาพื้นที่ว่างที่อยู่ใน "บริเวณอาคารสาธารณะของเอกชน" คือ หน้าห้างแพริพลาซ่า และพื้นที่ว่างที่เป็นสวนสาธารณะ "บริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น" ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. หน้าห้างแพริพลาซ่า

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ

พื้นที่ว่างบริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าแพริพลาซ่า เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็ก แต่มีความสำคัญในระดับเมืองเนื่องจากเป็นที่นั่งพัก ยืนรอรถเมล์ และค้าขายของคนในเมือง ในพื้นที่บริเวณด้านหน้ามีความเป็นสาธารณะสูง ในการศึกษาจะศึกษาในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) การศึกษาระบบพื้นที่ว่าง บริเวณ "หน้าห้างแพริพลาซ่า" ประกอบด้วย

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณนี้ มีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่หลากหลาย เช่น การนั่งพักผ่อน รอคอยรถเมล์ ค้าขายซึ่งเช่าพื้นที่จากห้างฯ โดยกิจกรรมการใช้พื้นที่จะเกิดขึ้นในช่วง ห้างฯ เปิดขายสินค้า คือตั้งแต่ 10.30 - 20.30 น. จะมีคนเข้ามาใช้พื้นที่มากตลอดวัน โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ เด็กวัยรุ่น กลุ่มสาวจะมาเดินเที่ยวพักผ่อน และแวะมานั่งพัก เป็นจำนวนมาก

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณนี้เป็นของเอกชน แต่ให้บริการแก่สาธารณะ มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกไว้อย่างครบครัน เช่น ที่นั่งพัก โทรทัศน์ ถึงขยะ มีลานจอดรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน นอกจากนั้นยังจัดภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น เช่น การปลูกต้นไม้ ไม้พุ่ม และต้นปาล์ม ในบริเวณดังกล่าวด้วย

1.3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาขนาดต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระบายผนัง, ระบายพื้น และระบายเพดาน ดังนี้

ระบายผนัง มีอาคารเอกชนปิดล้อม 1 ด้าน อีก 3 ด้านเปิดโล่งให้เข้าถึงได้

ระบายพื้น เป็นคอนกรีต บางส่วนยกยกระดับพื้นเป็นทางเดินเท้า

ระบายเพดาน เปิดโล่ง

1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

เข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์ มีถนนสายสำคัญตัดผ่าน 2 สาย คือ ถนนกลางเมือง และถนนหน้าเมือง (แผนที่ 5.18)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

ศึกษากิจกรรมตลอดทั้งวันตั้งแต่ห้วงเปิดเวลา 10.00 น. และโดยเฉพาะในวันเสาร์ แลอาทิตย์ เนื่องจากเป็นวันหยุดเด็ก ๆ จะมาเดินเล่นที่ห้างสรรพสินค้า (ภาพประกอบที่ 5.8)

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพ/ข้อจำกัด

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างหน้าห้างสรรพสินค้า แพร่พลาซ่า (แผนที่ 5.19) มีลักษณะเป็นกลุ่ม (Organic) มีระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างที่สะดวกสบายเนื่องจากติดกับถนนสายหลักของเมือง คือ ถนนกลางเมือง เป็นถนนในแนวแกนเหนือ-ใต้ ของเมือง

จุดเด่น/ศักยภาพ บริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าแพร่พลาซ่า อยู่กลางเมือง สามารถใช้สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้จากห้าง

จุดอ่อน อยู่ใกล้ย่านธุรกิจ ของเมือง และบนถนนสายหลักของเมืองมีการจราจรหนาแน่นและมีรถติดในช่วงโมงเร่งด่วน

การเชื่อมโยงกับเมืองในอดีตสู่ปัจจุบัน บริเวณห้างแพร่พลาซ่า เกิดจากการพัฒนาพื้นที่ขึ้นใหม่ ในช่วงปี 2540 ซึ่งเดิมตั้งอยู่ตรงข้ามสถานีขนานภูมิล ติดกับบริเวณศาลหลักเมืองแต่ถูกไฟไหม้ในปี 2538 จึงได้ย้ายมาอยู่ใกล้ฝั่งแก่นนครในปัจจุบัน

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถามคนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- ควรปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น
- จัดระบบการจอดรถมอเตอร์ไซค์ให้เป็นระเบียบ
- ควรมีพนักงานรักษาความปลอดภัยไว้ดูแลความปลอดภัยในทรัพย์สิน
- ควรรักษาความสะอาดของบริเวณให้มากขึ้นเนื่องจากมีคนเข้ามาใช้เป็นจำนวนมาก

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรจัดพื้นที่ไว้เฉพาะการขึ้นลงรถ เนื่องจากอยู่ติดกับถนนสายหลักของเมือง

ตารางที่ 5: แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณ "อาคารสาธารณะเอกชน"

จำนวนตัวอย่าง 30 ราย

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ระยะทางจากบ้านถึงพื้นที่ว่างโดยเฉลี่ย.....กิโลเมตร		
2. กิจกรรมที่ทำในพื้นที่ว่าง		
นั่งเล่น เพลิดเพลินกับวิวทัศน์	10	33.3
ออกกำลังกายกับญาติมิตร เพื่อนฝูง คนรัก	2	6.7
เดินชมสินค้า	18	60.0
3. ความเป็นประจำของการมาใช้ประโยชน์		
มาเป็นประจำ เกือบทุกวัน	8	26.7
สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	20	66.7
เดือนละ 1-2 ครั้ง	2	6.7
4 ช่วงเวลาที่มาใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ว่าง		
เที่ยง (11.01-13.00 น.)	8	26.7
บ่าย (13.01-16.00 น.)	7	23.3
เย็น (16.01-18.00 น.)	15	50.0
5. ท่านใช้เวลาอยู่ในบริเวณนี้นานเท่าใด		
ครึ่งชั่วโมง- 1 ชั่วโมง	8	26.7
1-2 ชั่วโมง	18	60.0
3-4 ชั่วโมง	4	13.3
6. การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ว่าง		
ขับรถมอเตอร์ไซด์	18	60.0
รถยนต์ส่วนตัว	5	16.7
รถโดยสารประจำทาง	7	23.3
7. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการเดินทาง		
20-30 นาที	8	26.7
30 นาที - 1 ชั่วโมง	22	73.3
8. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์ต่อครั้ง		
21-50 บาท	4	13.3
51-100 บาท	4	13.3
มากกว่า 100 บาท	22	73.3
9. ท่านคิดการในบริเวณนี้ ท่านได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง		
ผ่อนคลายความตึงเครียด	12	40.0
ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	2	6.7
ได้เลือกซื้อและชมสินค้า	16	53.3

ที่มา : จากการศึกษา

หมายเหตุ ศึกษาที่ห้างแพริพลาซ่า

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าแฟรี่พลาซ่า

ภาพประกอบที่ 5.8

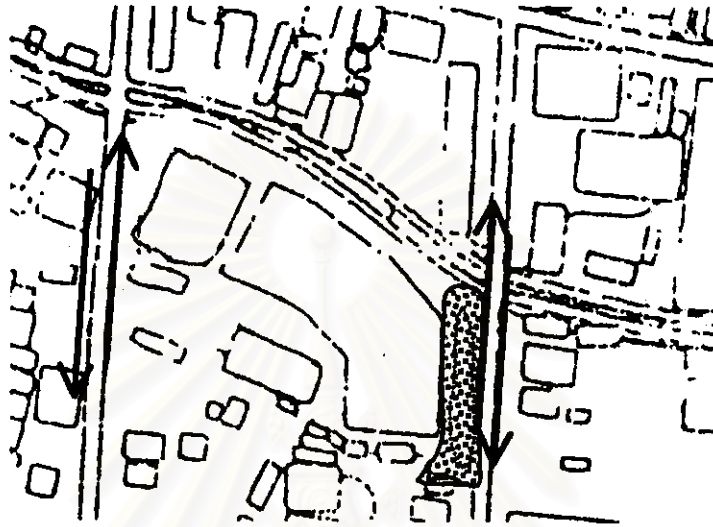
ห้างฯ ก็ต้องการความเขียวสดของต้นไม้.....
แม้แต่ป้ายชื่อห้างก็เป็นสีเขียว.....

นั่งพักชั่วคราว...ยืนรอรถเมล์.....
แวะโทรศัพท์สาธารณะได้.....

ป้าย KFC เมืองขอนแก่น.....
มีมอเตอร์ไซด์จอดในบริเวณพื้นที่ว่างหน้าห้าง

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "หน้าห้างสรรพสินค้าแฟรี่พลาซ่า" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ซึ่งมีถนนสายสำคัญ 2 สาย ตัดผ่าน คือ ถนนหน้าเมือง และถนนกลางเมือง เป็นถนนในแนวเหนือ-ใต้ ถนนทั้งสองสายเป็นถนน 2 ช่องจราจร รถสามารถสวนกันได้ การเข้าถึงบริเวณนี้จะใช้ความเร็วได้น้อย เนื่องจากเป็นเขตพาณิชย์กรรม และการค้า การจราจรช่วงเช้าตลอดวัน โดยเฉพาะในช่วงเย็นจะมีรถติดมาก ส่วนการเข้าถึงในพื้นที่ว่างซึ่งเป็นลานด้านหน้าถึงได้โดยการเดิน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "หน้าห้างสรรพสินค้าแฟรี่พลาซ่า"

สัญลักษณ์ :

การสัญจรโดยรถยนต์

การสัญจรโดยการเดิน

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

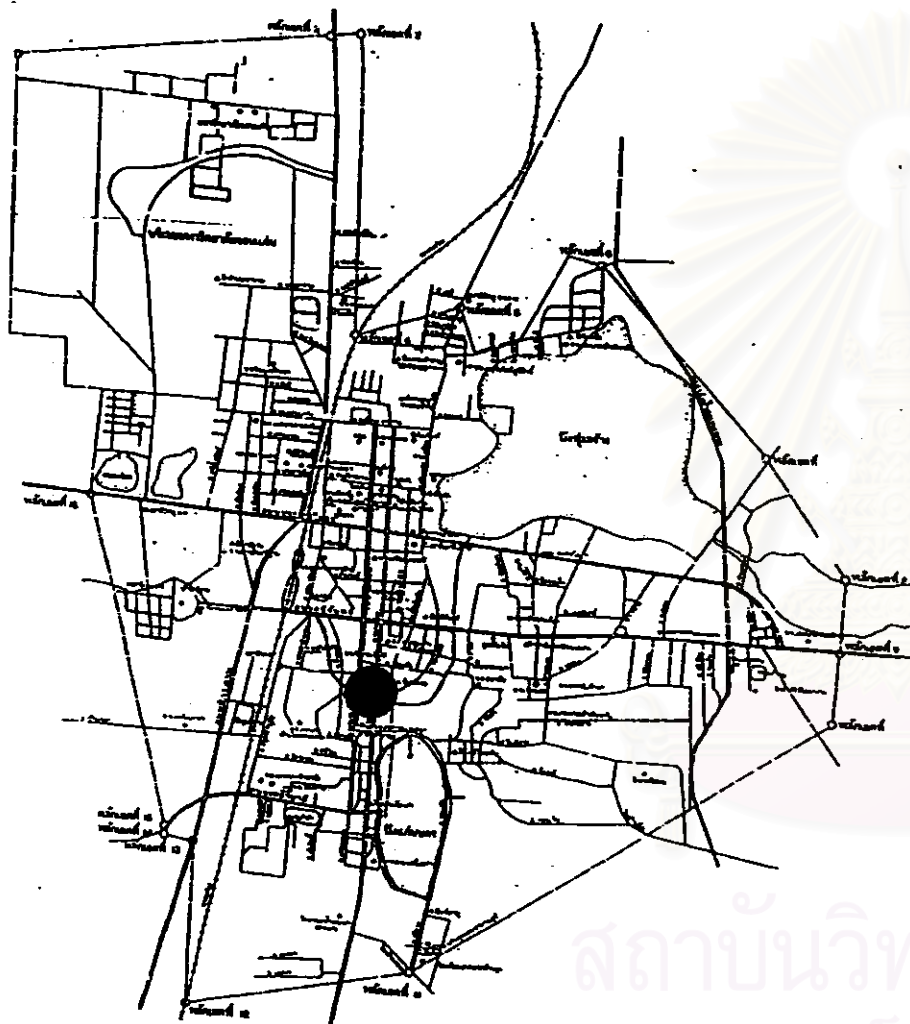
มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

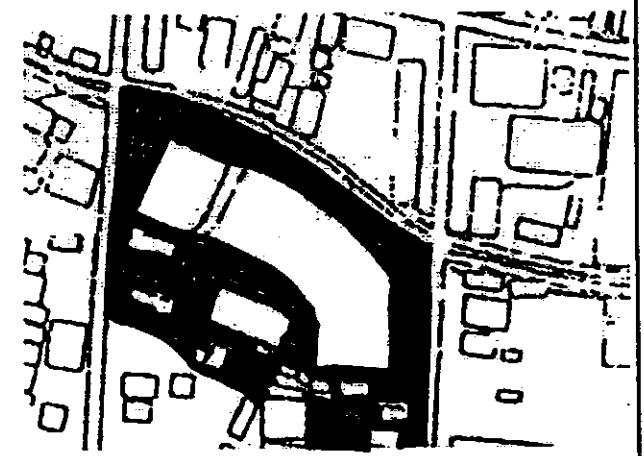
นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.18

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
พื้นที่ทางธรพหินต้นแก้วศึกษา

พื้นที่ว่างบริเวณ
พื้นที่ทางธรพหินต้นแก้วศึกษา

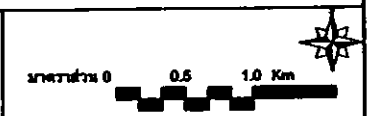

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณถนนพหลโยธิน ปี 2542

- สัญลักษณ์ :
- FIGURE / GROUND
  - บริเวณพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972314225
แผนที่ 6.19

สถาบันวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. บริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ

พื้นที่ว่างบริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่นตั้งอยู่ บนถนนศรีจันทร์ ซึ่งเป็นเส้นทางที่เปิดออกไปกับถนนมิตรภาพ พื้นที่ว่างบริเวณนี้เกิดในยุคเปลี่ยนแปลง การปกครอง เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่เมืองใหม่ ออกมาทางทิศตะวันตก และในบริเวณดังกล่าวนี้ ยังเป็นที่ตั้งของ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ศาลพระแม่ธรณี ซึ่งเป็นอาคารก่อสร้างในยุคเดียวกัน ในการศึกษาจะศึกษาส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) ระบบพื้นที่ว่างในบริเวณ "ศาลหลักเมืองขอนแก่น" ประกอบด้วย

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่บริเวณนี้ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของเมืองและมี อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็น Landmark ของเมืองด้วย จึงเกิดพื้นที่แบบซ้อนทับในกิจกรรมอย่างหลากหลาย ประเภท ประกอบด้วย

ประเภทแรก ใช้เพื่อการพักผ่อนประเภท Passive แต่จะมีการเข้าไปยึดใช้เฉพาะกลุ่มสามล้อถีบ ซึ่งเป็นจุดชุมชนและแวะมาพักผ่อนในช่วงกลางวัน และในช่วงกลางคืนจะมีการจัดฉายภาพยนตร์หรือ ลิเก มาเล่นแก่นอยู่ประจำ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ซึ่งการมีกิจกรรมดังกล่าวเกิดขึ้น ทำให้กลุ่มคนเมืองขอนแก่นที่มีรายได้น้อย อาศัยอยู่ในชุมชนข้างทางรถไฟและชุมชนบริเวณใกล้เคียง ได้เข้ามาใช้พื้นที่ในการ พักผ่อนในยามราตรี

ประเภทที่ 2 ใช้เพื่อประกอบพิธีกรรม ได้แก่ กลุ่มคนเมืองที่ได้เข้ามาสักการบูชา ศาลหลักเมือง หรือมาแก้บนเข้ามาใช้ประโยชน์ แต่จะเป็นช่วงเวลาอันสั้น

ประเภทที่ 3 ใช้เพื่อจัดงานประเพณี เฉลิมฉลองศาลหลักเมือง "ปูแท๊งมา" ซึ่งจะจัดขึ้นในทุกปี โดยที่งานแต่ละครั้งจะใช้เวลา เฉลิมฉลอง 3-7 วัน เมื่อมีการจัดงานขึ้น คนเมืองขอนแก่น ก็จะเข้ามาใช้ประโยชน์ในการสักการะ บูชาหลักเมือง และถือโอกาสพาลูกหลานมาเที่ยวในบริเวณดังกล่าว

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณนี้ จะมีการจัดแบ่งออกเป็น ส่วน ประกอบด้วย บริเวณหลังศาลหลักเมืองจะเป็นลานโล่งว่าง มีการจัดกิจกรรมฉายภาพยนตร์กับบน ส่วนบริเวณศาลพระแม่ธรณี จะมีการจัดสวน มีบริเวณและที่นั่งพักผ่อน เพื่อให้คนเมืองได้มาพักผ่อนหย่อนใจ

1.3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระบบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระบายผนัง, ระบายพื้น และระบายเพดาน ดังนี้

ระบายผนัง มีรั้วล้อมรอบพื้นที่ว่าง ทั้ง 3 ด้าน และเป็นผนังคอนกรีตซึ่งเป็นบ้านพักอาศัย 1 ด้าน แต่จะมีประตูเปิดผ่านเข้าออกได้

ระบายพื้น เป็นลานดิน มีต้นไม้ใหญ่ตามขอบของพื้นที่ว่าง

ระบายเพดาน เปิดโล่ง แต่ภายในศาลหลักเมืองมีหลังคาคลุม

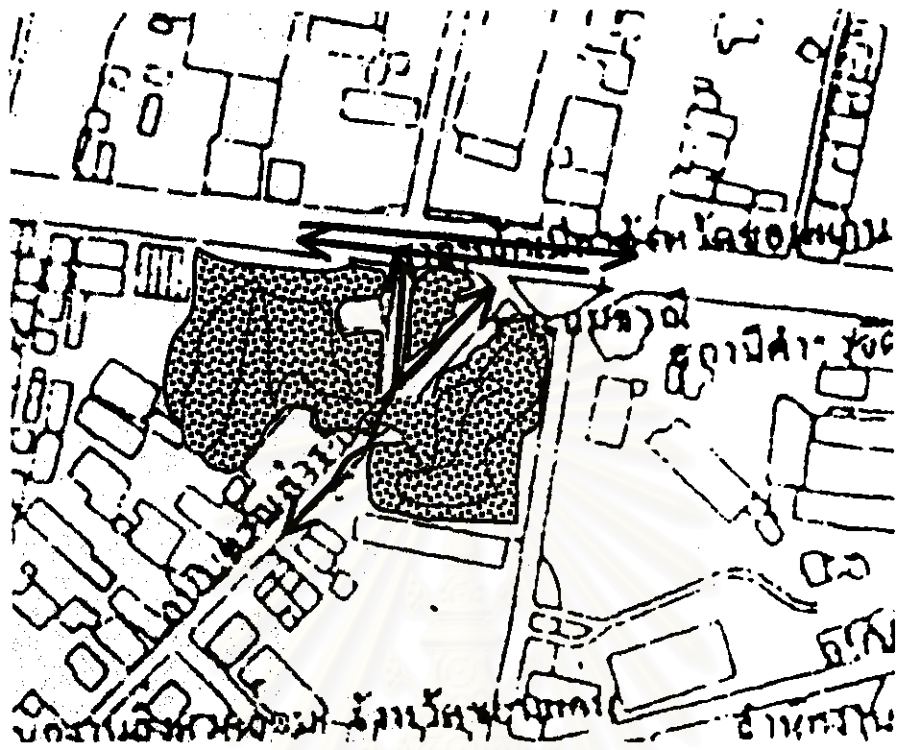
1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ในบริเวณนี้ เข้าถึงได้สะดวกโดยใช้รถยนต์ โดยมีถนนสายสำคัญ คือถนนศรีจันทร์ เป็นถนนสายหลักของเมือง ที่จะเปิดออกสู่ถนนมิตรภาพ ส่วนการเข้าเข้าถึงภายในพื้นที่ว่าง โดยการเดิน (แผนที่ 5.20)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

บริเวณนี้เป็นจุดรวมของ Landmark ที่สำคัญของเมือง เช่น ศาลหลักเมืองอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ศาลพระแม่ธรณี ซึ่งมีการจัดกิจกรรม การเมือง เช่น การชุมนุมประท้วง กิจกรรมรื่นเริง เช่น ภาพยนตร์แก่นัน แต่ในช่วงเวลาปกติจะมีกลุ่มสามล้อเข้ามานั่งพักผ่อน (ภาพประกอบที่ 5.9)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "ศาลหลักเมืองขอนแก่น" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ซึ่งมีถนนศรีจันทร์ตัดผ่านในบริเวณนี้ แต่จะใช้ความเร็วสูงไม่ได้ เนื่องจากใน บริเวณนี้ การสัญจรที่ขั้วกไขว้ตลอดทั้งวัน ส่วนการเข้าถึงพื้นที่ภายในที่ว่าง เข้าถึงได้สะดวกด้วยการเดิน ในบริเวณนี้จะมีวงเวียนให้รถวิ่ง ด้านขวา รอบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย และมีสายไฟเขียวไฟแดงเพื่อการระบายรถได้ในทุกทิศทาง

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "ศาลหลักเมืองขอนแก่น"

สัญลักษณ์ :

- การสัญจรโดยรถยนต์
- การสัญจรด้วยเท้า

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.20

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

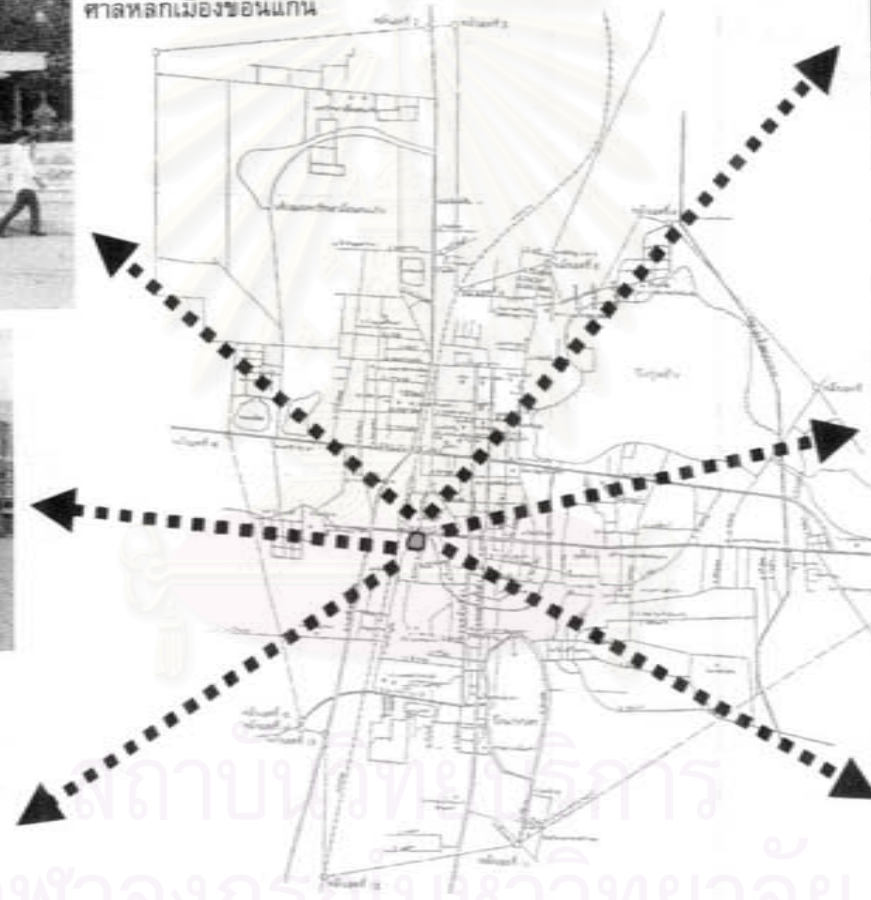
แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น

ภาพประกอบที่ 5.9

ศาลหลักเมืองขอนแก่น

ประตูเมืองขอนแก่น...สร้างขึ้นมาใหม่

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

นั่งพักผ่อน...รอทำงานต่อไป

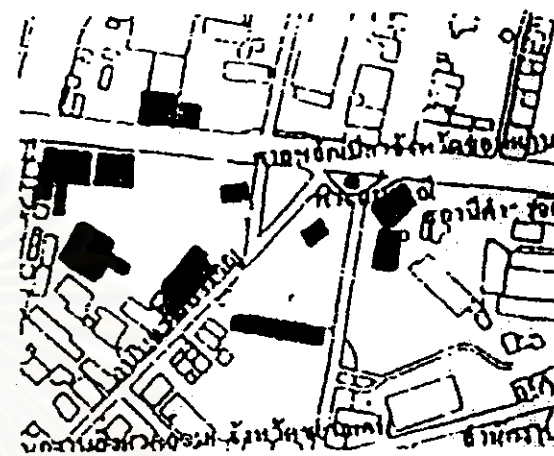
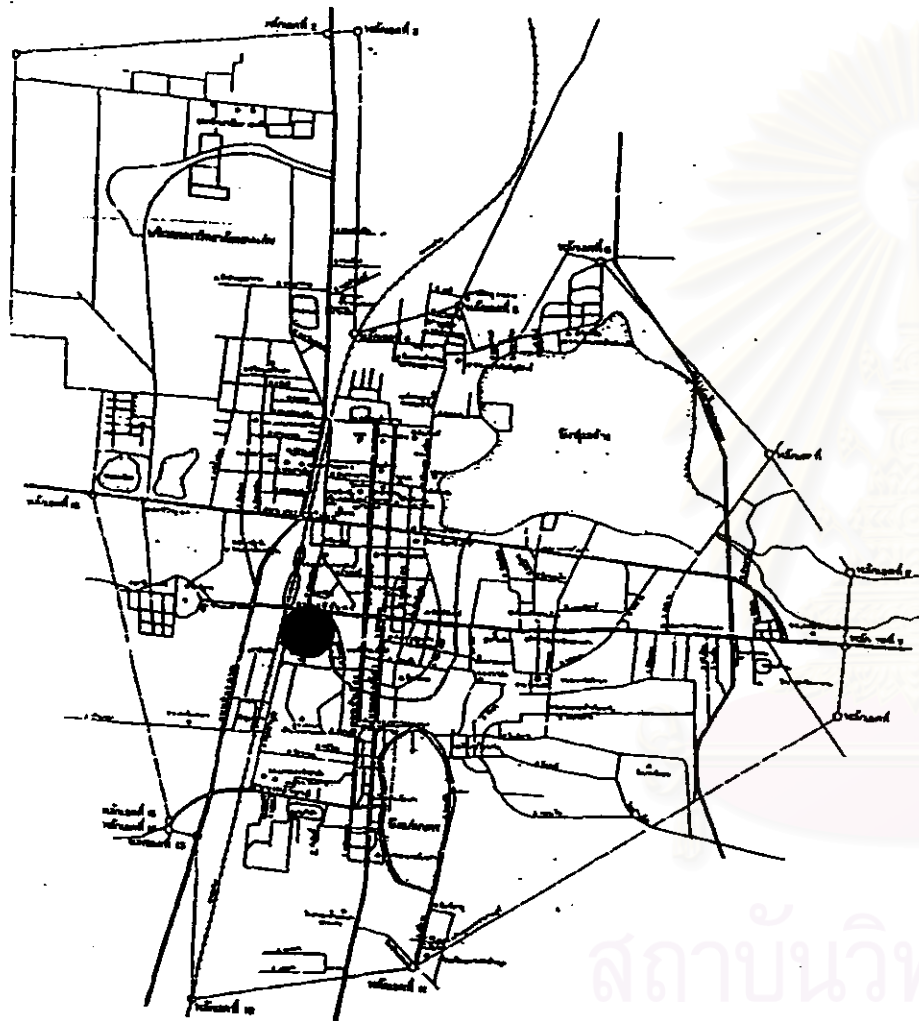

ศาลพระแม่ธรณีบีบมวยผม

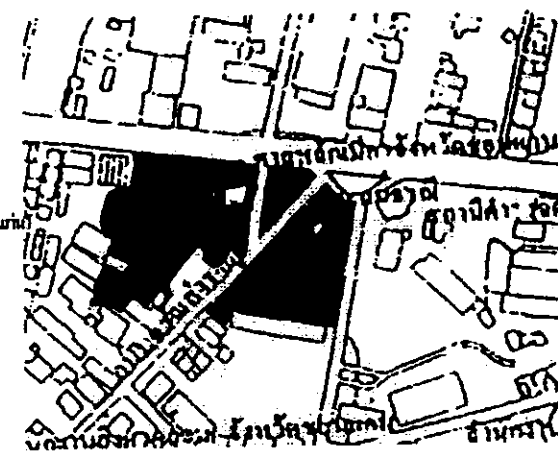

ที่นั่งกลางแปลง...แก่กัน

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
ศาลาหลักเมืองขอนแก่น

พื้นที่วางบริเวณอนุสาวรีย์ศาลาหลักเมืองขอนแก่น

แนวทางการพัฒนาพื้นที่วางสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่วางบริเวณศาลาหลักเมืองขอนแก่น ปี 2542

มาตราส่วน 0 0.5 1.0 Km

สัญลักษณ์ : ■ FIGURE / GROUND

● บริเวณที่ตั้งกีฬา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิสิทธิ์ ไชยคำ รหัส 3972374225

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

แผ่นที่ 5.21

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพ/ข้อจำกัด

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้น จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างบริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น (แผนที่ 5.21) มีลักษณะเป็นกลุ่ม (Organic) มีระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างที่สะดวกสบายเนื่องจากติดกับถนนสายหลักของเมือง คือ ถนนศรีจันทร์ เป็นถนนแนวแกนตะวันออก-ตะวันตก ความสำคัญของพื้นที่ว่างบริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น คือ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนเมือง คือ ประกอบด้วยหลักเมือง, อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย, ศาลพระแม่ธรณีบีบมวยผม และใกล้กับประตูเมืองขอนแก่น

จุดเด่น/ศักยภาพ บริเวณพื้นที่ศาลหลักเมืองเป็นจุดรวมทางวัฒนธรรมเมือง เป็นที่จัดงานประเพณีของเมือง มี Landmark ที่สำคัญของเมืองกระจุกตัวกันอยู่บริเวณนี้ ติดกับถนนสายหลักของเมืองสะดวกในการเข้าถึง

จุดอ่อน/ข้อจำกัด อยู่ใกล้ย่านธุรกิจ ของเมือง และบนถนนสายหลักของเมืองมีการจราจรหนาแน่นและมีรถติดในช่วงโมงเร่งด่วน และบริเวณศาลหลักเมืองขาดการจัดการที่ดี มีกลุ่มคนเร่ร่อน และรถโดยสาร สามล้อ เข้าไปยึดใช้พื้นที่เฉพาะกลุ่ม

การเชื่อมโยงกับเมืองในอดีตสู่ปัจจุบัน บริเวณนี้ในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 มีการสร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย และตั้งศาลหลักเมือง และจัดบริเวณดังกล่าวให้เป็นสวนสาธารณะของเมือง

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถามคนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- ปรับปรุงบริเวณที่เป็นน้ำตกให้สามารถใช้งานได้เหมือนเดิม
- จัดสวนหย่อมให้สวยงาม ดัดหญ้าบางแห่งที่รกมาก ๆ
- ควรปลูกต้นไม้ในสถานที่จัดงานหลังศาลหลักเมือง

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนประเภท Passive ของเมือง
- ใช้เพื่อการจัดงานสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเมือง

5.3.2.4) ส่วนที่ 4 บริเวณศูนย์ราชการ พื้นที่ว่างที่ศึกษาที่อยู่ในระดับนี้ คือ

พื้นที่ว่างในระดับส่วนเมืองที่ 4 มีพื้นที่ว่างที่ศึกษา 2 บริเวณ คือ ได้ศึกษาพื้นที่ว่างที่เป็น "สวนสาธารณะ" ได้แก่บริเวณ "สวนรัชดาอนุสรณ์" และเป็นสถานที่ราชการ บริเวณ "พิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น" ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. หน้าพิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ

พื้นที่ว่างบริเวณหน้าพิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่บริเวณถนนหลังศูนย์ราชการ พื้นที่ลาดเอียงไปทางทิศเหนือ มีสะพานติดกับถนนหลังศูนย์ราชการ และมีการทำทางวิ่งรอบสระน้ำ ในบริเวณนี้เป็นที่เก็บโบราณวัตถุต่าง ๆ โดยเฉพาะใบเสมาจะเก็บมาฝังไว้รอบบริเวณอาคารสำนักงาน ในการศึกษาจะศึกษาในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) การศึกษาระบบพื้นที่ว่างบริเวณ "หน้าพิพิธภัณฑ์จังหวัด" ประกอบด้วย

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณพิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น มีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ไม่หลากหลายมากนักเพราะเป็นสถานที่ราชการ กลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ก็เป็นคนที่อาศัยอยู่ในย่านนั้น กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

ประเภทแรก การใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนทั้งประเภท Passive และ Active เช่น การอ่านหนังสือ การเล่นฟุตบอล การวิ่ง และมีการพาเด็ก ๆ มาเดินเล่น นั่งเล่นในช่วงเย็น

ประเภทที่ 2 การใช้พื้นที่เพื่อประกอบอาชีพ และการค้า ซึ่งมีลักษณะเป็น Informal Sector ได้แก่ ด้าขายน้ำ ลูกชิ้น และของขบเคี้ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งเป็นแม่ค้ารถเข็น

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณนี้ จะมีการจัดแบ่งออกเป็นสวน ประกอบด้วย สนามหญ้า ด้านหน้าถูกใช้เป็นสนามฟุตบอล ทางวิ่งรอบสระน้ำเป็นที่วิ่งออกกำลังกาย พื้นที่ว่างหน้าอาคารซึ่งเป็นที่จอดรถถูกใช้เป็นที่เดินเล่น เตะตะกร้อ และซุ่มในบริเวณใกล้เคียงได้ร่วมไว้มีการจัดม้านั่งหินอ่อนให้คนมานั่งเล่น

1.3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีรั้วเหล็กล้อมรอบพื้นที่ว่าง 4 ด้าน แต่จะมีประตูผ่านเข้าออกจะเปิดให้บริการในช่วงกลางวัน

ระนาบพื้นเป็นสนามหญ้า และลานดิน บางส่วนยกระดับพื้นขึ้นมาเป็นถนนคอนกรีต และทางเดินเท้า

ระนาบเพดาน เปิดโล่ง

1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

เข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์ โดยมีถนนหลังศูนย์ราชการตัดผ่าน ส่วนภายในพื้นที่ว่างเข้าถึงได้ด้วยการเดิน และในช่วงหลังเวลาราชการประตูพิพิธภัณฑฯจะปิด แต่คนสามารถเดินเข้าไปใช้พื้นที่ได้ และบางส่วนของพื้นที่มีการปรับปรุงทำเป็นลู่วิ่งออกกำลังกาย (แผนที่ 5.22)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

บรรยากาศมีความร่มรื่น เย็นสบาย เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการ อยู่ห่างจากถนนสายหลักของเมือง และภายในบริเวณมีการปลูกต้นไม้ และปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เหมาะแก่การนั่งพักผ่อน ในบริเวณบางจุดมีการตกแต่งด้วยใบเสมา ทำให้มีบรรยากาศเหมือนกับเป็นแหล่งโบราณ แต่ในช่วงตอนเย็นมีคนเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนมาก ทำให้มีรถเข็นขายอาหารเข้ามา (ภาพประกอบที่ 5.10)

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพ/ข้อจำกัด

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างบริเวณหน้าพิพิธภัณฑฯจังหวัดขอนแก่น (แผนที่ 5.23) มีลักษณะเป็นกลุ่ม (Organic) มีระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างที่สะดวก โดยใช้ถนนหลังศูนย์ราชการ บริเวณพิพิธภัณฑฯเป็นที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุต่าง ๆ และบางส่วนได้นำมาตกแต่งไว้บริเวณสนามหญ้านอกตึกทำการ

จุดแข็ง/ศักยภาพ ของพื้นที่ว่าง คือ เป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ โอ้อ่า สวยงาม ซึ่งบรรยากาศร่มรื่น ปลูกต้นไม้ครึ้มทั่วบริเวณ เหมาะแก่การพักผ่อน และมีการจัดที่นั่งและบริเวณไว้สำหรับพักผ่อน

จุดอ่อนข้อจำกัด คือ พื้นที่ว่างมีการปิดเปิดเฉพาะช่วงเวลา เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการ

ความสัมพันธ์ของพื้นที่กับการใช้ประโยชน์ของคนเมือง พบว่า ระยะทางจากบ้านถึงพื้นที่ว่าง ประมาณ 3.5 กิโลเมตร มาใช้มากที่สุดสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง และช่วงเวลาที่มาใช้ส่วนมากจะเป็นเวลาเย็น ตั้งแต่ 16.00-18.00 น. โดยจะใช้เวลาในการอยู่ในพื้นที่ประมาณ 1-2 ชั่วโมง การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ว่าง ส่วนมากใช้รถมอเตอร์ไซด์ ใช้เวลาเดินทาง 20-30 นาที เสียค่าใช้จ่ายมากกว่า 100 บาท และมาพื้นที่ว่างส่วนมากได้ประโยชน์คือการผ่อนคลายความเครียด (ตารางที่ 5.12) คนเมืองขอนแก่นในละแวกใกล้ ๆ เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างกว้างขวาง มีกิจกรรมพักผ่อนทั้งแบบ Active และ Passive

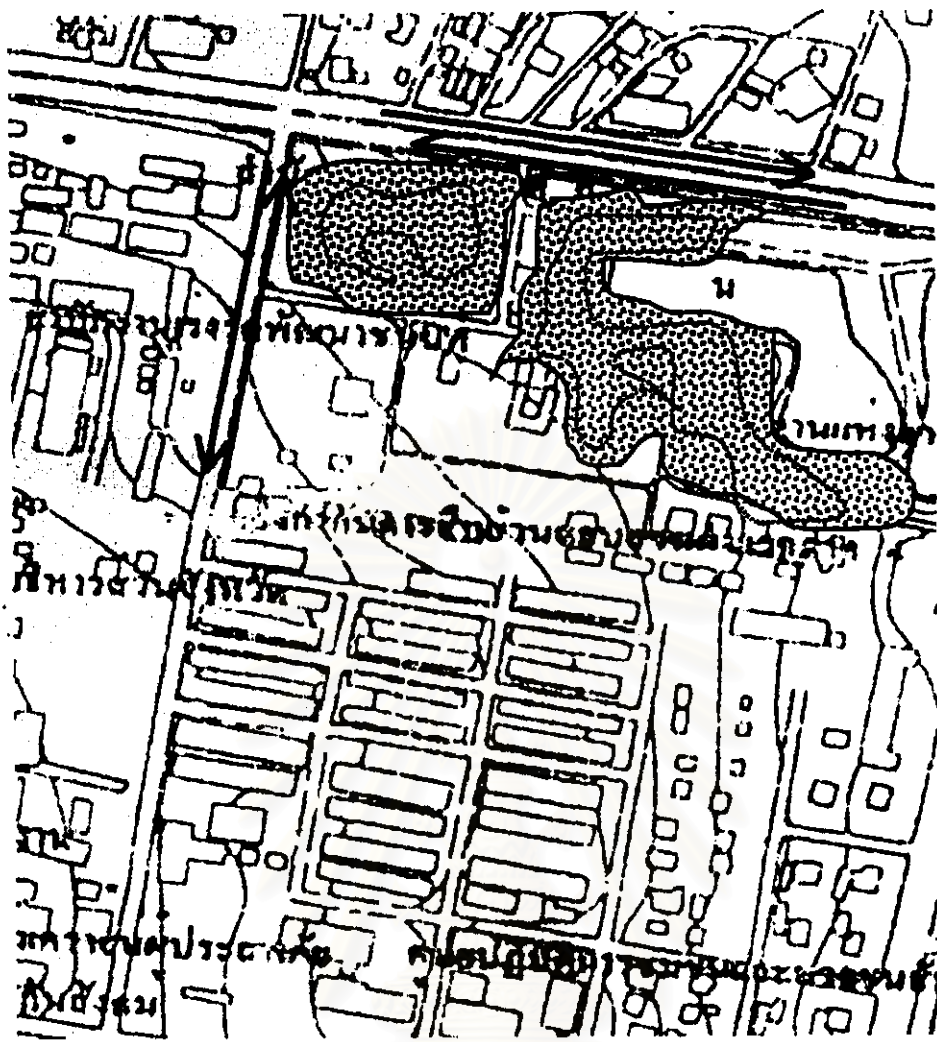
ตารางที่ 5.12 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ ระดับส่วนเมืองบริเวณ "สวนสาธารณะ"

จำนวนตัวอย่าง 90 ราย*

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ระยะทางจากบ้านถึงพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ย.....3.5.....กิโลเมตร		
2. กิจกรรมที่ทำในพื้นที่ว่าง		
นั่งเล่น เพลิดเพลินกับวิวทัศน์	38	42.2
มาออกกำลังกาย	36	38.9
พาลูกหลานมาเดินเล่น วิ่งเล่น	10	11.1
อื่น ๆ	7	7.8
3. ความเป็นประจำของการมาใช้ประโยชน์		
มาเป็นประจำ เกือบทุกวัน	23	25.6
สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	50	22.6
เดือนละ 1-2 ครั้ง	17	18.9
4 ช่วงเวลาที่มาใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ว่าง		
เช้า (06.00-08.00 น.)	20	22.2
สาย (08.01-11.00 น.)	10	11.1
เที่ยง (11.01-13.00 น.)	3	3.3
บ่าย (13.01-16.00 น.)	5	5.6
เย็น (16.01-18.00 น.)	48	53.3
5. ทัศนใช้เวลาอยู่ในบริเวณนี้ในหนึ่งสัปดาห์		
น้อยกว่าครึ่งชั่วโมง	6	6.7
ครึ่งชั่วโมง- 1 ชั่วโมง	28	31.1
1-2 ชั่วโมง	42	57.8
3-4 ชั่วโมง	14	15.6
6. การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ว่าง		
เดิน	10	11.1
ขับรถมอเตอร์ไซด์	39	43.3
รถยนต์ส่วนตัว	28	31.1
รถโดยสารประจำทาง	13	14.4
7. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการเดินทาง		
น้อยกว่า 5 นาที	8	8.9
6-10 นาที	5	5.6
20-30 นาที	47	52.2
30 นาที - 1 ชั่วโมง	30	33.3
8. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์ต่อครั้ง		
ไม่เสียเลย	36	38.9
21-50 บาท	5	5.6
51-100 บาท	10	11.1
มากกว่า 100 บาท	40	44.4
9. ทัศนคติการในบริเวณนี้ ทัศนได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง		
ผ่อนคลายความตึงเครียด	50	55.6
ได้รับความสนุกสนาน	10	11.1
เสริมสร้างสุขภาพอนามัย	20	22.2
ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	10	11.1

ที่มา: จากการศึกษา

หมายเหตุ: ใช้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 90 กรณี จากพื้นที่ว่างสาธารณะระดับส่วนเมือง บริเวณสวนสาธารณะ พื้นที่ละ 30 กรณี ทั้งหมด 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ว่างบริเวณสวนรัชดาภิเษก, บริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น และ หน้าสถานีรถไฟขอนแก่น

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "พื้นที่พิกัดจังหวัดขอนแก่น" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ซึ่งมีถนนสายสำคัญตัดผ่าน คือ ถนนหลังศูนย์ราชการ และถนนที่ตัดเชื่อมกับถนนกลางเมืองในช่วงของการย้ายศูนย์ราชการ การเข้าถึงบริเวณนี้จะใช้ความเร็วสูงได้ แต่ไม่มากนักเพราะในเป็นย่านราชการจะมีจราจรติดขัดในช่วงเช้า เย็น และเย็น หลังเลิกงาน ส่วนการเข้าถึงพื้นที่ภายในที่ว่าง เข้าถึงได้สะดวกด้วยการเดินและใช้รถมอเตอร์ไซด์ เนื่องจากพื้นที่ว่างในบริเวณนี้เป็นเขตราชการ หลังเลิกงานจะเปิดประตูใหญ่ แต่จะเปิดประตูเล็กไว้รถมอเตอร์ไซด์จะผ่านเข้าไปได้

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "พื้นที่พิกัดจังหวัดขอนแก่น"

สัญลักษณ์ :

การสัญจรโดยรถยนต์

การสัญจรด้วยเท้า / รถมอเตอร์ไซด์

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

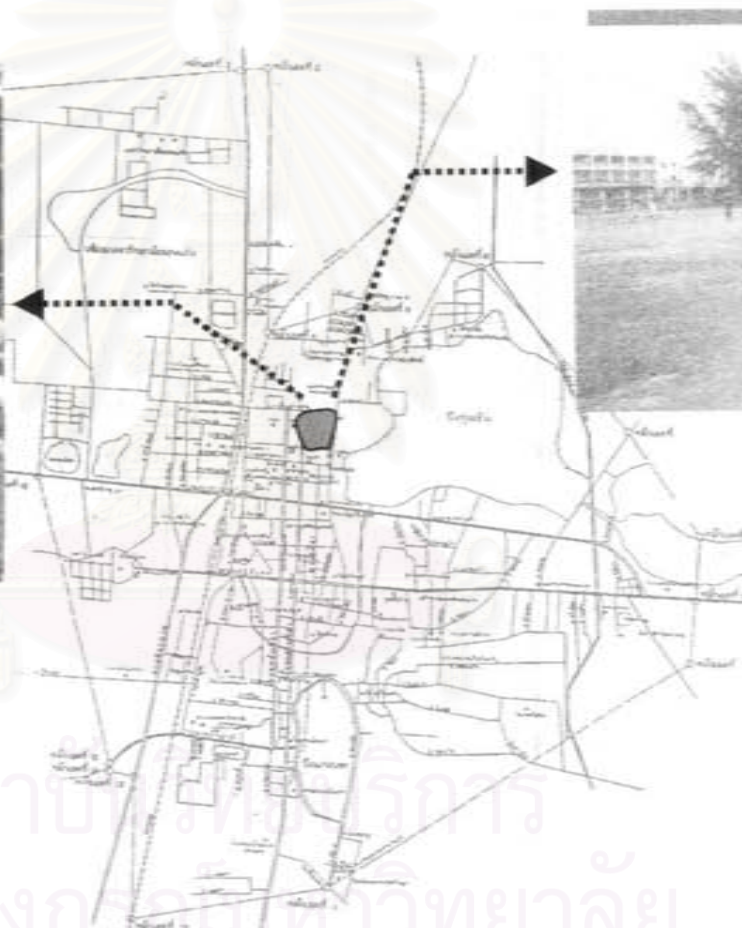
นายอภิศักดิ์ ไผ่ทาค่า รหัส 3972374225

แผนที่ 5.22

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

ภาพประกอบที่ 5.10

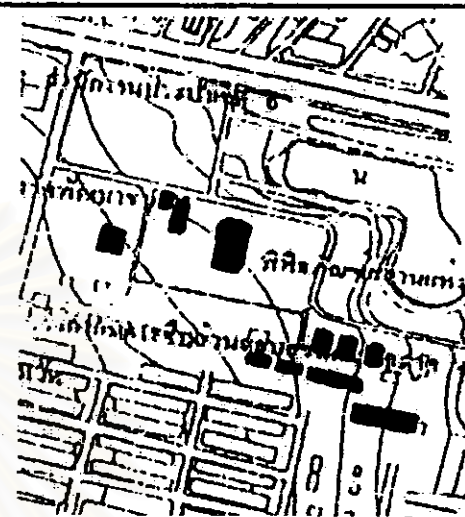
แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหน้าพิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น

เด็กชายในชุมชนและวงใกล้เคียง ชาวกัน
มาเตะฟุตบอลในพื้นที่ว่าง
ซึ่งเป็นสนามหญ้าด้านหน้าอาคารที่ทำการ
พิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น

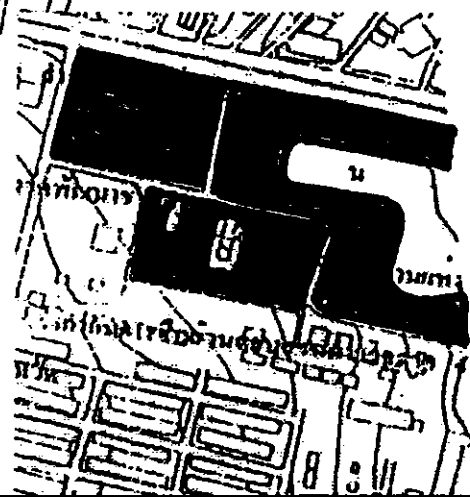
กิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างที่หลากหลาย
นั่งพักผ่อน, อ่านหนังสือ, ตะกร้อวง, วิ่ง, ค่ายาย
ซึ่งบรรยากาศการใช้พื้นที่ว่าง จะมีความเข้มข้น
มีการใช้ประโยชน์เหมาะสมในช่วงเย็น และวันหยุดเสาร์อาทิตย์

สถาบันส่งเสริม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
 ศึกษารั้วที่จังหวัดขอนแก่น

พื้นที่ว่างบริเวณศึกษารั้วที่จังหวัดขอนแก่น

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณที่ศึกษารั้วที่ ปี 2542

สัญลักษณ์ : ■ FIGURE / GROUND
 ● บริเวณที่ศึกษา

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิสิทธิ์ ไผ่คำ รหัส 3972374225

แผ่นที่ 5.23

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถาม
คนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- ปรับปรุงบริเวณให้มีเครื่องออกกำลังกาย เพื่อการพักผ่อนแบบ Active
- จัดตกแต่งสวนหย่อมให้สวยงาม

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- การใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนประเภท Active ของเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. สวนรัชดานุสรณ์

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ

พื้นที่ว่างบริเวณ สวนรัชดานุสรณ์ ตั้งอยู่บริเวณ ถนนประชาสโมสร อยู่หน้าศาลากลาง จังหวัดขอนแก่น เป็นพื้นที่ว่างที่จัดให้เป็นสวนสาธารณะของเมืองในยุคพัฒนาเมืองตามแผนชาติ และต่อมาได้เป็นสวนสาธารณะของเมือง มีการสร้างหอนาฬิกาซึ่งมีลักษณะคล้าย แคนอีสถาน ซึ่งเมืองขอนแก่นได้ชื่อว่าเป็น "เมืองหม้อแกง" จึงสร้าง Landmark ของเมืองขึ้น และมีอนุสาวรีย์ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้วางรากฐานของการพัฒนาเมือง โดยการวางผังเมืองใหม่ในการศึกษาระบบที่ว่าง ในการศึกษาประกอบด้วย

1) การศึกษาระบบพื้นที่ว่างของ "สวนรัชดานุสรณ์" ประกอบด้วย

1.1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

บริเวณสวนรัชดานุสรณ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ระดับเมือง ของชุมชนเมืองขอนแก่น จึงมีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่หลากหลายประเภทเกิดขึ้น ประกอบด้วย

ประเภทแรก การใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนทั้งประเภท Passive และ Active เช่น การเดินแอโรบิค การเล่นฟุตบอล การวิ่ง การพักผ่อนเพลิดเพลินกับธรรมชาติ และเนื่องจากพื้นที่ว่างบริเวณนี้ตั้งอยู่ใกล้กับสถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น จึงมีผู้เดินทางบางคนแวะเข้ามานั่งและนอนพักผ่อนในบริเวณนี้ด้วย

ประเภทที่ 2 การใช้พื้นที่เพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งมีลักษณะเป็น Informal Sector ได้แก่ อาชีพตัดผมหม้อดู ได้เข้ามายึดใช้พื้นที่บริเวณทางเท้าเพื่อดูดวงและทำนายทายทักให้กับผู้คนที่เดินผ่านไปผ่านมา และบริเวณทิศเหนือจะมีกลุ่มอาชีพตัดผม โดยใช้เบตตาดเลี่ยนเมื่อมาตัดผมให้กับคนเมืองขอนแก่น

ประเภทที่ 3 การใช้พื้นที่เพื่อการจัดงานประเพณี คือ ประเพณีผูกเสี่ยวของเมืองขอนแก่น เนื่องจากมีพื้นที่ติดกับศาลากลางจังหวัด ซึ่งเปรียบเสมือนพื้นที่จัดงานสวนสนุกประจำปีของเมือง

1.2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณนี้ จะมีการจัดแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนแรก เป็นสวนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์ จอมพล สฤษดิ์ มีการเปิดพื้นที่ให้โล่งเชื่อมเข้าสู่อนุสาวรีย์ เพื่อให้เกิดความโดดเด่น และจัดตกแต่งไม้พุ่มไม้ประดับ

ส่วนที่สอง ทางด้านทิศตะวันออกของอนุสาวรีย์ จะจัดให้เป็นจุดนั่งพักผ่อน โดยมีการสร้าง Landmark ของเมืองเป็นหอนาฬิการูปแคน มีน้ำพุ และจุดนั่งพักผ่อน

ส่วนที่สาม จะอยู่ด้านหลังอนุสาวรีย์ จะเป็นสนามหญ้า คนเมืองจะมา

ออกกักล้างกาย เช่น การวิ่ง การเดินแอโรบิค และในพื้นที่ว่างบริเวณนี้จะมี ป้อมยามตำรวจรักษาการณ์อยู่ตลอด 24 ชั่วโมง มีป้ายแนะนำสถานที่ต่าง ๆ ของเมืองสำหรับนักท่องเที่ยว และมีถึงชยะตามจุดต่างๆ

1.3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาการปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีรั้วเหล็กล้อมรอบพื้นที่ว่าง 2 ด้าน และเปิดโล่ง 2 ด้าน

ระนาบพื้น เป็นสนามหญ้า และลานดิน บางส่วนยกระดับพื้นขึ้นมาเป็นลานปูด้วยบล็อกซีเมนต์

ระนาบเพดาน เปิดโล่ง

1.4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

เข้าถึงได้โดยสะดวกโดยใช้รถยนต์ โดยมีถนนสายสำคัญที่เชื่อมเข้าสู่พื้นที่ ประกอบด้วย ถนนหน้าเมือง กลางเมือง หลังเมือง และถนนประชาสโมสร ภายในพื้นที่ว่างเข้าถึงด้วยการเดิน แต่มีการแบ่งแยกลักษณะทางกายภาพเป็นสนามหญ้า บล็อกซีเมนต์ และทางเดินที่เป็นคอนกรีต ทำให้การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ มีความหลากหลาย มีชั้นเชิงมากขึ้น (แผนที่ 5.24)

1.5) บรรยากาศ (Atmosphere)

เป็นจุดรวมของ Landmark ที่สำคัญของเมืองอีกแห่งหนึ่ง ประกอบด้วย อนุสาวรีย์ หอนาฬิการูปแคน น้ำตก อีกทั้งบริเวณนี้ยังติดกับลานหน้าศาลากลางจังหวัดซึ่งใช้พื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมที่เป็นราชการ และในช่วงเทศกาล เช่น งานประจำปี หรืองานใหม่ ก็จะมีการใช้พื้นที่ทั้ง 2 แห่งเปิดเชื่อมเข้าหากันได้ (ภาพประกอบที่ 5.11)

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพข้อจำกัด

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างบริเวณสวนรัชดานุสรณ์ (แผนที่ 5.25) มีลักษณะเป็นตาราง (Grid) ขนาดใหญ่ ซึ่งระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างเข้าถึงได้สะดวก มีถนนประชาสโมสร และถนนหน้าเมือง-กลางเมืองเป็นตัวเปิดเชื่อมในการเข้าถึง

จุดแข็ง/ศักยภาพ ของพื้นที่ว่างคือ เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่สามารถรองรับการใส่ประโยชน์ในพื้นที่ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีคนจำนวนมากเข้าร่วมได้ การเข้าถึงสะดวกสบาย และ มีการก่อสร้างหอนาฬิการูปแคนซึ่งเป็น Landmark ที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมือง

จุดอ่อนข้อจำกัด พื้นที่สวนสาธารณะถ้าไม่มีระบบจัดการที่ดีจะถูกกลุ่มคนเร่ร่อนเข้าไปสร้างเพิงพักอาศัย และเป็นที่มีวุ่นของกลุ่มวัยรุ่นในตอนกลางคืน

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างบริเวณสวนรัตนสุรินทร์ จะมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่หลากหลายกว่า เช่น การพักผ่อนทั้งแบบ Active และ Passive การศึกษา การประกอบอาชีพและการจัดงานประจำปีของเมือง

ความเชื่อมโยงในการใช้ประโยชน์จากอดีตสู่ปัจจุบัน บริเวณสวนรัตนสุรินทร์เป็นส่วนสาธารณะของเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงของการย้ายศาลากลางมาอยู่ในที่แห่งใหม่ สร้างขึ้นเพื่อรองรับการมาใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของคนเมือง และกลุ่มชุมชนที่ย่านราชการ

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถามคนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

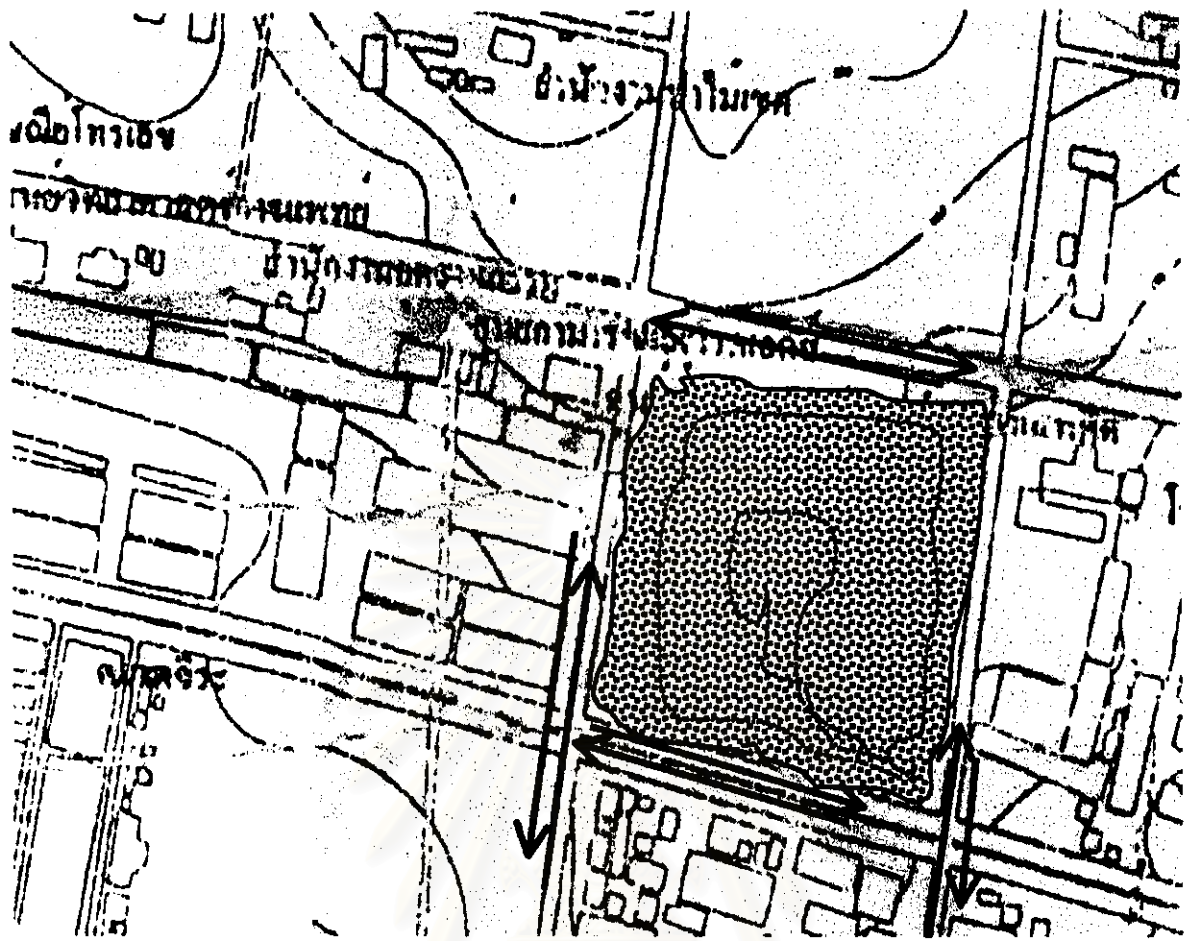
การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- จัดระบบการรักษาความปลอดภัยให้ทั่วถึงในบริเวณ
- จัดตกแต่งสวนหย่อมให้สวยงาม

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนประเภท Active และ Passive ของเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "สวนรัชดาภิเษก" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ซึ่งมีถนนสายสำคัญตัดผ่าน คือ ถนนที่เชื่อมระหว่างแกนเหนือ-ใต้ คือถนนกลางเมืองและถนนหลังเมือง และแกนตะวันออก-ตะวันตก คือ ถนนประชาธิปไตย บริเวณนี้จะใช้ความเร็วสูงไม่ได้ เนื่องจากเป็นเขตพาณิชย์กรรม และมี สถานีขนส่งอยู่ด้วยทำให้การสัญจรที่ชวักช้าตลอดทั้งวัน และมีสถานีตำรวจย่อยคอยให้บริการประชาชนตลอดเวลา ส่วนการเข้าถึงพื้นที่ภายในที่ว่าง เข้าถึงได้สะดวกด้วยการเดิน ในบริเวณนี้จะเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์จอมพลสฤษดิ์ ธORNAPHIKA และเป็นสวนสาธารณะของเมืองด้วย

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "สวนรัชดาภิเษก"

สัญลักษณ์ :

- > การสัญจรโดยรถยนต์
- - - - - การสัญจรด้วยเท้า

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.24

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

ภาพประกอบที่ 5.11

อนุสาวรีย์จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
ผู้วางรากฐานการพัฒนาเมืองขอนแก่น

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณสวนริชชานุสรณ์

อนุสาวรีย์ รูปเคารพ
Landmark ของเมืองขอนแก่น

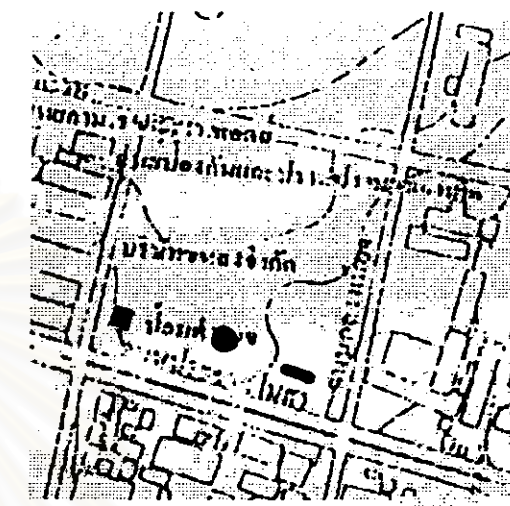
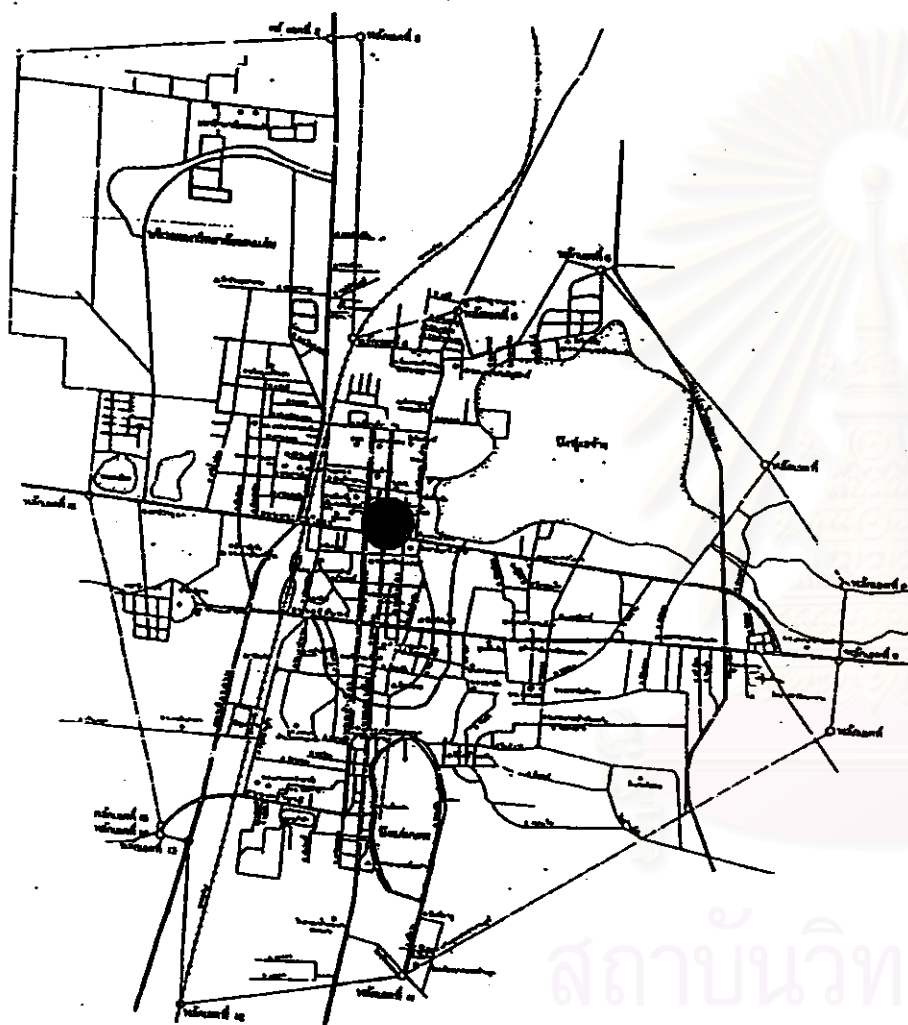
นักพักผ่อน และดูวง ไซเคซตา
ก่อนเดินทาง

อาชีพตีคองซึ่งทำแบบนอกระบบ
อยู่กับพื้นดิน และต้นไม้

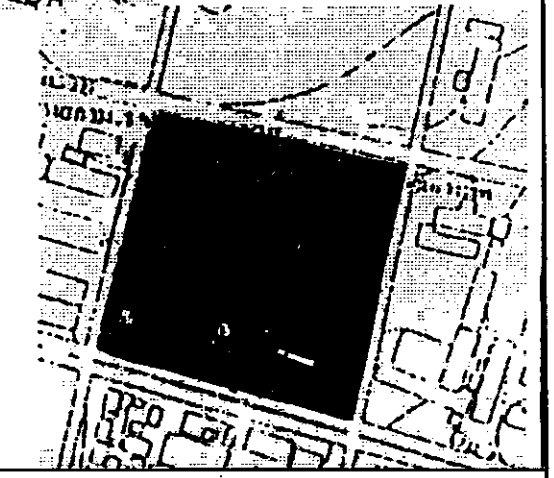
เท้ายอดไม้ นอนพักแบบส่วนตัว

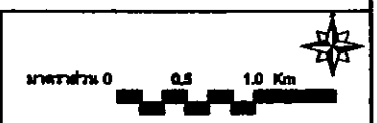
อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
สวนวิทยาศาสตร์

พื้นที่วางบริเวณสวนวิทยาศาสตร์

แนวทางการพัฒนาพื้นที่วางสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แหล่ง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่วางบริเวณสวนวิทยาศาสตร์ ปี 2542

- สัญลักษณ์ :
- FIGURE / GROUND
  - บริเวณพื้นที่กีฬา

 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 หมายเลขสีกัด ไฟฟ้า รหัส 3972374225
 แผนที่ 6.26

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

5.3.3 พื้นที่วางสาธารณะ “ระดับย่าน/ชุมชน”

การศึกษารายละเอียดของพื้นที่วางสาธารณะใน “ระดับย่าน/ชุมชน” ได้เลือกชุมชนต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนของเมืองในแต่ละส่วนเมืองมาศึกษา โดยแบ่งการศึกษาวิเคราะห์ในรายละเอียดอยู่ 3 ประเด็น แต่ได้แยกย่อยศึกษาวิเคราะห์ในแต่ละส่วนเมือง ซึ่งประเด็นในการศึกษาประกอบด้วย ประเด็นแรก เป็นการศึกษวิเคราะห์ระบบพื้นที่วางในพื้นที่ที่ศึกษา ประเด็นที่สอง เป็นการประเมินศักยภาพ ข้อจำกัด และวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงกับเมือง การใช้สอยประโยชน์ของชาวเมือง และ ประเด็นที่สาม เป็นการเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์ในพื้นที่วาง ซึ่งเป็นการสรุปจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในชุมชนเมืองขอนแก่น 50 ราย ดังนี้

ตารางที่ 5.13 แสดงความสัมพันธ์ของประชากรกับการใช้ประโยชน์พื้นที่วางสาธารณะ “ระดับย่าน/ชุมชน”

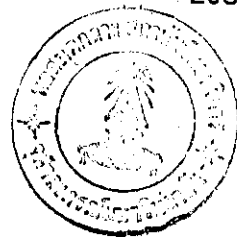
จำนวนตัวอย่าง 50 ราย

	ประเด็นการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ข้อมูลทั่วไป			
11. เพศ	ชาย	23	46.5
	หญิง	27	54.0
12. อายุ	1-18 ปี	8	16.0
	19-35 ปี	18	36.0
	40 ปีขึ้นไป	24	48.0
13. ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	24	48.0
	มัธยมศึกษา	22	44.0
	ปริญญาตรี	2	8.0
	สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
14. อาชีพ	นักเรียน, นักศึกษา	24	48.0
	รับราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	20.0
	ค้าขาย	8	16.0
	รับจ้าง	8	16.0
15. เงินเดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	22	44.0
	5,000-10,000 บาท	13	26.0
	10,000 บาทขึ้นไป	15	30.0

ที่มา: จากการศึกษา

หมายเหตุ: ใช้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 50 กรณี จากพื้นที่วางสาธารณะระดับชุมชนที่ศึกษา พื้นที่ละ 10 กรณี ทั้งหมด 5 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่วางบริเวณชุมชนสีฐาน, เมืองเก่า, พิมานชล, กลางเมือง และเทพารักษ์

ประเด็นแรก การศึกษาพื้นที่ว่างกับระบบต่าง ๆ

ก. ชุมชนโบราณสี่ฐาน

พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนสี่ฐาน เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็กบริเวณหน้าบ้าน และบริเวณถนน ขยาย สานวัด ซึ่งมีความเป็นส่วนตัว กิ่งสาขารณะ และสาขารณะต่างกัน การศึกษาระบบที่ว่าง ในการศึกษาจะ ศึกษาในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

การศึกษาระบบพื้นที่ว่างของ "ชุมชนโบราณสี่ฐาน" ประกอบด้วย

1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนมีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ ที่หลากหลาย เนื่องจากมีความ เป็นส่วนตัว และกิ่งสาขารณะ กลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ก็เป็นคนที่อาศัยอยู่ในครอบครัว เพื่อนบ้านใน ละแวกเดียวกัน และคนในชุมชนนั้น กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น จะแบ่งออกเป็น 3 บริเวณ คือ

บริเวณที่มีความเป็นส่วนตัว สืบเนื่องจากการล้อมรั้ว หรือใช้วัสดุกันเป็นเขตแดน และ การทำหลังคาคลุมพื้นที่ว่างบริเวณนั้น การใช้พื้นที่จะเกิดขึ้นตามวิถีการดำรงชีวิต เช่น นอนพักผ่อน นั่งเล่น การพูดคุยกันของสมาชิกในครอบครัว รับประทานอาหาร สอนการบ้านลูก ดูโทรทัศน์ เป็นต้น

บริเวณที่มีความเป็นกิ่งสาขารณะ การใช้พื้นที่จะสัมพันธ์กับคนในละแวกเดียวกันมาก ขึ้น เช่น การนั่งพูดคุยเรื่องทั่วไป รับประทานอาหารร่วมกัน เพื่อค้าขาย การนั่งพักผ่อน เป็นต้น

บริเวณที่มีความเป็นสาธารณะ การใช้พื้นที่เพื่อการสัญจร เดินทางติดต่อระหว่างชุมชน กับภายนอก เป็นที่พักผ่อนทั้ง Passive และ Active เช่น การนั่งเล่น เด็กวิ่งเล่น ผู้ใหญ่เล่นแปดอง เป็นต้น

2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณส่วนตัว และกิ่งสาขารณะมีการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้ จัดแคร่ไม้ไผ่สำหรับนั่งพัก ส่วนบริเวณที่เป็นสาธารณะสูง เช่น บริเวณถนนมีทางเดินเท้าคอนกรีต และต้นไม้ ใหญ่ บริเวณพื้นที่ว่างในชุมชน ยังประกอบไปด้วยร้านค้าซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเย็น จะมี การนำอาหารมาขาย เรียกว่า "ตลาดเลง" และมีโทรศัพท์สาธารณะอยู่ในบริเวณข้างเคียง

3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระบบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระบบผนัง, ระบบพื้น และระบบเพดาน ดังนี้

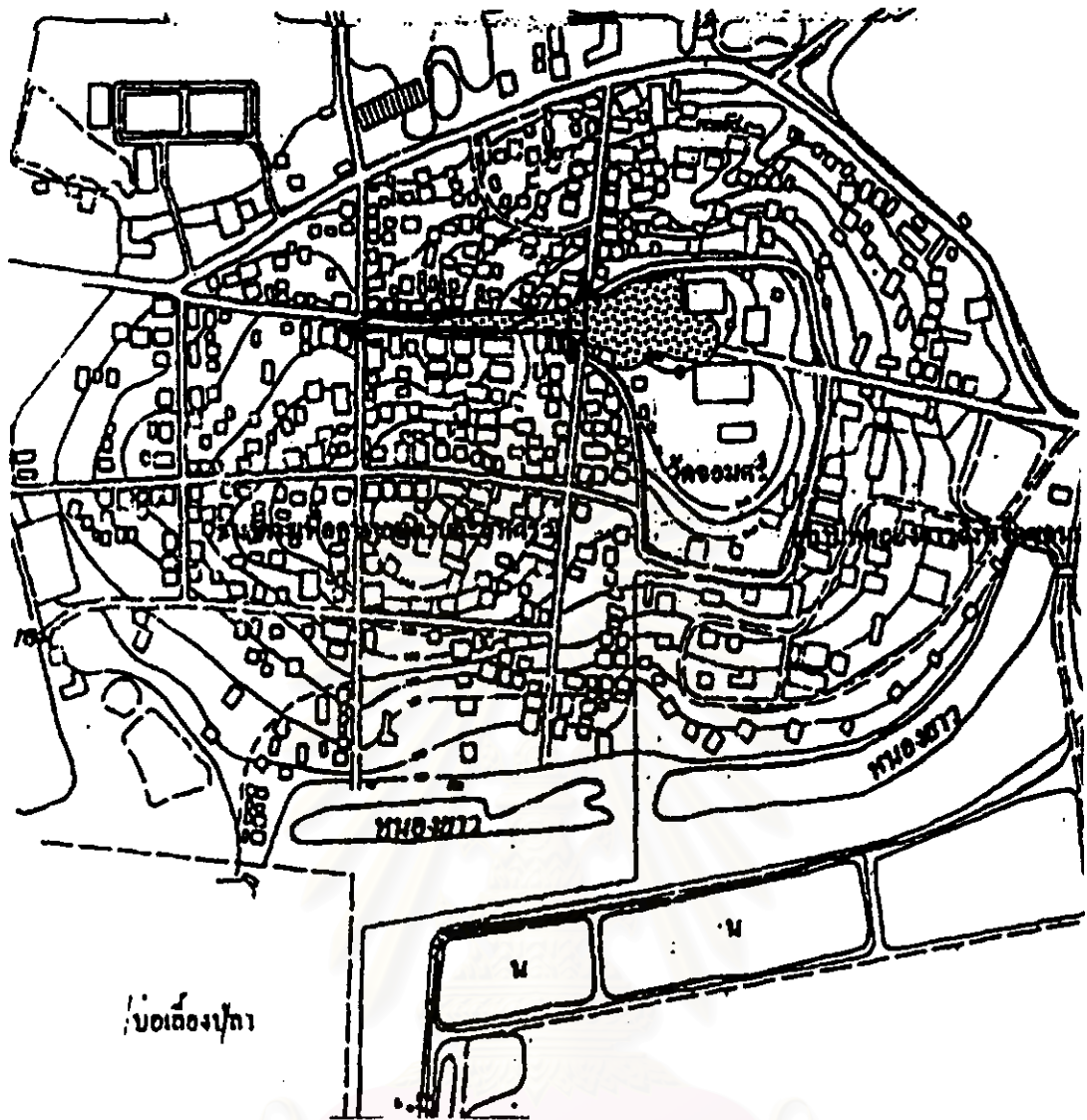
ระบบผนัง มีรั้วคอนกรีต และบ้านเรือนปิดล้อม 3 ด้าน ทางเข้าออก 1 ด้าน
ระบบพื้น เป็นลานดิน บางส่วนยกระดับพื้นเป็นถนนคอนกรีต และทางเดินเท้า
ระบบเพดาน เปิดโล่ง บริเวณที่เป็นที่ส่วนตัวและกึ่งสาธารณะจะมีหลังคาคลุม

4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

เข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์ โดยผ่านถนนแกนเหนือได้เชื่อมเข้าสู่ศูนย์กลางเมือง
ในเวลาเย็นจะมีการปิดใช้พื้นที่บริเวณข้างถนนเพื่อขายอาหารสด และอาหารสำเร็จรูป ทำให้มีความคึกคัก และ
การใช้ความเร็วของรถในการเข้าสู่พื้นที่ก็ต่ำลงด้วย (แผนที่ 5.26)

5) บรรยากาศ (Atmosphere)

เนื่องจากคนในชุมชนบางส่วนยังทำการเกษตร จึงทำให้บรรยากาศในบริเวณนี้
ยังมีความเป็นชุมชนชนบทสูง การพบปะพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ ลักษณะทางกายภาพในบริเวณพื้นที่และ
หน้าบ้านมีความเรียบง่ายใช้วัสดุในท้องถิ่น และเด็ก ๆ มักจะออกมาวิ่งเล่น เดินเล่น ในเวลาเช้า เย็น และใน
บริเวณลานวัดก็มีการเล่นกีฬาเปตองของคนในหมู่บ้านด้วย (ภาพประกอบที่ 5.12)

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "ชุมชนกลางเมือง" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยทั้งการเดินทาง รถมอเตอร์ไซด์ และรถยนต์ แต่จะใช้ความเร็วสูงไม่ได้ เนื่องจากในบริเวณนี้เป็นเขตบ้านพักอาศัย และในช่วงเย็นจะใช้พื้นที่บริเวณหน้าบ้านของตนเองเป็นที่ค้าขาย เช่น ขายอาหาร, ขนม, ผักสด เป็นต้น การสัญจรเข้าสู่บริเวณนี้สามารถเก็บรถสวนกันได้ แต่ในบริเวณทางเท้าหน้าบ้านเข้าถึงได้ด้วยการเดินทาง

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "ชุมชนโบราณสีฐาน"

สัญลักษณ์ :

- > การสัญจรโดยรถยนต์
- - - - - การสัญจรด้วยเท้า / มอเตอร์ไซด์

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

แผ่นที่ 5.28

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

ภาพประกอบที่ 5.12

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนโบราณสุโขทัย

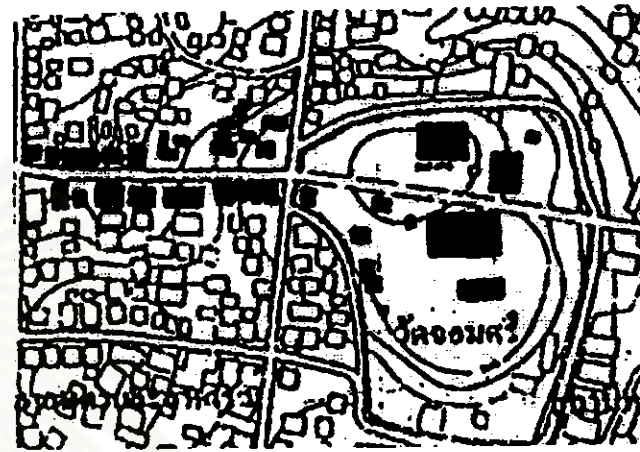
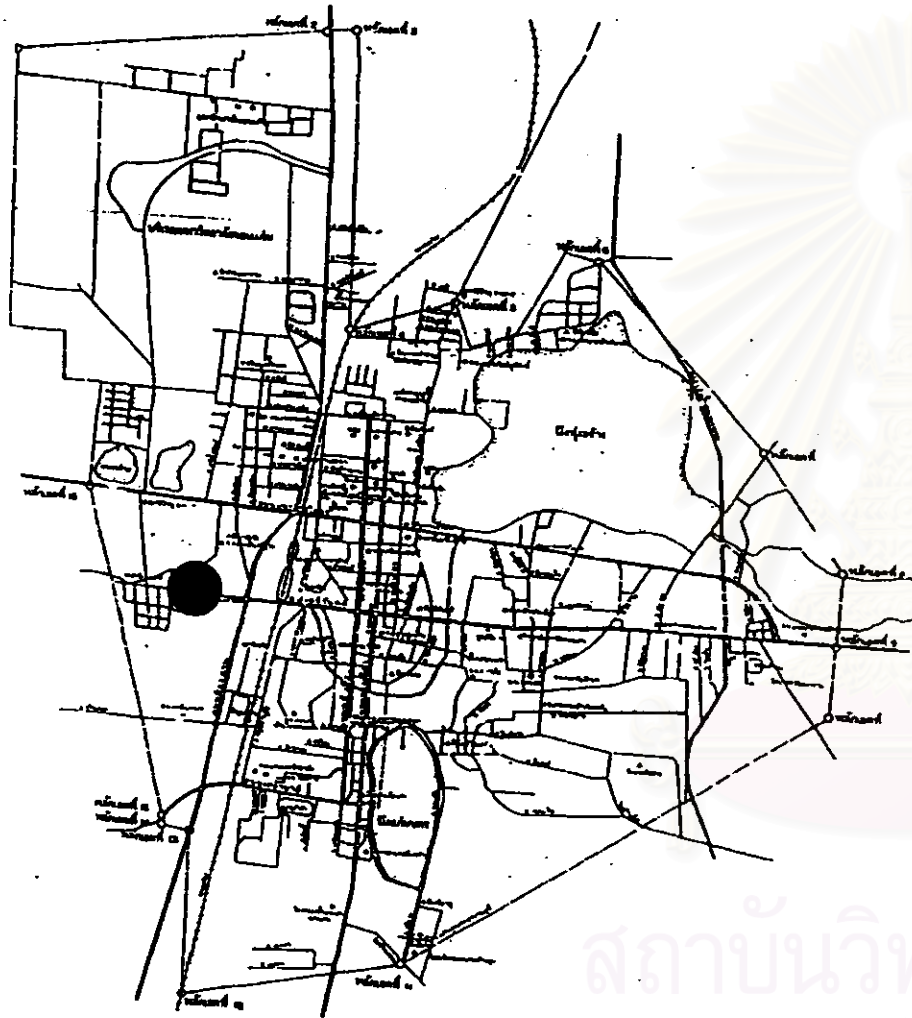

พื้นที่ว่างบริเวณวัดจอมศรี ชาวบ้านเข้าไปใช้เพื่อเล่นเปตอง
พักผ่อนในเวลาว่าง และนั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน

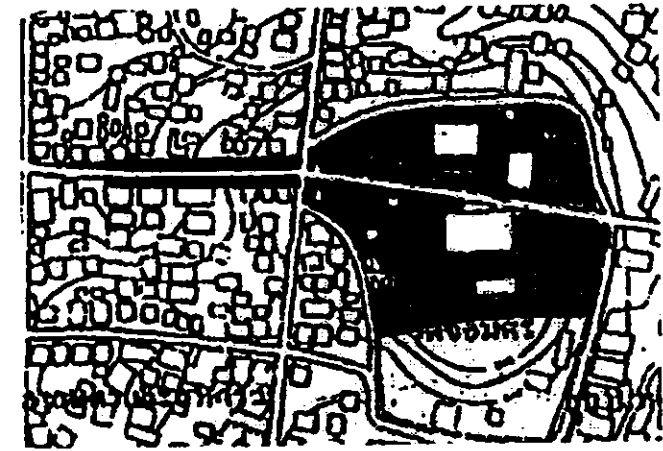

พื้นที่ว่างบริเวณทางเดินเท้าหน้าบ้าน
ชาวบ้านใช้เป็นที่ตั้งขายอาหาร ผักผลไม้
ในช่วงเย็น เรียกว่า "ตลาดแลง"
ซึ่งมีความคึกคักมาก

เด็ก ๆ ในชุมชน ใช้ที่ว่างของถนน.....
เป็นที่วิ่งเล่น นั่งเล่น หยอกล้อกันอย่างสนุกสนาน

อุทยานและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
จุฬาลงกรณ์

พื้นที่บริเวณจุฬาลงกรณ์

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

<p>แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณจุฬาลงกรณ์ในภาพเขียน ปี 2542</p>	
<p>สัญลักษณ์ : FIGURE / GROUND บริเวณพื้นที่ศึกษา</p>	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายอภิสิทธิ์ ไพบูลย์ รหัส 3572314225 แผนที่ 5.27</p>

สถาบันวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. ชุมชนเมืองเก่า

พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนเมืองเก่า เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็กบริเวณหน้าบ้าน และบริเวณถนนซอย ซึ่งมีความเป็นส่วนตัว กึ่งสาธารณะและสาธารณะแตกต่างกัน การศึกษาระบบที่ว่าง ในพื้นที่บริเวณนี้ประกอบด้วย

1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนมีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ ที่หลากหลาย เนื่องจากมีความเป็นส่วนตัวและกึ่งสาธารณะ กลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ก็เป็นคนที่อาศัยอยู่ในครอบครัว เพื่อนบ้านในละแวกเดียวกัน และคนในชุมชนนั้น กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น จะแบ่งออกเป็น 3 บริเวณ คือ

บริเวณที่มีความเป็นส่วนตัว สืบเนื่องจากการล้อมรั้ว หรือการกันห้องเป็นเขตแดน และการทำหลังคาคลุมพื้นที่ว่างบริเวณนั้น การใช้พื้นที่จะเกิดขึ้นตามวิถีการดำรงชีวิต เช่น นอนพักผ่อน รับประทานอาหาร สอนการบ้านลูก ดูโทรทัศน์ เป็นต้น

บริเวณที่มีความเป็นกึ่งสาธารณะ การใช้พื้นที่จะสัมพันธ์กับคนในละแวกเดียวกันมากขึ้น เช่น การนั่งพูดคุยเรื่องทั่วไป รับประทานอาหารร่วมกันเพื่อค้าขาย การนั่งพักผ่อน เป็นต้น

บริเวณที่มีความเป็นสาธารณะ การใช้พื้นที่เพื่อการสัญจร เดินทางติดต่อระหว่างชุมชนกับภายนอก

2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณส่วนตัว และกึ่งสาธารณะมีการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้ จัดแคร์ไม้ไผ่สำหรับนั่งพัก ส่วนบริเวณที่เป็นสาธารณะสูง เช่น บริเวณถนนมีทางเดินเท้าคอนกรีต และต้นไม้ใหญ่ บริเวณพื้นที่ว่างในชุมชน ยังประกอบไปด้วยร้านค้าซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก และมีโทรศัพท์สาธารณะอยู่ในบริเวณข้างเคียง

3) ระบบส่วนเปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบเปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีรั้วคอนกรีต และบ้านเรือนเปิดล้อม 3 ด้าน เปิดโล่ง 1 ด้าน

ระนาบพื้นเป็นลานดิน บางส่วนยกระดับพื้นเป็นถนนคอนกรีต และทางเดินเท้า

ระนาบเพดาน เปิดโล่ง บริเวณที่เป็นที่ส่วนตัวและกึ่งสาธารณะจะมีหลังคาคลุม

4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

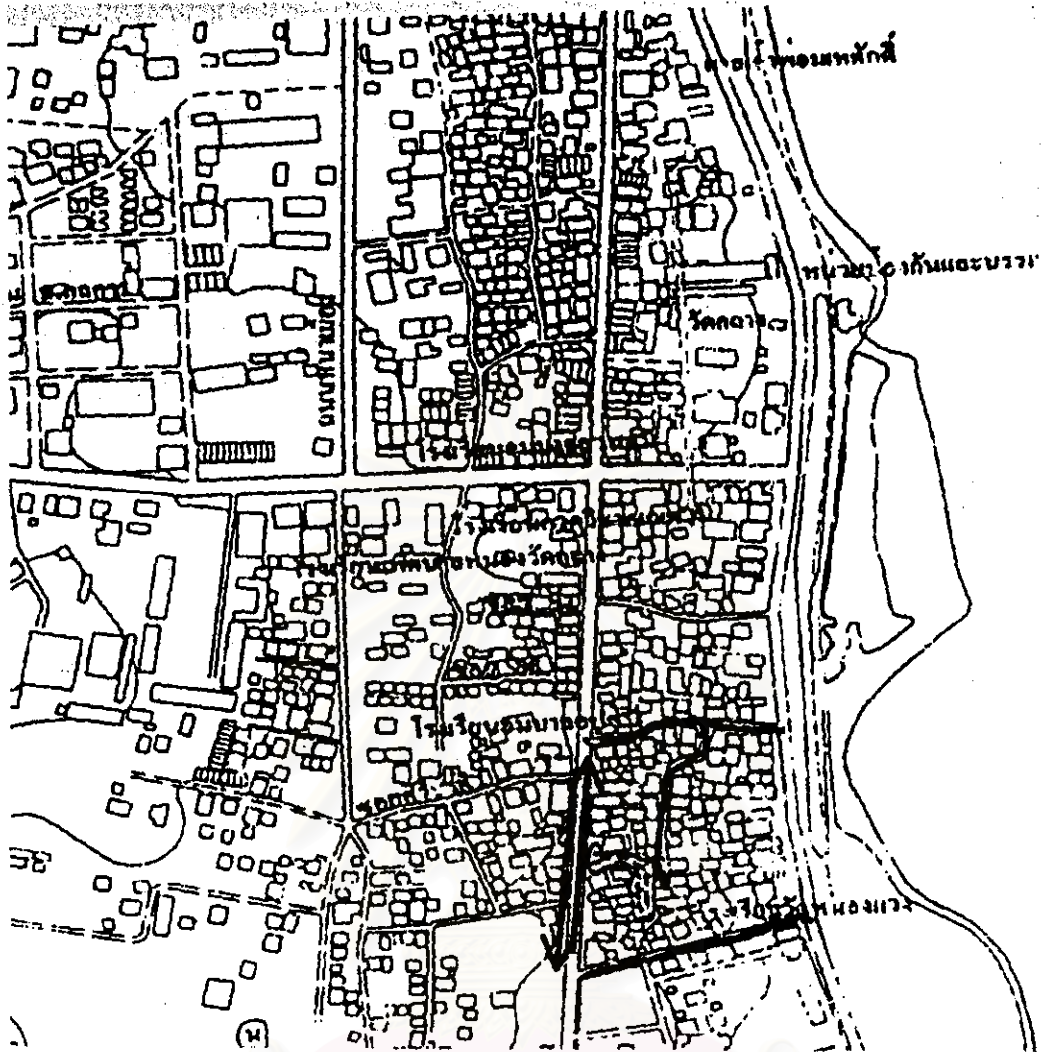
เข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์ รถมอเตอริไซด์ และการเดิน แต่ใช้ความเร็วสูงไม่ได้ โดยมีถนนสายสำคัญ คือ ถนนรอบบึง และถนนกลางเมือง ส่วนภายในถนนชอยเข้าถึงสะดวกด้วยรถมอเตอริไซด์ เนื่องจากเป็นถนนแคบ โค้ง (แผนที่ 5.28)

5) บรรยากาศ (Atmosphere)

เป็นบรรยากาศของความเป็นบ้านพักอาศัย แต่มีอาคารพาณิชย์เกิดขึ้นในบริเวณบ้างแต่ไม่มากนัก การใช้พื้นที่ว่างจะเกิดขึ้นภายในลานหน้าบ้าน และบริเวณถนนชอย ซึ่งมีทั้งการพักผ่อน ดำชาย และการสัญจร (ภาพประกอบที่ 5.13)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "ชุมชนเมืองเก่า" จะเข้าถึงได้สะดวก โดย รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และการเดิน แต่ไม่สามารถใช้ความเร็วสูงได้ เนื่องจากในบริเวณนี้เป็นเขตชุมชนพักอาศัย การสัญจรเข้าสู่บริเวณนี้สามารถเข้าถึงได้โดยใช้ถนนสายหลัก 2 สาย คือ ถนนรอบเมือง และถนนกลางเมือง และลักษณะถนนเป็นถนน 2 ช่องจราจร รถขับสวนกันได้

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "ชุมชนเมืองเก่า"

- สัญลักษณ์: การสัญจรโดยรถยนต์
- การสัญจรโดยมอเตอร์ไซด์
- การสัญจรด้วยเท้า

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

แผ่นที่ 5.28

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนเมืองเก่า

ภาพประกอบที่ 6.13

สร้างสรรค์บรรยากาศที่ไม่กับชีวิตในเมืองเก่า

บรรยากาศชีวิตครอบครัวที่เบียดกันเอง
ระดับการนั่งที่สลับต่างกัน...
ปูเสื่อนั่งกับพื้น...
แคร่ไม้ไผ่...

ซอยแคบ...ทำรั้วปิดล้อม...
มีที่ว่างส่วนตั้มากขึ้น...

อาคารพาณิชย์แบบใหม่...
อาคารไม้แบบเก่า...

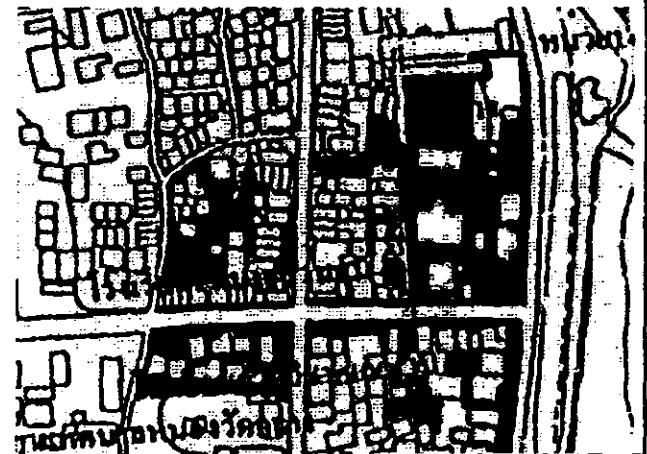
ถนนซอย...แคบโค้ง...
ใช้แนวตั้งไม่เป็นเกณฑ์

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
ชุมชนเมืองเก่า

พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนเมืองเก่า

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณชุมชนเมืองเก่า ปี 2542

สัญลักษณ์ : ■ FIGURE / GROUND

● บริเวณพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
มหาวิทยาลัยศิลปากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิสิทธิ์ ไผ่คำ รหัส 3972374225

แผ่นที่ 5.29

ค. หมู่บ้านพินภานธล

พื้นที่ว่างบริเวณหมู่บ้านพินภานธล เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็กบริเวณหน้าบ้าน และบริเวณถนนในหมู่บ้านซึ่งมีความเป็นส่วนตัว กึ่งสาธารณะสูง คือมีการเข้าไปใช้ประโยชน์เฉพาะคนที่อยู่ในหมู่บ้านเท่านั้น การศึกษาระบบที่ว่าง ในพื้นที่บริเวณนี้ประกอบด้วย

1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนมีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่เป็นสัดส่วน แต่คนในหมู่บ้านส่วนมากจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันในที่ว่างส่วนตัว หรือบริเวณบ้านของตนเอง เช่น นอนพักผ่อน นั่งเล่น การพูดคุยกันของสมาชิกในครอบครัว รับประทานอาหาร สอนการบ้านลูก ดูโทรทัศน์ เป็นต้น แต่ในบริเวณที่มีความเป็นกึ่งสาธารณะ เช่น ถนนในหมู่บ้านนอกจากจะใช้เพื่อการสัญจรแล้วยังใช้เป็น ที่พักผ่อนทั้ง Passive และ Active ของเด็ก เช่น เป็นที่เล่นของเด็ก เป็นสนามบาส เป็นต้น

2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณส่วนตัว และกึ่งสาธารณะมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น ปลูกต้นไม้ ปลูกหญ้า จัดที่นั่งพักผ่อนที่เป็นสัดส่วน ส่วนบริเวณที่เป็นกึ่งสาธารณะ เช่น บริเวณถนนมีทางเดินเท้าคอนกรีต และต้นไม้ใหญ่ บริเวณพื้นที่ว่างในชุมชน ยังประกอบไปด้วยร้านค้า และมีโทรศัพท์สาธารณะอยู่ในบริเวณข้างเคียง

3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีรั้วคอนกรีต และบ้านเรือนปิดล้อม 3 ด้าน อีก 1 ด้านเป็นประตูเข้าออกมียามรักษาการณ์ตลอด 24 ชั่วโมง

ระนาบพื้น เป็นคอนกรีต บางส่วนยกระดับพื้นเป็นทางเดินเท้า

ระนาบเพดาน เปิดโล่ง บริเวณที่เป็นที่ส่วนตัวจะมีหลังคาคลุม

4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

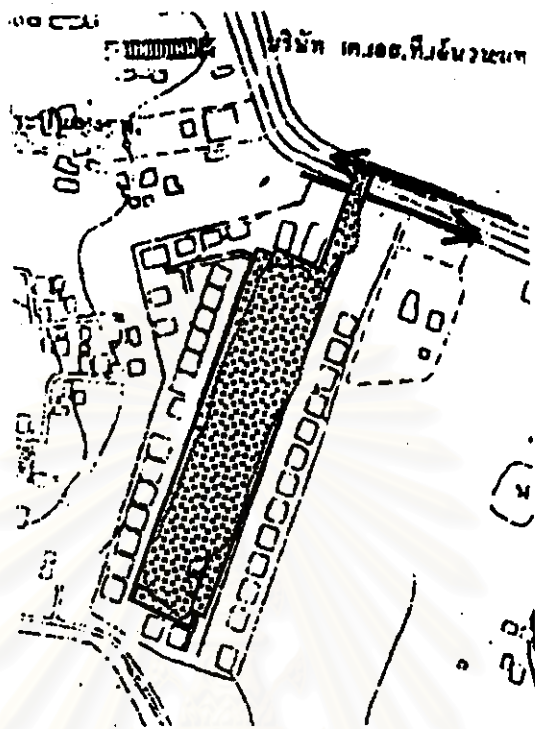
เข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์ โดยมีถนนสายสำคัญ คือ ถนนรอบบึง ซึ่งด้านหนึ่งของถนนติดกับบึงแก่นนคร แต่ภายในพื้นที่ว่างในหมู่บ้าน เข้าถึงโดยรถยนต์ และมียามรักษาการณ์หมู่บ้านคอยดูแลคนผ่านเข้าออก (แผนที่ 5.30)

5) บรรยากาศ (Atmosphere)

มีบรรยากาศของความเป็นบ้านพักอาศัย แต่เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน มีรั้วรอบขอบชิด และภายในบริเวณบ้านมีการกันพื้นที่ว่างเป็นสนามหญ้าไว้ใช้ส่วนตัว และเด็กในหมู่บ้านบางคนก็เข้ามาวิ่งเล่น และทางเท้าเป็นสนามบาสเกตบอล ใช้ถนนเป็นสนามฟุตบอล (ภาพประกอบที่ 5.14)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "หมู่บ้านพินนทล" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ซึ่งมีถนนสายสำคัญตัดผ่าน คือ ถนนรอบบึง เป็นถนน 2 ช่องจราจร รถสามารถสวนกันได้ การเข้าถึงบริเวณนี้จะใช้ความเร็วได้พอประมาณ ส่วนการเข้าถึงพื้นที่ในพื้นที่ว่าง ซึ่งเป็นถนนภายในหมู่บ้าน เข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "หมู่บ้านพินนทล"

สัญลักษณ์ :

- > การสัญจรนอกหมู่บ้าน
- - - - - การสัญจรในหมู่บ้าน

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไพฑากำ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.30

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

ภาพประกอบที่ 5.14

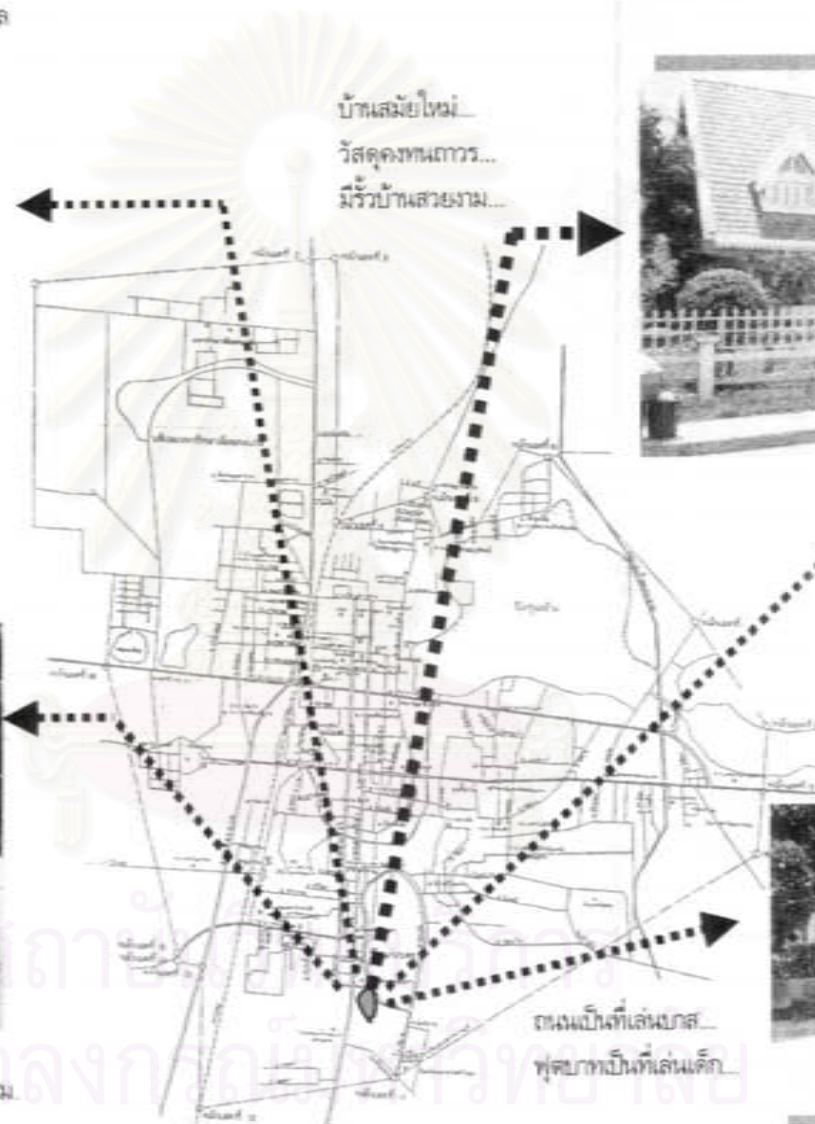
แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) ที่กว้างบริเวณหมู่บ้านพัฒนาชล

ประตูหมู่บ้านหินอ่อน... พุททรา

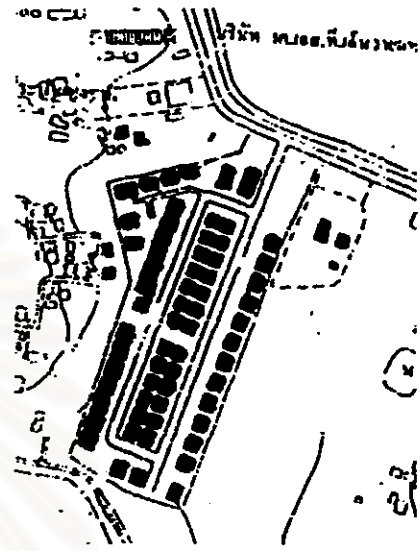
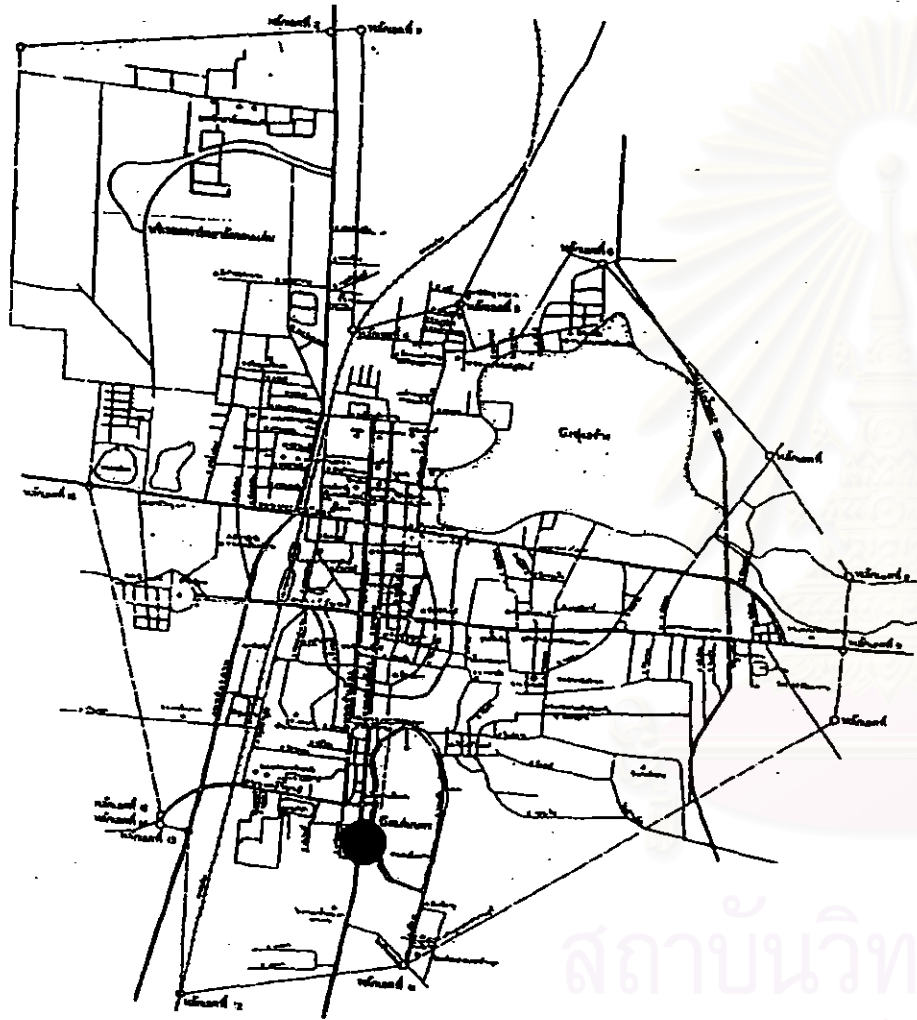
ถนนเข้าหมู่บ้านกว้างขวาง... สะดวกสบาย มียามรักษาการณ์ตลอด 24 ชม.

บ้านสมัยใหม่...
วัสดุคงทนถาวร...
มีวิวบ้านสวยงาม...

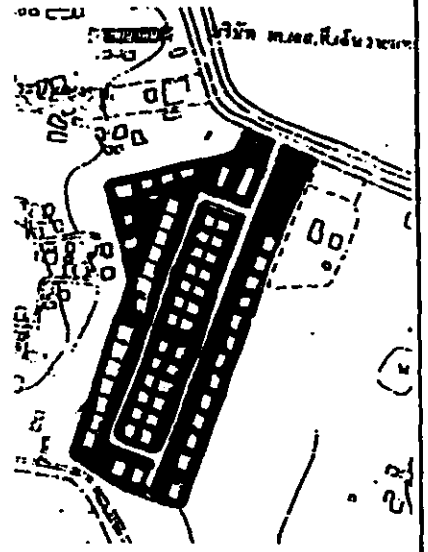

ถนนเป็นที่เล่นบาส...
ฟุตบอลเป็นที่เล่นเด็ก

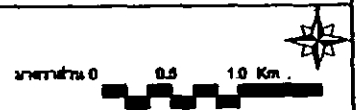
อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
หมู่บ้านคิงมาสด

พื้นที่ว่างบริเวณหมู่บ้านคิงมาสด

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณหมู่บ้านคิงมาสด ปี 2542

สัญลักษณ์ : ■ FIGURE / GROUND

● บริเวณพื้นที่ศึกษา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3872314225

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

แผนที่ 5.31

4. ชุมชนกลางเมือง

พื้นที่ว่างบริเวณกลางเมือง เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็กบริเวณหน้าบ้าน และบริเวณถนน ขยาย ซึ่งมีความเป็นส่วนตัว และกิ่งสาขาระยะสูง การศึกษาระบบที่ว่าง ในพื้นที่บริเวณนี้ประกอบด้วย

1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนมีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ ที่หลากหลาย เนื่องจากมีความเป็นส่วนตัว และกิ่งสาขาระยะ กลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ก็เป็นคนที่อาศัยอยู่ในครอบครัว เพื่อนบ้านในละแวกเดียวกัน และคนในชุมชนนั้น กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น จะแบ่งออกเป็น 2 บริเวณ คือ

บริเวณที่มีความเป็นส่วนตัว สืบเนื่องจากการล้อมรั้ว หรือ ใช้วัสดุกันเป็นเขตแดน และการทำหลังคาคลุมพื้นที่ว่างบริเวณนั้น การใช้พื้นที่จะเกิดขึ้นตามวิถีการดำรงชีวิต เช่น นอนพักผ่อน นั่งเล่น การพูดคุยกันของสมาชิกในครอบครัว รับประทานอาหาร สอนการบ้านลูก ดูโทรทัศน์ เป็นต้น

บริเวณที่มีความเป็นกิ่งสาขาระยะ การใช้พื้นที่จะสัมพันธ์กับคนในละแวกเดียวกันมากขึ้น เช่น การนั่งพูดคุยเรื่องทั่วไป รับประทานอาหารร่วมกัน การนั่งพักผ่อน รวมทั้งเพื่อค้าขาย เป็นต้น

2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณส่วนตัว และกิ่งสาขาระยะมีการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้ จัดม้านั่งอ่อนสำหรับนั่งพัก ส่วนบริเวณที่เป็นสาขาระยะสูง เช่น บริเวณถนนมีทางเดินเท้าลาดยางซึ่งชำรุดมาก ในบริเวณพื้นที่ว่างในชุมชน ยังประกอบไปด้วยร้านค้าซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก จะขายตลอดทั้งวัน มีป้อมยาม ตำรวจและมีโทรศัพท์สาธารณะอยู่ในบริเวณข้างเคียง

3) ระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีอาคารพาณิชย์สูงประมาณ 3 ชั้นและบ้านเรือนปิดล้อม 3 ด้าน แต่มีเส้นทางเป็นซอยผ่านเข้าออกได้ 1 ด้าน

ระนาบพื้น เป็นถนนลาดยาง บางส่วนยกระดับพื้นคอนกรีต

ระนาบเพดาน เปิดโล่ง บริเวณที่เป็นที่ส่วนตัวและกิ่งสาขาระยะจะมีหลังคาคลุม

4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

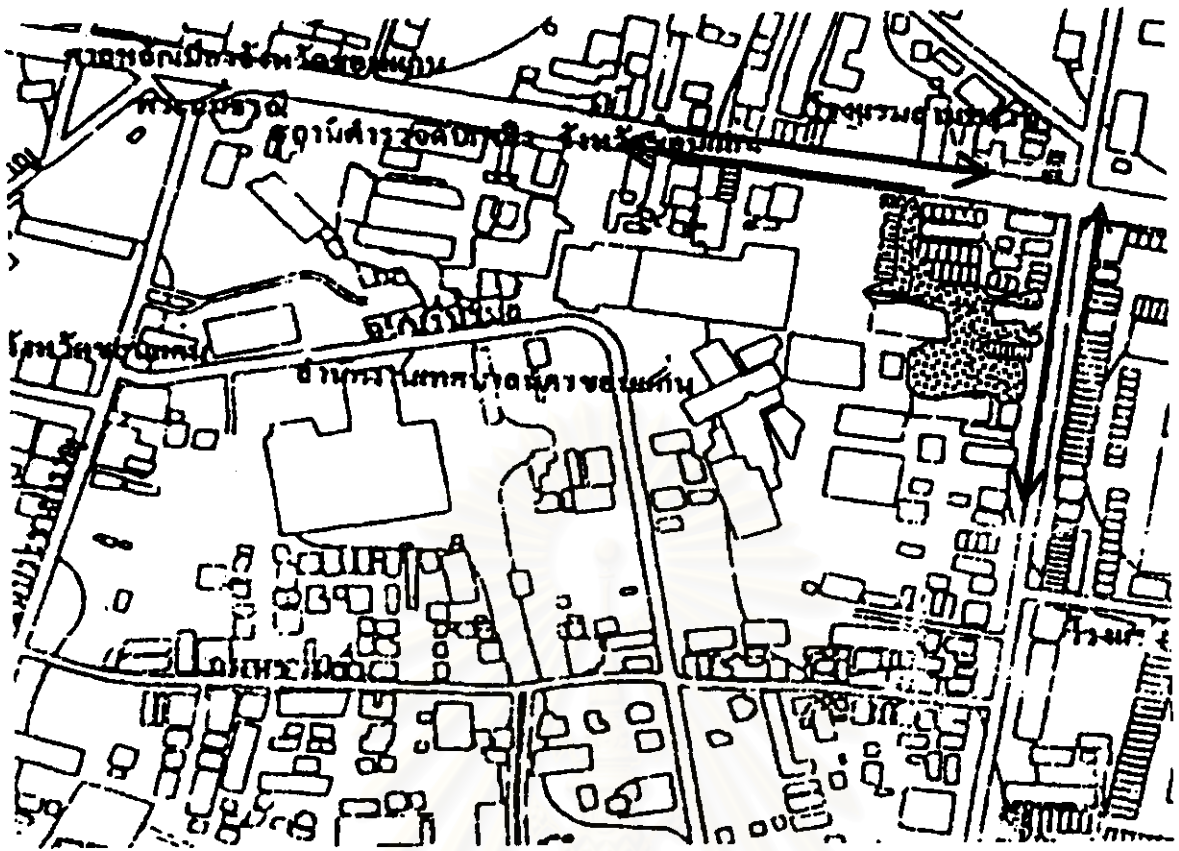
เข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์ โดยมีถนนสายสำคัญ คือ หน้าเมือง ส่วนภายในพื้นที่ว่างของชุมชนเข้าถึงสะดวกด้วยการเดิน และรถมอเตอร์ไซด์ แต่ก็มีบางถนนารถยนต์เข้าไปจอดในบริเวณนี้ ทำให้พื้นที่ว่างที่แคบอยู่แล้ว แคมลงไปอีก (แผนที่ 5.32)

5) บรรยากาศ (Atmosphere)

มีบรรยากาศของความเป็นบ้านเรือนค้าพาณิชยกรรม สวมกับย่านพักอาศัยเดิมของเมือง ซึ่งยังคงมีศาลเจ้าเก่าในบริเวณนี้ แต่ก็ถูกอาคารสูงสร้างดล่อมบังความสง่างามของศาลเจ้าลงไป คนในย่านนี้ต้องอาศัยทางเท้า และถนนเป็นที่พบปะพูดคุยกัน (ภาพประกอบที่ 5.15)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "ชุมชนกลางเมือง" จะเข้าถึงได้สะดวก โดย การเดิน หรือใช้รถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งจะใช้ความเร็วสูงไม่ได้ เนื่องจากในบริเวณนี้เป็นเขตบ้านพักอาศัย และชั้นแรกจะเป็นร้านขายอาหาร, ตัดเย็บเสื้อผ้า และการพักผ่อนของคนในย่านนี้ และการสัญจรรอบนอกบริเวณถนนสายหลักคือ ถนนศรีจันทร์ (ตะวันออก-ตะวันตก) และถนนหน้าเมือง (เหนือ-ใต้) จะใช้ความเร็วสูงไม่ได้เนื่องจากเป็นย่านธุรกิจการค้า และมีการติดสัญญาณไฟ

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "ชุมชนกลางเมือง"

สัญลักษณ์ :

การสัญจรโดยรถยนต์

การสัญจรด้วยเท้า / มอเตอร์ไซด์

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผทคำ รหัส 3972374225

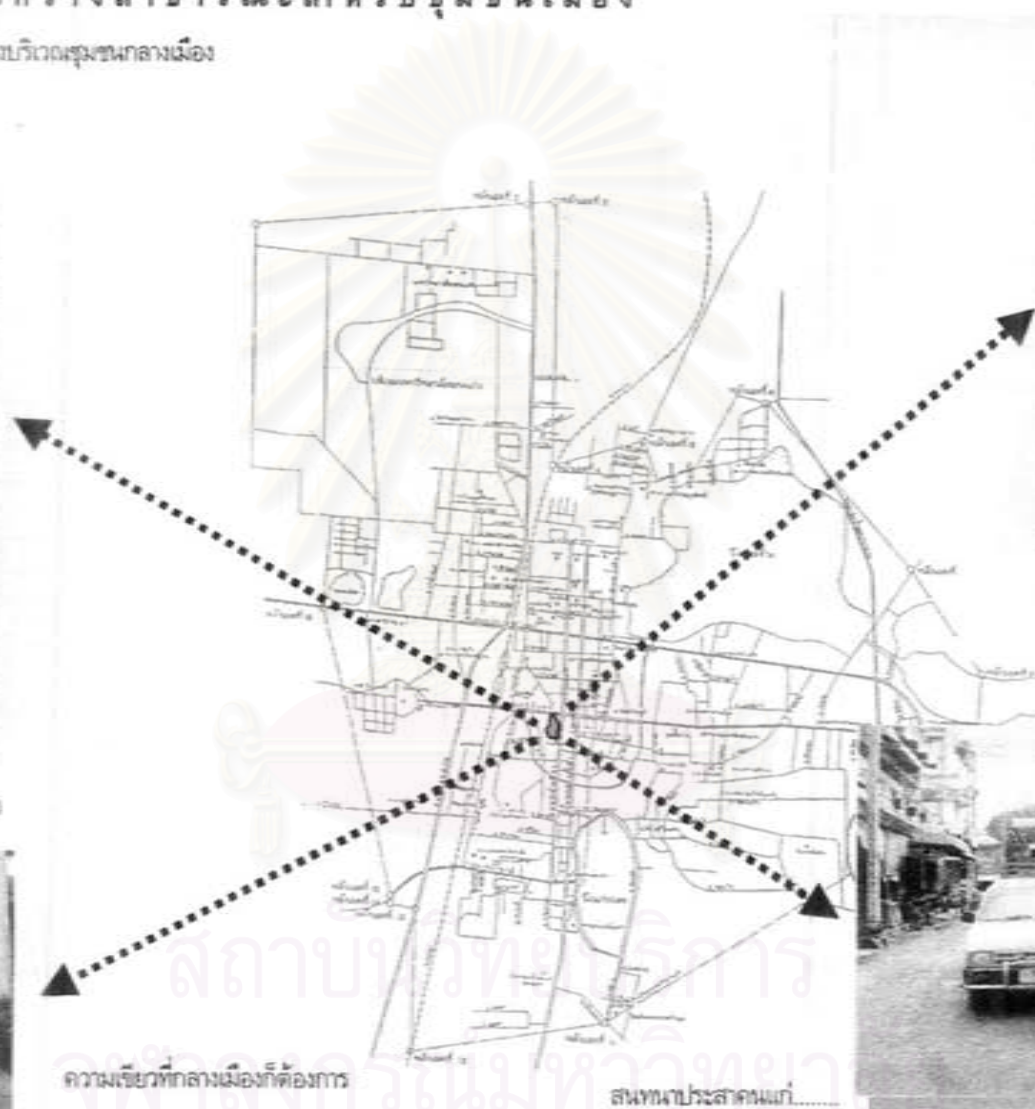
แผนที่ 5.32

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนกลางเมือง

ตึกสูงสมัยใหม่ คล่อมศาลเจ้าจีน กลางเมือง

ภาพประกอบที่ 5.15

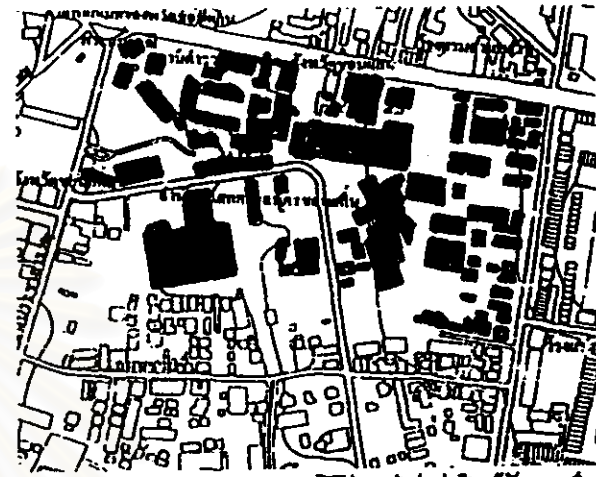
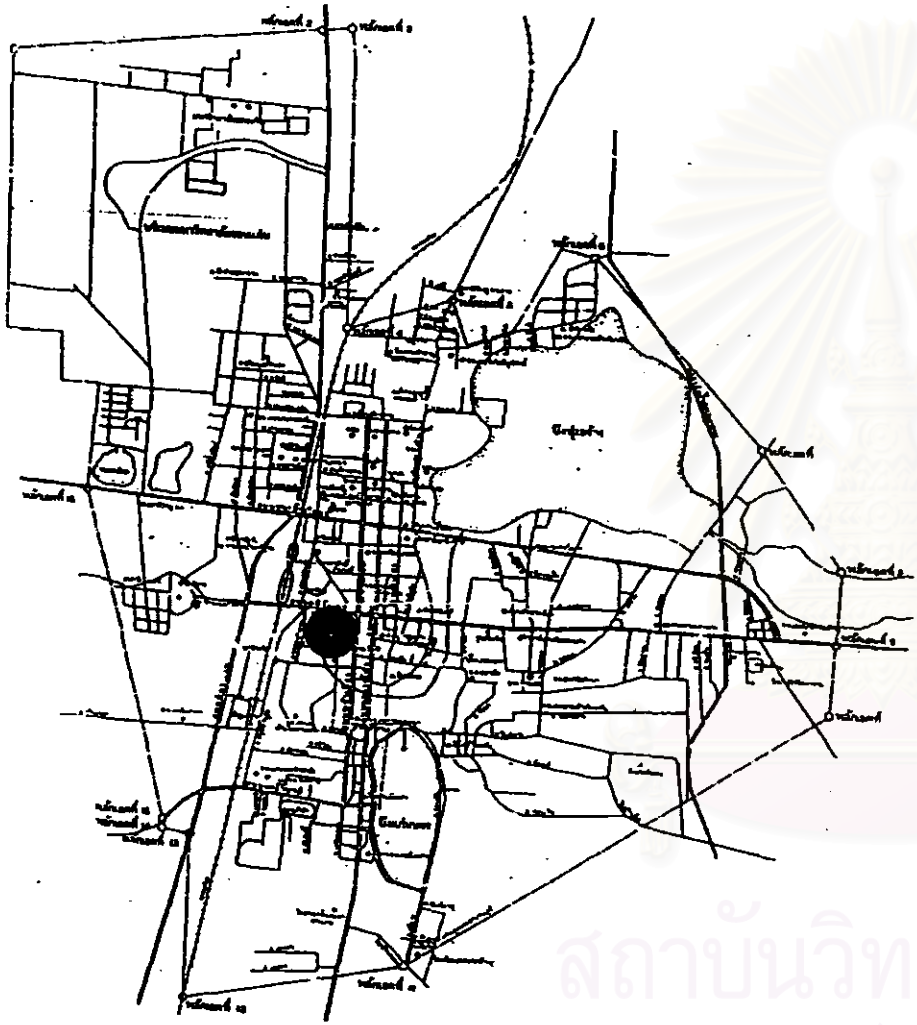

ศาลเจ้าจีนอยู่ใต้ชอกตึก...
และหม้อไฟฟ้า...

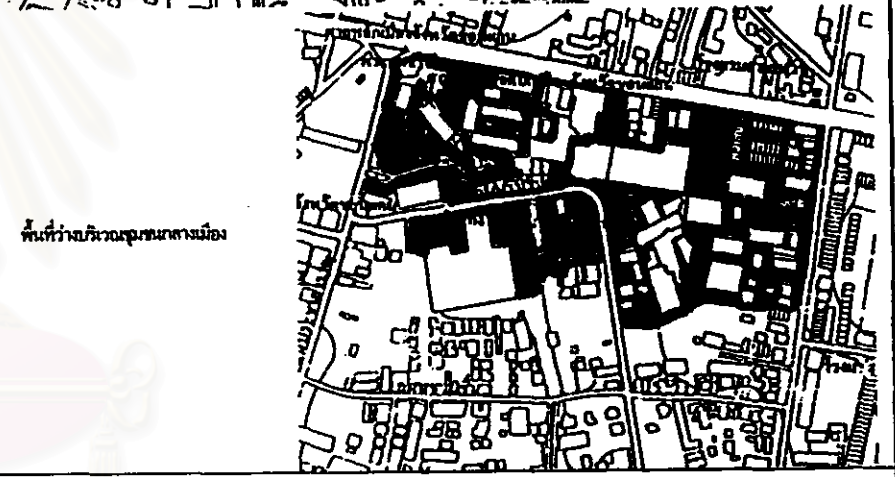

ความเขียวที่กลางเมืองก็ต้องการ

เส้นทางประสาคนแก่.....

อาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณ
ชุมชนบางเมือง

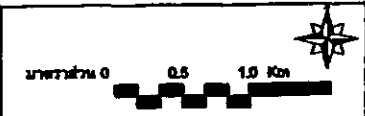
พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนบางเมือง

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณชุมชนบางเมือง ปี 2542

- สัญลักษณ์ :
- FIGURE / GROUND
  - บริเวณพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

ภาควิชาการวางผังเมืองและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิสิทธิ์ ไพบูลย์ รหัส 3972374226

แผนที่ 5.33

จ. ชุมชนแออัดเทพารักษ์

พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนแออัดเทพารักษ์ เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็กบริเวณหน้าบ้าน และบริเวณถนนซอย ซึ่งมีความเป็นส่วนตัว และกึ่งสาธารณะสูง เนื่องจากว่าเป็นการใช้ประโยชน์เฉพาะคนในชุมชนเท่านั้น การศึกษาระบบที่ว่าง ในพื้นที่บริเวณนี้ประกอบด้วย

1) ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนมีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ ที่หลากหลาย เนื่องจากมีความเป็นส่วนตัว และกึ่งสาธารณะ กลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ก็เป็นคนที่อาศัยอยู่ในครอบครัว เพื่อนบ้านในละแวกเดียวกัน และคนในชุมชนนั้น กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น จะแบ่งออกเป็น 2 บริเวณ คือ

บริเวณที่มีความเป็นส่วนตัว สังเกตจากการล้อมรั้ว หรือใช้วัสดุกันเป็นเขตแดน และการทำงานหลังคาคลุมพื้นที่ว่างบริเวณนั้น การใช้พื้นที่จะเกิดขึ้นตามวิถีการดำรงชีวิต เช่น นอนพักผ่อน นั่งเล่น การพูดคุยกันของสมาชิกในครอบครัว รับประทานอาหาร สอนการบ้านลูก ดูโทรทัศน์ เป็นต้น

บริเวณที่มีความเป็นกึ่งสาธารณะ การใช้พื้นที่จะสัมพันธ์กับคนในละแวกเดียวกันมาก มีทั้งการพักผ่อนทั้ง Passive และ Active เช่น การนั่งพูดคุยเรื่องทั่วไป รับประทานอาหารร่วมกัน เพื่อคลาย การนั่งพักผ่อน วิ่งเล่น เก็บวัสดุอุปกรณ์ในการทำมาหากิน เป็นต้น

2) ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

พื้นที่ในบริเวณส่วนตัว และกึ่งสาธารณะมีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้สอยให้ได้เต็มที่ เช่น จัดแคร่ไม้ไผ่สำหรับนั่งพัก ส่วนบริเวณที่เป็นกึ่งสาธารณะ เช่น บริเวณถนนซอย เป็นถนนคอนกรีต สลับกับถนนดิน

3) ระบบส่วนเปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

การศึกษาระบบเปิดล้อมพื้นที่ว่าง จะพิจารณาระนาบต่าง ๆ ของพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย ระนาบผนัง, ระนาบพื้น และระนาบเพดาน ดังนี้

ระนาบผนัง มีบ้านเรือนเปิดล้อม 3 ด้าน แต่มีทางเข้าออก 1 ด้าน

ระนาบพื้น เป็นลานดิน บางส่วนยกระดับพื้นเป็นถนนคอนกรีต

ระนาบเพดาน เปิดโล่ง บริเวณที่เป็นที่ส่วนตัวและกึ่งสาธารณะจะมีหลังคาคลุม

4) ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง(Circulation System)

การเข้าถึงได้พื้นที่ด้วยรถยนต์ แต่ภายในพื้นที่ว่างในชุมชนซึ่งมีความคับแคบอยู่ แล้ว เข้าถึงสะดวกด้วยรถมอเตอร์ไซด์ และการเดิน (แผนที่ 5.34)

5) บรรยากาศ (Atmosphere)

มีบรรยากาศของการใช้พื้นที่อย่างหลากหลาย เนื่องจากไม่มีพื้นที่เพียงพอในการใช้ สอยกับกิจกรรมแต่ละประเภท คนในชุมชนจึงยึดใช้พื้นที่ถนนภายในชุมชนเพื่อการพักผ่อน กินอาหาร เดิน เล่น เก็บอุปกรณ์การทำมาหากิน และเด็ก ๆ ใช้สำหรับวิ่งเล่น (ภาพประกอบที่ 5.16)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System) บริเวณ "ชุมชนแออัดเทพารักษ์" จะเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้รถยนต์ ซึ่งมีถนนสายสำคัญ 2 สาย ตัดผ่าน คือ ถนนประชาสงเคราะห์ เป็นถนนในแนวตะวันออก-ตะวันตก และถนนเทพารักษ์ เป็นถนนในแนวเหนือ-ใต้ ถนนทั้งสองสายเป็นถนน 2 ช่องจราจร รถสามารถสวนกันได้ บริเวณนี้จะเข้าถึงได้ช้า เนื่องจากเป็นถนนที่เปิดออกสู่ถนนสายหลักระดับภาค คือ มิตรภาพ 4 ช่องจราจร และถนนมะลิวัลย์ 4 ช่องจราจร การจราจรชั่วไคร้ตลอดวัน โดยเฉพาะในช่วงเช้า-เย็นจะมีรถติดมาก ส่วนการเข้าถึงในพื้นที่ว่างในชุมชนซึ่งเป็นถนนซอยในหมู่ชุมชน เข้าถึงได้โดยการเดินและรถมอเตอร์ไซด์

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "ชุมชนแออัดเทพารักษ์"

สัญลักษณ์ :

การสัญจรโดยรถยนต์

การสัญจรโดยการเดิน / รถมอเตอร์ไซด์

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

มาตราส่วน 0 20 40 100 m

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

แผนที่ 5.34

แนวทางการพัฒนาพื้นที่วางสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนแออัดงหวักษ์

ภาพประกอบที่ 5.16

ทางรถไฟ...ทางชีวิต...
มีบ้านข้างทางรถไฟ...พักก่อนบนขบวนรถไฟ

ปูเสื่อนั่งพื้น...กอดอกยิ้มคุยกัน
เด็กเล็ก... เด็กโต...
ผู้หญิง... ผู้ชาย...
ใช้พื้นที่ในบริเวณเดียวกัน

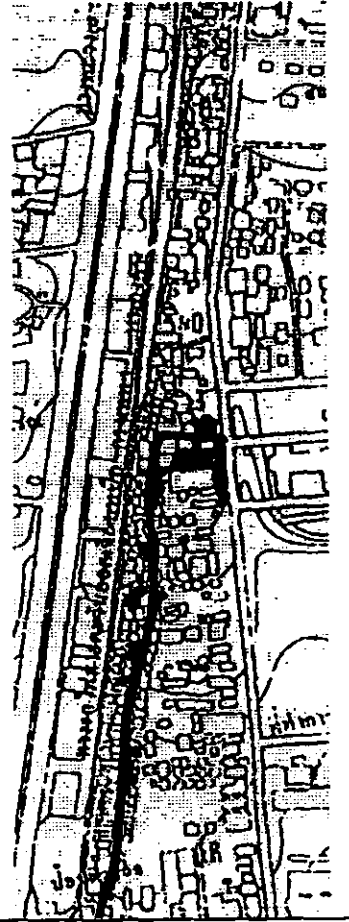
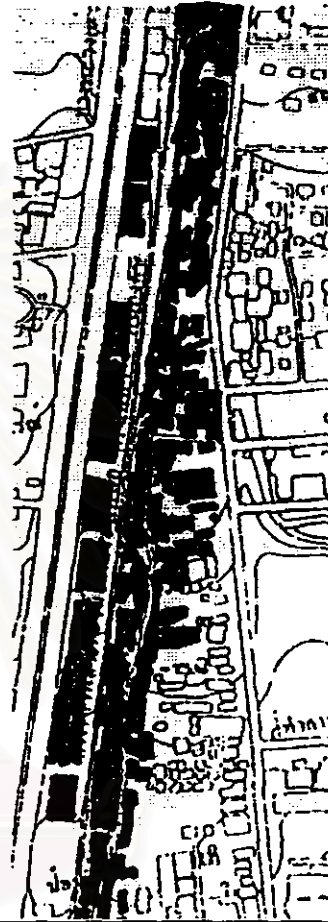

เด็กข้างถนน...เพราะไม่มีที่คิดถนนใช้พื้นที่
ริมถนนเล่น ก็ 14 ตอน

พื้นที่ว่างข้างบ้าน ริมถนน
ใช้จอดรถ และเก็บอุปกรณ์ทำมาหากิน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่วางผังสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง

แสดง : อาคารสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างบริเวณถนนแยกสะพานมิตร ปี 2542

สัญลักษณ์ : ■ FIGURE / GROUND

● บริเวณพื้นที่กีฬา

ข้อมูลอ้างอิงจาก : การศึกษา

ภาควิชาการวางผังเมืองและนิเวศ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ รหัส 3972374225

แผนผังที่ 5-26

สถาบันวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.14 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างสาธารณะระดับย่าน/ชุมชน*

จำนวนตัวอย่าง 60 ราย

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างสาธารณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ระยะทางจากบ้านถึงพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ย.....120.....เมตร		
2. กิจกรรมที่ทำในพื้นที่ว่าง		
พบปะพูดคุยกับญาติมิตร เพื่อนฝูง คนรัก	18	36.0
ค้าขาย	12	24.0
มาออกกำลังกาย	5	10.0
พาลูกหลานมาเดินเล่น วิ่งเล่น	13	26.0
อื่น ๆ	2	4.0
3. ความเป็นประจำของการมาใช้ประโยชน์		
มาเป็นประจำ เกือบทุกวัน	50	100
4 ช่วงเวลาที่มาใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ว่าง		
เช้า (06.00-08.00 น.)	9	18.0
สาย (08.01-11.00 น.)	6	12.0
เที่ยง (11.01-13.00 น.)	12	24.0
บ่าย (13.01-16.00 น.)	8	16.0
เย็น (16.01-18.00 น.)	15	30.0
5. ท่านใช้เวลาอยู่ในบริเวณนั้นนานเท่าใด		
น้อยกว่าครึ่งชั่วโมง	12	24.0
ครึ่งชั่วโมง- 1 ชั่วโมง	34	68.0
1-2 ชั่วโมง	4	8.0
6. การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ว่าง		
เดิน	50	100.0
7. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการเดินทาง		
น้อยกว่า 5 นาที	45	90.0
6-10 นาที	5	10.0
8. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์ต่อครั้ง		
ไม่เสียเลย	40	80.0
21-50 บาท	10	20.0
9. ท่านคิดการในบริเวณนี้ ท่านได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง		
ผ่อนคลายความตึงเครียด	15	30.0
ได้รับความสนุกสนาน	3	6.0
เสริมสร้างสุขภาพอนามัย	12	24.0
ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	14	18.0
ได้รับประสบการณ์ความรู้	6	12.0

ที่มา: จากการศึกษา

หมายเหตุ: ใช้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 60 กรณี จากพื้นที่ว่างสาธารณะระดับชุมชนที่ศึกษา พื้นที่ละ 10 กรณี ทั้งหมด 5 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนสี่ฐาน, เมืองเก่า, พิมานชล, กลางเมือง และเทพาวังค์

ประเด็นที่สอง การประเมินศักยภาพหรือจำกัด

จากการพิจารณาระหว่างคนเมืองกับพื้นที่ว่างสาธารณะระดับชุมชน ย่าน (ตารางที่ 5.14) พบว่า คนในชุมชนใช้เวลาเดินทางมาถึงพื้นที่ว่างโดยเฉลี่ยประมาณ 120 เมตร เป็นการพบปะพูดคุยกับญาติมิตรเพื่อนฝูง และคนรัก ร้อยละ 36 และมาใช้พื้นที่เป็นประจำเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในชุมชน ช่วงเวลาที่เข้ามาใช้ประโยชน์จะเป็นช่วงเวลาเย็นหลังเลิกงาน ซึ่งจะใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ว่างประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง การเข้ามาใช้พื้นที่บางครั้งก็เสียเงินเนื่องจากบางครั้งก็ซื้ออาหารที่มีคนนำมามากมาย และ คนส่วนมากเห็นว่าการเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งรายละเอียดของพื้นที่ว่าง และศักยภาพ ข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่เป็นดังนี้

ชุมชนโบราณเสีฐาน

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนโบราณเสีฐาน (แผนที่ 5.27) มีลักษณะเป็นแนวแกน (Axial) พื้นที่ว่างของชุมชนมีลักษณะยาวเป็นแนวแกนตะวันออก-ตะวันตก ซึ่งมีวัดจอมศรีตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางและตั้งอยู่จุดสูงสุดของชุมชน

จุดแข็ง/ศักยภาพ เป็นชุมชนโบราณที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-16 มีลักษณะเป็นเนินดินตั้งอยู่บนที่สูง และจากลักษณะแนวยาวของถนนทำให้เกิดกิจกรรมการค้าขายตามแนวยาวของทางเท้าริมถนนสร้างสีสันให้กับชุมชนอีกส่วนหนึ่ง

จุดอ่อน/ข้อจำกัด ความแออัดของบ้านเรือนที่ก่อสร้างโดยไม่มีกรรมวางแผน

ความเชื่อมโยงกับอดีต ชุมชนเสีฐานมีความสำคัญในฐานะที่เป็นชุมชนโบราณมีระบบคูน้ำคันดินรอบชุมชน 2 ชั้น ปัจจุบันเป็นชุมชนชานเมืองขอนแก่น

ชุมชนเมืองเก่า

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนเมืองเก่า (แผนที่ 5.29) มีลักษณะเป็นกลุ่ม (Organic) ลักษณะการกระจายตัวของพื้นที่ว่างของชุมชนในกลุ่มนี้ เป็นการรวมตัวของพื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนรูปร่างของพื้นที่ว่าง มีการสร้างระบบการปิดล้อมพื้นที่ว่าง จากการสร้างรั้วบ้านของบ้านพักอาศัยที่ต้องการความเป็นส่วนตัว

จุดแข็ง/ศักยภาพ เป็นพื้นที่เมืองเก่าที่เคยอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ติดกับบึงแก่นนครซึ่งเป็นพื้นที่ว่างที่เป็นสวนสาธารณะของเมือง

จุดอ่อน/ข้อจำกัด พื้นที่ว่างนำไปใช้เพื่อจอดรถทำให้สูญเสียพื้นที่ว่างไปบ้าง ที่พื้นที่ว่างมีขนาดเล็กอยู่แล้ว

ความเชื่อมโยงกับอดีตของพื้นที่ คือ พื้นที่มีพัฒนาการการใช้ประโยชน์มาตั้งแต่สมัยอดีต กล่าวคือ บริเวณชุมชนเมืองเก่าเป็นที่ตั้งเมืองในยุคตั้งเมือง

หมู่บ้านพิกานชล

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างบริเวณ หมู่บ้านพิกานชล (แผนที่ 5.31) มีลักษณะเป็นตาราง (Grid) ซึ่งพื้นที่ว่างจะเป็นถนน และทางเท้า ที่ตั้งของชุมชนติดกับบริเวณที่มีความสำคัญของเมือง คือ บึงแก่นนคร ถือว่าเป็นจุดแข็ง/ศักยภาพ ของหมู่บ้านที่มีบรรยากาศดีต้นน้ำ และสวนสาธารณะระดับเมือง ซึ่งคนในหมู่บ้านสามารถเข้ามาใช้ได้อย่างดี แต่ข้อจำกัด คือ ไม่สามารถขยายขนาดของพื้นที่ว่างได้อีก เนื่องจากเป็นที่ของเอกชน และที่ว่างก็มีน้อย เนื่องจากที่ดินในเมืองมีราคาแพง ทำให้เกิดการใช้พื้นที่บางอย่างไม่เหมาะสม เช่น ใช้ถนนเป็นสนามกีฬา ทางเท้าเป็นสนามเด็กเล่น

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างในหมู่บ้าน เพื่อการสัญจรเป็นหลัก แต่ก็มีการใช้เพื่อกิจกรรมอื่น ๆ เช่น เล่นกีฬา และทำที่เล่นสำหรับเด็กเล็ก

การเชื่อมโยงกับเมืองในอดีตสู่ปัจจุบัน หมู่บ้านเป็นผลจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของเมืองในเรื่องที่พักอาศัยในช่วงเมืองปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้มีการเปิดพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยจำนวนมาก โดยเฉพาะพื้นที่ใกล้ตัวเมืองได้รับพัฒนาเป็นบ้านจัดสรรเพื่อขายให้กับคนในเมือง ซึ่งมีความเป็นส่วนตัวมากกว่าชุมชนดั้งเดิม แต่ต้องการอยู่ในเมือง

ชุมชนกลางเมือง

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างบริเวณ ชุมชนกลางเมือง (แผนที่ 5.33) มีลักษณะเป็นกลุ่ม (Organic) ชุมชนในย่านธุรกิจกลางเมืองซึ่งเป็นชุมชนของคนจีนในสมัยก่อน ที่ปลูกสร้างบ้านเรือนเพื่อการค้าโดยหันหน้าบ้านใช้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ชั้นล่างใช้ค้าขาย ลักษณะการกระจายตัวของพื้นที่ว่างของชุมชนในกลุ่มนี้ เป็นการรวมตัวของพื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนรูปของพื้นที่ว่างในบริเวณชุมชนกลางเมือง คือ มีอาคารเอกชนขนาดใหญ่และสูงก่อสร้างขึ้นปิดล้อมชุมชน ยังคงมีพื้นที่ว่างเฉพาะในเส้นทางสัญจรเข้าออกเท่านั้น

จุดแข็ง/ศักยภาพ ของพื้นที่ว่างเป็นพื้นที่กลางเมือง ย่านธุรกิจ ลักษณะของพื้นที่ว่างเปิดเชื่อมถึงกันได้ และแบ่งไว้ด้วยกิจกรรมทางสังคม เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างในกลุ่มนี้

จุดอ่อนข้อจำกัด ในเรื่องของการใช้พื้นที่ บางแห่งนำไปใช้เพื่อจอดรถทำให้สูญเสียพื้นที่ว่างไปทั้งๆ ที่พื้นที่ว่างมีขนาดเล็กอยู่แล้ว

ความเชื่อมโยงกับอดีตของพื้นที่ ชุมชนกลางเมืองเป็นย่านธุรกิจที่เฟื่องฟูในยุคพัฒนาเมืองตามแผนชาติ

ชุมชนแออัดเทพารักษ์

จากการวิเคราะห์ลักษณะภาพ และพื้นที่ จะเห็นว่ารูปร่างของ พื้นที่ว่างบริเวณ ชุมชนแออัดเทพารักษ์ (แผนที่ 5.35) มีลักษณะเป็นแนวแกน (Axial) พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนแออัดเทพารักษ์เกิดจากระบบถนนซอย ที่เกิดขึ้นเองจากการขยายตัวของบ้านเรือนขึ้นมากปิดล้อมที่ว่าง พื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นจึงเป็นพื้นที่ที่ใช้เพื่อการสัญจรเป็นหลัก

จุดแข็ง/ศักยภาพ การที่มีที่ว่างตามแนวแกนเหนือใต้ แคบ และมีขนาดเล็กเป็นการข้อจำกัดทางกายภาพที่ทำให้คนมีปฏิสัมพันธ์กันในพื้นที่ว่างขนาดเล็กลั้น เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จุดอ่อน/ข้อจำกัด ไม่สามารถขยายพื้นที่เพื่อการพัฒนาได้อีก และในบางแห่งมีความสทปรกของชยะต่าง ๆ ในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนบางคนมีอาชีพเก็บชยะขายและนำชยะที่เก็บได้มากองไว้ที่หน้าบ้านของตน

ความเชื่อมโยงกับอดีต ชุมชนเทพารักษ์มีพัฒนาการเกิดขึ้นจากการพัฒนาด้านการรถไฟของเมืองขอนแก่น พร้อมกับการสร้างความเจริญของเมืองทำให้ต้องการแรงงานเข้ามาพัฒนา และเกิดอาชีพนอกระบบ เช่น หาบแร่ แผงลอย แรงงานรับจ้าง ที่เข้ามาช่วยงานในชุมชนเมือง ดังนั้นวิถีของคนกับที่ว่างจึงมีลักษณะเหมือนชุมชนชนบท คือมีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ว่าง หลากหลายชนิด

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่าง

ชุมชนโบราณสีฐาน

แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการศึกษา การสอบถามคนเมืองขอนแก่น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- จัดระบบการค้าขายบริเวณถนนและทางเท้าให้ดี และดูแลเรื่องความสะอาด
- จัดระบบการจราจรให้เหมาะสม เนื่องจากช่วงเย็น พื้นที่ถนนกลายเป็นตลาด และมีรถสัญจรพลุกพล่าน

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรใช้พื้นที่เพื่อการค้าในชุมชน เพื่อเพิ่มสีสัน ความคึกคัก และมีชีวิตชีวาให้กับชุมชน

ชุมชนเมืองเก่า

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- จัดระบบพื้นที่ให้มีที่จอดรถโดยเฉพาะ
- พัฒนาพื้นที่บางแห่งเพื่อการพักผ่อนแบบ Passive ในชุมชน และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องต่าง ๆ ของคนในชุมชน

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรใช้พื้นที่เพื่อพักผ่อนประเภท Passive ที่มีลักษณะกึ่งสาธารณะ

หมู่บ้านพืชมานชล

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- ควรจัดให้มีพื้นที่พักผ่อนเพื่อการออกกำลังกายประเภท Active ซึ่งปัจจุบันการพักผ่อนและการเล่นกีฬา ใช้พื้นที่ว่างของถนนและทางเท้า

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างเพื่อพักผ่อนประเภท Active ที่มีลักษณะกึ่งสาธารณะมากขึ้น

ชุมชนกลางเมือง

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- จัดระบบพื้นที่ให้มีที่จอดรถโดยเฉพาะ
- พัฒนาพื้นที่บางแห่งเพื่อการพักผ่อนแบบ Passive ในชุมชน และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องต่าง ๆ ของคนในชุมชน

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

- ควรใช้พื้นที่เพื่อพักผ่อนประเภท Passive ที่มีลักษณะกึ่งสาธารณะ

ชุมชนแออัดเทพารักษ์

การปรับปรุงพื้นที่ : ควรมีการปรับปรุง คือ

- ปรับปรุงพื้นที่ให้มีความสะอาดมากขึ้น
- ปรับปรุงระบบการระบายน้ำ
- จัดบริเวณให้มีต้นไม้ร่มรื่น

การใช้ประโยชน์พื้นที่ : ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง คือ

ควรใช้พื้นที่เพื่อพักผ่อนประเภท Passive ที่มีลักษณะกึ่งสาธารณะ และการพบปะพูดคุยสาธารณะของคนในชุมชน

5.4 ข้อสรุปจากการศึกษา

จากระบบต่าง ๆ ที่ใช้ศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะของชุมชนเมืองขอนแก่น สามารถสรุปเปรียบเทียบความสำคัญของพื้นที่ว่างในระดับต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ดังตารางที่ 5.15-5.18 ได้ดังนี้

5.4.1. “ระดับเมือง”

พื้นที่ว่างของเมืองกับระบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา พบว่า พื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองขอนแก่นประเภทต่าง ๆ มีกิจกรรมการใช้สอยประโยชน์เกิดขึ้นแตกต่างกัน โดย พื้นที่ว่างมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ ทั้งการพักผ่อนประเภท Active Recreation และ Passive Recreation การจัดงานประเพณี และกิจกรรมรื่นเริงต่าง ๆ ในระดับเมือง เกิดขึ้นอย่างหนาแน่น และมีคนเมืองเข้าไปใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก มีอยู่ 4 บริเวณ คือ

- บริเวณริมบึงแก่นนคร
- บริเวณริมบึงทุ่งสร้าง
- บริเวณสนามกีฬากลาง
- หน้าห้างเซนโทซ่า

ซึ่งพื้นที่ว่างทั้ง 3 บริเวณมีระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างที่สะดวกสบาย เข้าถึงได้ด้วยรถยนต์ ระบบการปิดล้อมพื้นที่ว่างมีรั้วปิดล้อมทั้ง 4 ด้าน แต่มีประตูเข้าออกเปิดให้คนเข้าไปใช้ประโยชน์เป็นเวลาตั้งแต่ 05.00-21.00 น.ยกเว้นบริเวณหน้าห้างเซนโทซ่า ทำให้คนเมืองไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างสาธารณะดังกล่าวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการเดินทางสะดวกสบาย และอีกทั้งมีความเป็นพื้นที่สาธารณะสูง คนทุกกลุ่มที่อยู่ในเมืองขอนแก่นเข้าไปใช้ประโยชน์ด้วยความรู้สึกเป็นของทุก ๆ คน

การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการดำรงเกิดกิจกรรมการค้าประเภท “แม่กับดิน” “แผงลอย” “รถเข็น” เกิดขึ้นริมทางเท้าของถนนกลางเมือง ซึ่งเป็นถนนสายหลักของเมือง พื้นที่ที่ศึกษา คือ บริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าเซนโทซ่า บริเวณข้างถนนทางด้านทิศตะวันตกจะเกิดกิจกรรมการค้าขายอย่างหนาแน่น โดยเฉพาะในเวลาเย็นหลังเลิกงาน มีคนเข้าไปใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมากซึ่งส่วนมากมาใช้เพื่อการค้าขาย และมีความเป็นสาธารณะสูง ไม่มีใครเป็นเจ้าของ

5.4.2 "ระดับส่วนเมือง"

ลักษณะของพื้นที่ว่าง ในแต่ละ "ส่วนเมือง" มีการจัดองค์ประกอบของสิ่งอำนวยความสะดวกที่น้อยกว่าในระดับเมือง มีระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างที่สะดวกด้วยรถยนต์ และมีการกำหนดให้เข้าไปใช้ประโยชน์เป็นช่วงเวลา ในพื้นที่ว่างที่ศึกษาจะเกิดขึ้น ใน 6 บริเวณ ใหญ่ คือ

- หน้าอาคารกาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- หน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น
- หน้าห้างแฟรี่พลาซ่า
- บริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น
- พิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น
- สวนรัชดานุสรณ์

กิจกรรมการใช้สอยประโยชน์ในพื้นที่ว่าง "ระดับส่วนเมือง" จะเกิดขึ้นคล้ายกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระดับเมือง ในเรื่องของที่พักผ่อนหย่อนใจทั้งประเภท Active Recreation และ Passive Recreation แต่กิจกรรมประเภทที่เป็นกิจกรรมสาธารณะระดับเมืองไม่เกิดขึ้น และการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง ก็มีเฉพาะกลุ่มชุมชน หรือย่านใกล้เคียง เช่น กลุ่มนักศึกษา และชุมชนในมหาวิทยาลัยจะเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่บริเวณหน้าอาคารกาญจนาภิเษกเป็นจำนวนมาก บริเวณพิพิธภัณฑ์จะเป็นกลุ่มชุมชนในย่านพักอาศัยของราชการ และหน้าสถานีรถไฟเป็นกลุ่มชุมชนหลักเมือง และชุมชนในบ้านพักเจ้าหน้าที่การรถไฟ และความเป็นสาธารณะของพื้นที่ยังเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มที่เข้ามาใช้ประโยชน์เท่านั้น และที่พบคือ การใช้พื้นที่ในบริเวณนี้ยังแฝงไว้ด้วยกิจกรรมการค้าแบบนอกระบบด้วย ที่เข้ามาขายให้กับผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่โดยตรง

5.4.3 "ระดับย่านชุมชน"

ลักษณะของพื้นที่ว่างในระดับชุมชนนั้น มีองค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกตามสภาพของชุมชน ซึ่งอาจแบ่งลักษณะของชุมชนเป็น ชุมชนเมืองเก่า ชุมชนเมืองใหม่ หรือบ้านจัดสรร ชุมชนชานเมือง ชุมชนกลางเมืองย่านค้าขายธุรกิจ และชุมชนแออัดริมทางรถไฟ การสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง เข้าถึงสะดวกด้วยรถยนต์ ยกเว้นในชุมชนแออัดเทศบาล และชุมชนย่านธุรกิจกลางเมือง ที่ต้องเดินหรือใช้รถมอเตอร์ไซด์ ระบบปิดล้อมของพื้นที่ว่าง จะถูกปิดล้อม ด้วยอาคารพาณิชย์ รั้วบ้านในชุมชน กำแพงของหมู่บ้าน และบ้านเรือน กิจกรรมการใช้สอยในพื้นที่ว่าง จะเป็นกิจกรรมการพักผ่อนในชีวิตประจำวัน การพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้าน และบางพื้นที่มีกิจกรรมเพื่อการค้าเล็ก ๆ เกิดขึ้น บรรยากาศความเป็นสาธารณะในพื้นที่ มีความเป็นส่วนตัวและกึ่งสาธารณะ เนื่องจากพื้นที่ว่างของชุมชนบางชุมชนเป็นส่วนตัวที่คนในชุมชนมาใช้ได้

กิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง ในระดับชุมชน ย่าน และเมือง จะเห็นว่าในพื้นที่ว่าง
ทุกระดับมีการใช้สอยในกิจกรรมคล้ายกัน ซึ่งในระดับย่าน/ชุมชน และส่วนของเมือง และเมืองมีความเข้มข้น
กว่า แต่การใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในระดับเมือง มีการใช้เพื่อกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ของเมืองและมีระดับของ
ความเป็นเจ้าของของคนทั้งเมือง หรือมีระดับของความเป็นสาธารณะสูง และเป็นที่น่าสนใจเท่ากิจกรรมการค้า
จะเกิดขึ้นในรูปแบบนอกระบบ รถเข็น แผงลอย มากในพื้นที่ว่างทุกระดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.15 สรุปความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างทุกระดับ กับ ระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)

ระดับ พื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมืองขอนแก่น กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่าง	เมือง				ส่วนเมือง						ชุมชนย่าน				
	1) โยงผ่านอาคาร	2) โยงสู่พื้นที่	3) ถนนที่หักทางตั้งหรือคอรอบถนน	4) พื้นที่ว่างสาธารณะที่เชื่อมกับอาคาร	5) พื้นที่อาคารภายนอก	6) บริเวณสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น	7) พื้นที่ว่างสาธารณะที่เชื่อมกับที่จอดรถ	8) พื้นที่อาคารเชื่อมกับอาคาร	9) พื้นที่สีเขียว	10) สวนสาธารณะ	11) บริเวณชุมชนเมือง	12) บริเวณชุมชนเมืองเก่า	13) บริเวณชุมชนเมืองเก่า	14) บริเวณชุมชนเมืองเก่า	15) บริเวณชุมชนเมืองเก่า
1) นั่งเล่นหรือพักผ่อนกับสัตว์เลี้ยง	●●	●●	●	●	●●●	●●	●●	●●	●●●	●●●	●	●	●	●	●
2) นอนพักผ่อน	●●	●	●	●	●	●	●●●	●●	●●	●●	●●●	●●●	●●●	●●●	●●●
3) นอนพักผ่อน	●●●	●	●	●●●	●●●	●	●●●	●	●●●	●●●	●●●	●●●	●	●●●	●●●
4) ออกกำลังกาย	●●●	●●●	●●●		●●●	●			●●●	●●●	●	●	●	●	●
5) นอนพักผ่อน รับประทานอาหาร	●●●				●				●●	●					●●●
6) อ่านหนังสือ	●	●			●●●				●●●					●●	●●
7) ค้าขาย	●●●	●●	●	●●●		●●	●●●	●	●	●●	●●●			●●	●●
8) รอรถโดยสาร			●●	●●●		●	●●●	●	●●●	●●	●●			●●	
9) จัดงานประเพณี	●●●		●				●●		●●●						
10) กิจกรรมกีฬา	●●		●●		●●		●●●		●●●						

สัญลักษณ์แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่เกิดขึ้น

ไม่มีกิจกรรม

● กิจกรรมเกิดขึ้นน้อย

●●● กิจกรรมเกิดขึ้นปานกลาง

●●●●● กิจกรรมเกิดขึ้นมาก

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 5.16 สรุปลักษณะสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างทุกระดับ กับ ระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)

ระดับ	เมือง				ส่วนเมือง						ชุมชน/ย่าน				
	1) ینگานเก่า	2) ینگุ่สร้าง	3) สถานที่พักกลางถึงหัวขบวนเก่า	4) พื้นที่สาธารณะที่ว่างขนาดใหญ่	5) พื้นที่อาคารพาณิชย์	6) บริเวณสถานีรถไฟถึงหัวขบวนเก่า	7) พื้นที่ว่างสาธารณะที่ว่างที่พลาซ่า	8) พื้นที่อาคารหลักเมืองของเก่า	9) พื้นที่ติดริมน้ำ	10) สวนริมน้ำเก่า	11) บริเวณชุมชนเมืองเก่า	12) บริเวณชุมชนเมืองเก่า	13) บริเวณชุมชนเมืองเก่า	14) บริเวณชุมชนเมืองเก่า	15) พื้นที่ว่างของชุมชนเมืองเก่า
พื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมืองของเก่า															
องค์ประกอบของพื้นที่ว่าง															
1) ร้านค้า	●●		●	●●		●	●●	●	●		●●	●●	●	●●	●●
2) ดินไม้ ไม้พุ่ม ไม้ประดับ	●●	●●	●		●●	●●	●●	●	●●	●●	●	●	●	●	
3) ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน	●●	●●	●●		●●		●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●
4) บ่อน้ำ น้ำพุ น้ำตก หนองน้ำ	●●	●●	●				●	●●	●●		●●	●●	●●		
5) สิ่งปลูกสร้าง งานภูมิสถาปัตย์	●●		●		●●	●●	●●	●●	●●	●●					
6) โทรศัพท์สาธารณะ	●●	●	●●	●●		●	●●	●	●●	●●	●	●	●	●	●
7) สดงสัตว์วาง ยานพาหนะสาธารณะ	●●			●●	●●			●●	●●				●		
8) สภาพพื้นผิว	สนามหญ้า คอนกรีต	สนามหญ้า คอนกรีต	สนามหญ้า คอนกรีต	คอนกรีต	ลานดิน	ลานดิน	คอนกรีต	ลานดิน	สนามหญ้า คอนกรีต	สนามหญ้า คอนกรีต	ลานดิน คอนกรีต	คอนกรีต ลานดิน	สนามหญ้า คอนกรีต	คอนกรีต ลานดิน	ลานดิน คอนกรีต
9) ขนาดของ พื้นที่ว่าง	ใหญ่	ใหญ่	ใหญ่	กลาง	ใหญ่	ใหญ่	กลาง	กลาง	กลาง	ใหญ่	เล็ก	เล็ก	เล็ก	เล็ก	เล็ก

สัญลักษณ์แสดงส่วนประกอบที่มีในพื้นที่ว่าง

ที่มา: จากการศึกษาวิจัย

ไม่มี

มีน้อย

มีปานกลาง

มีมาก

ตารางที่ 5.17 สรุปความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่าง กับ ระบบส่วนเปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)

ระดับ	เมือง				ส่วนเมือง						ชุมชน/ย่าน				
	1) ینگเก๋นคร	2) ینگซัง	3) สนามกีฬาทางรถไฟชานเมือง	4) พื้นที่ว่างระหว่างสถานีรถไฟ	5) หน้าอาคารพาณิชย์	6) บริเวณสถานีรถไฟชานเมือง	7) พื้นที่ว่างระหว่างพื้นที่อาคาร	8) หน้าอาคารหลักเมืองชานเมือง	9) หน้าพิพิธภัณฑ์	10) สวนริมน้ำ	11) บริเวณชุมชนฐาน	12) บริเวณชุมชนเมืองเก่า	13) บริเวณหมู่บ้านเชิงเกษตร	14) บริเวณชุมชนกลางเมือง	15) บริเวณชุมชนแออัดทุกที่
พื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมืองชานเมือง															
ระบบการปิดล้อมพื้นที่ว่าง															
ระนาบผนัง	รั้ว 4	รั้ว 4	รั้ว 4	อาคาร 1 เปิดโล่ง 3	รั้ว 2 เปิดโล่ง 2	รั้ว 4	อาคาร 1 เปิดโล่ง 3	รั้ว 3 เปิดโล่ง 1	รั้ว 4	รั้ว 2 เปิดโล่ง 2	บ้าน รั้ว 3 เปิดโล่ง 1	บ้าน รั้ว 3 เปิดโล่ง 1	รั้ว 3 เปิดโล่ง 1	อาคาร 3 เปิดโล่ง 1	บ้าน 3 เปิดโล่ง 1
ระนาบพื้น	สนามหญ้า คอนกรีต บล็อกซีเมนต์	ลานดิน คอนกรีต	สนามหญ้า คอนกรีต	คอนกรีต	สนามหญ้า คอนกรีต หินกรวด	ลานดิน	คอนกรีต	ลานดิน	สนามหญ้า คอนกรีต	สนามหญ้า คอนกรีต บล็อกซีเมนต์	ลานดิน คอนกรีต	ลานดิน คอนกรีต	คอนกรีต	ลาดยาง คอนกรีต	ลานดิน คอนกรีต
ระนาบพาดาน	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง หลังคา	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง หลังคา	เปิดโล่ง หลังคา	เปิดโล่ง	เปิดโล่ง หลังคา	เปิดโล่ง หลังคา

ที่มา: จากการศึกษา

ตารางที่ 5.18 สรุปลักษณะสัมพันธ์ของพื้นที่ว่าง กับ ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System)

ระดับ	เมือง				ส่วนเมือง						ชุมชนย่าน				
	พื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมืองรอบนอก	1) ใจกลางนคร	2) ใจกลางเมือง	3) ถนนที่กั้นกลางจังหวัดขอนแก่น	4) พื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมืองขอนแก่น	5) พื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมืองขอนแก่น	6) บริเวณสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น	7) พื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมืองขอนแก่น	8) พื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมืองขอนแก่น	9) พื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมืองขอนแก่น	10) สวนสาธารณะเมืองขอนแก่น	11) บริเวณชุมชนเมืองขอนแก่น	12) บริเวณชุมชนเมืองขอนแก่น	13) บริเวณชุมชนเมืองขอนแก่น	14) บริเวณชุมชนเมืองขอนแก่น
1) ลักษณะยานพาหนะที่เข้าถึงพื้นที่ว่าง	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
2) การเข้าสู่พื้นที่ว่าง	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
3) ระดับของถนนที่เข้าสู่พื้นที่ว่าง	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

สัญลักษณ์แสดงการสัญจรและเข้าถึงพื้นที่

1-2) ลักษณะยานพาหนะและการเข้าสู่พื้นที่ว่าง

● เข้าถึงโดยการเดิน

●

เข้าถึงโดยจักรยานและจักรยานยนต์

●

เข้าถึงโดยรถยนต์

3) ระดับของถนนเข้าสู่พื้นที่ว่าง

● ถนนซอย

●

ถนนสายรอง

●

ถนนสายหลัก

ที่มา: จากการสำรวจ